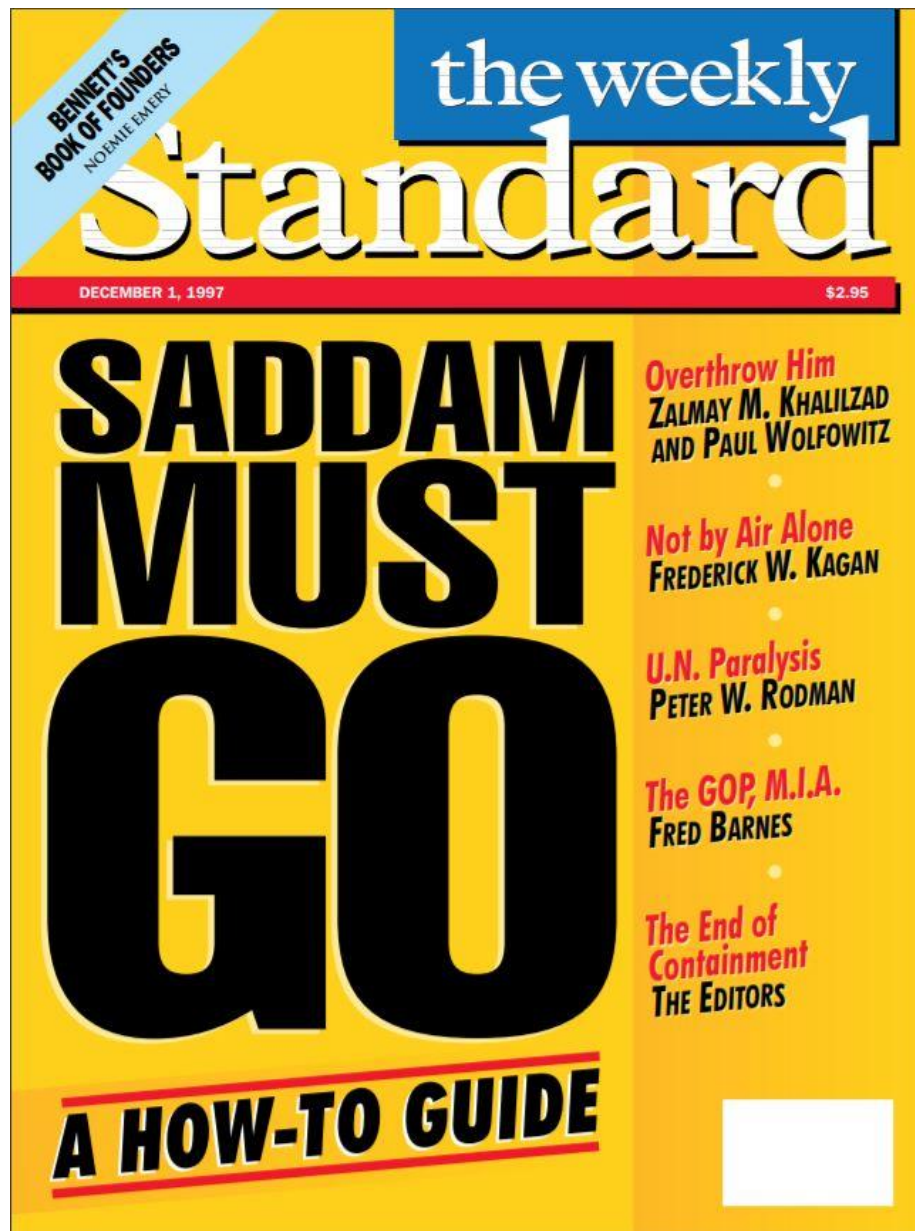

Imperiumin vastaisu

Yhdysvaltaisten uuskonservatiivien rakentama uhkakuva Irakista 1996-2003

Pro gradu -tutkielma

Jussi-Pekka Kotilainen

Yleinen historia

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Helmikuu 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department	
Tekijä – Författare – Author Jussi-Pekka Kotilainen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Imperiumin vastaisu – Yhdysvaltaisten uuskonservatiivien rakentama uhakuva Irakista 1996-2003			
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Helmikuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 83	
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkin, kuinka kylmän sodan päättymisen myötä Neuvostoliiton uhakuva tilalle rakennettiin uusia uhakuvia. Tutkimuksessa keskityn yhdysvaltaisten uuskonservatiivien Irakista rakentamaan uhakuvaan vuosien 1996-2003 välisenä aikana. Uuskonservatiivien Irakista rakentaman uhakuvan rinnalla esitän, kuinka Yhdysvaltojen hallintojen viralliset uhakuvat muuttuivat ja kuinka erityisesti hallintojen Irak-politiikka muuttui vuosien mittaan. Koska uuskonservatiivisuudesta on tullut poliittisessa keskustelussa heittopussitermi, määrittelen tutkimuksessa myös sen, minkälaisen ryhmittymän kylmän sodan päättymisen jälkeiset uuskonservatiivit muodostivat. Tutkielmassa käytän nk. Kööpenhaminan koulukunnan konstruktivistista teoriaa (Buzan, Waever & de Wilde) uhakuvien rakentamisen analyysiin.</p> <p>Tutkimuskysymyksiäni ovat: Keitä uuskonservatiivit ovat? Mitä uuskonservatiivit edustivat ja miksi? Miten uuskonservatiivien rakentamat uhakuvansa erosivat Yhdysvaltojen hallinnon virallisesta kannasta? Miksi Yhdysvaltojen hallinto jakoi uuskonservatiivien luoman uhakuvan, jos uuskonservatiivit todella onnistuivat vaikuttamaan hallintoon? Miksi uuskonservatiivit ylipäätään rakensivat uhakuvaa Irakista?</p> <p>Tärkeimpinä alkuperäislähteinä käytän uuskonservatiivien <i>The Weekly Standard</i> -lehteä, jonka sivuilla uuskonservatiivisuuden keskeiset edustajat rakensivat uhakuvaa Irakista. Toisen keskeisen lähteen muodostaa uuskonservatiivien perustaman <i>The Project for a New American Century</i> -ajatushautomon julkaisema materiaali. Uuskonservatiivien ajatuksien kannalta myös heidän julkaisemansa kirjat ovat näytävissä roolissa. Uuskonservatiivien kirjoituksia julkaistiin myös muissa lehdissä, kuten <i>Foreign Policy</i> ja <i>National Interest</i>. Yhdysvaltojen hallinnon virallisten uhakuvien käsittelyn kannalta keskeisiä lähteitä ovat Kansallinen turvallisuusstrategia -asiakirjat, joita on julkaistu vuodesta 1987 lähtien.</p> <p>Tutkielmassa esitän, että kylmän sodan päättymisen jälkeiset uuskonservatiivit olivat korkeasti koulutettuja tutkijoita, virkamiehiä ja sotilaita. He muodostivat löyhän episteemisen yhteisön, jonka jäsenet jakoivat ajatuksen siitä, että Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus, liberaali demokratia ja markkinatalous muodostavan universaalit hyveet. He kokivat, että kylmän sodan voittaneen Yhdysvaltojen pitää vahvistaa hegemonia-asemansa ja toimia aktiivisesti maailmanpolitiikassa hyväntahtoisena imperiumina. Sen tehtävänä olisi olla vapauden majakka ja taistella maailman pahuutta ja hirviöitä vastaan. Uuskonservatiivit kokivat, että tahot jotka eivät jakaneet heidän universaaleja arvojaan, siis totalitaariset yhteiskunnat ja diktatuurit, edustivat pahuutta. Uuskonservatiiveille pelkkä Saddam Husseinin totalitaarisen hallinnon olemassaolo oli jo sinänsä syy hankkiutua siitä eroon. Yhdysvaltojen hallinto oli ajanut maltillista Irakin eristämispolitiikkaa, mutta syyskuun 11. päivän terrori-iskujen aiheuttama tarve näyttävälle vastaiskulle ja toisaalta Bushin hallintoon työllistyneet uuskonservatiivit saivat hallinnon virallisen kannan tiukentumaan ja lopulta aloittamaan sotatoimet. Toisaalta Kansalliset turvallisuusstrategiat ja <i>Iraq Liberation Actin</i> kaltaiset hallinnon toimet viittaavat siihen, että vastaavaan lopputulokseen oltaisiin voitu päätyä ilman terrori-iskuja tai George W. Bushin presidenttiyttä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Yhdysvallat, uuskonservatiivit, Irakin sota, turvallisuuspolitiikka, uhakuvat, kylmä sota, Saddam Hussein, George W. Bush, joukkotuhoaseet			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
1.1.	Tutkimusaihe ja -kysymykset.....	1
1.2.	Metodit, käsitteet ja tutkimuksen rakenne.....	3
1.3.	Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	8
2.	Kylmän sodan päättymisen aiheuttama dilemma.....	10
2.1.	Uuskonservatiivisuus: ideologia, koulukunta vai hyvä veli -verkosto?	10
2.2.	Yhdysvaltalaisen uhkakuvien määrittely ja kehittyminen	24
3.	Clintonin liberaali internationalismi	32
3.1.	Uuden maailmanjärjestyksen haasteet.....	32
3.2.	Irak Clintonin ulkopolitiikan koetinkivenä	46
4.	Bushin valtakausi ja Irakin sota	55
4.1.	Uuskonservatiivit vallan ytimessä.....	55
4.2.	Kohti Babylonian portteja	61
4.	Johtopäätökset.....	74
	Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	78

Kansikuva: *The Weekly Standard* -lehden kansi 1.12.1997.

1. Johdanto

1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset

Syyskuun 11. päivänä vuonna 2001 kello 08.46 American Airlinesin lento AA 11 iskeytyi World Trade Centerin pohjoistorniin. Varttia myöhemmin United Airlinesin lento UA 175 iskeytyi etelätorniin. Kolmannen koneen syöksyttyä Pentagoniin ja neljännen koneen pudottua pennsylvanialaiselle pellolle tapahtumien tahallisuudesta ei ollut epäselvyyttä. Miljoonat ihmiset ympäri maailmaa seurasivat kaksoistornien sortumista suorana televisiolähetyksenä. Ei tarvinnut olla kansainvälisen turvallisuuspolitiikan asiantuntija ymmärtääksensä, että Yhdysvallat vastaisi terrori-iskuun näyttävästi. Al-Qaida ja Osama bin Laden olivat olleet jo useamman vuoden Yhdysvaltojen tiedustelupalveluiden seurannassa¹. Iskuista oli kulunut vain neljä päivää, kun Al-Qaida ja Osama bin Laden nimettiin syyllisiksi iskuun. Afganistan joutui nopeasti tulilinjalle, mutta harva osasi tuolloin aavistaa, että osana terrori-iskujen jälkipyykkiä Yhdysvallat hyökkäisi liittolaiskoalition kanssa Irakiin keväällä 2003.

Syyskuun 11. päivän terrori-iskut ovat yksi lähihistoriamme merkittävimpiä tapahtumia, jonka seuraukset vaikuttavat vahvasti maailmaamme tällä hetkellä ja tulevaisuudessakin. Iskujen merkityksestä ja vaikutuksista on ehditty kirjoittaa jo runsaasti niin vakavia tutkimuksia kuin kevyitä artikkeleita. Päätös hyökätä Irakiin oli bensiiniä Lähi-Idässä kyteviin liekkeihin. Nopeasti hyökkäyksen jälkeen pystyttiin toteamaan, että Irakin väitetyt joukkotuhoaseita ei ollut olemassa. Globaalina suurvaltana Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspoliittisilla päätöksillä on mittavat vaikutukset koko maailmalle. Ymmärtämällä päätösten taustalla vaikuttavia tekijöitä ja mekanismeja pystytään ymmärtämään paremmin nykypäivää ja arvioimaan tulevaisuuden kehityssuuntia. Sotatoimia kuvaavaa kirjallisuutta on runsaasti, mutta hyökkäykseen johtaneita syitä puivia teoksia rajallisemmin. Valtaosassa tutkimuskirjallisuutta ja journalistisia teoksia sodan syttymisen perimmäiset syyt vieritetään virheellisen tiedustelutiedon lisäksi

¹ Tenet & Harlow 2007, 102.

² Esim. Polsky 2012.

George W. Bushin hallinnon lähipiirissä ja taustalla vaikuttaneiden uuskonservatiivien harteille.²

Tutkin pro gradu -työssäni, kuinka yhdysvaltalaisen uuskonservatiivisen suuntauksen edustajat rakensivat kylmän sodan jälkeisessä maailmassa uhkakuvaa Irakista. Nykypäivän yhdysvaltalaisessa ulkopoliittisessa keskustelussa on nähty kannanottoja, joiden mukaan Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa vallitsisi konsensus yli puoluerajojen.² Yhdysvaltojen ulkopoliitikkaa ja siihen vaikuttavia ideologioita tutkinut Peter Hays Gries toteaa kuitenkin päinvastaisesti, että liberaalien ja konservatiivien välisillä ideologioilla on merkittävä ero ja vaikutus Yhdysvaltojen ulkopoliittiseen päätöksen tekoon.³ Tutkimuksessaan Gries keskittyy kuitenkin puoluerajojen mukaisiin ideologisiin eroihin sivuuttaen pääsääntöisesti puolueiden virallisen kannan ulkopuoliset suuntaukset. Uuskonservatiivisten ajattelijoiden ja heidän ajatushautomoiden kohdalla onkin tärkeää kysyä, miten heidän uhkakuvansa erosivat Yhdysvaltojen hallinnon virallisesta kannasta. Miksi Yhdysvaltojen hallinto jakoi uuskonservatiivien luoman uhkakuvan, jos uuskonservatiivit todella onnistuivat vaikuttamaan hallintoon? Miksi uuskonservatiivit ylipäätään rakensivat uhkakuvaa Irakista?

Uuskonservatiivisuudesta on tullut termi, jota on viljelty englanninkielisessä mediassa ja poliitikkojen välisissä debateissa niin pitkään ja vapaasti, että termin merkityksen hämärtyminen takia siitä luopumista on ehdotettu jo vuosikymmenien ajan.⁴ Terminä uuskonservatiivisuudesta on tullut heittopussi, jolla pyritään väittelyissä leimaamaan eri mieltä oleva vastapuoli. Uhkakuvien rakentamisen ja niiden vaikutusten ymmärtämisen kannalta on tärkeää hahmottaa, keitä uuskonservatiivit ovat. Mitä uuskonservatiivit edustivat ja miksi?

Pro gradu -työni fokus on 1990-luvun jälkimmäisen puoliskon ja 2000-luvun alun uuskonservatiivisuuden keskeisten henkilöiden William Kristolin ja Robert Kaganin, sekä heidän lähipiirinsä kirjoituksissa. Kristol ja Kagan perustivat *Project for the New American Century* -ajatushautomon (PNAC), jonka kytkökset George W. Bushin lähipiiriin ovat ajoittain nousseet esille akateemisissa ja journalistisissa kirjoituksissa.⁵

² Gries 2014, 10.

³ Gries 2014, 271.

⁴ Goldberg 2016.

⁵ Badie 2004, 282.

Vuonna 1997 perustetun ajatushautomon taustalla oli Kaganin ja Kristolin ohella muita nimekkäitä tutkijoita, virkamiehiä ja sotilaita.⁶ Lisäksi he perustivat vuonna 1995 *The Weekly Standard* -viikkolehden, jonka kautta aikansa uuskonservatiivit saivat äänensä kuuluviin.

Tutkimuksessani tarkastelen vuosiväliä 1996-2003. Aloitan vuodesta 1996, koska silloin uuskonservatiivit aktivoituivat muutamien vuosien hiljaiselon jälkeen. Uusi sukupolvi uuskonservatiiveja jatkoivat isiensä, niin biologisten kuin oppi-isiansä, jalanjäljissä. Kaganin ja Kristolin perustama *The Weekly Standard* -lehti antoi uuden kanavan uuskonservatiiveille muotoilla ja jakaa näkemyksiään. Samoihin aikoihin uuskonservatiivit alkoivat artikuloida ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä huoliaan. Tarkastelun loppupuoli rajautuu luonnollisesti Irakin sodan alkamiseen maaliskuussa 2003.

1.2. Metodit, käsitteet ja tutkimuksen rakenne

Pro gradu -työni metodina käytän lähdekritiikin lisäksi strategian tutkimuksen puolella käytettyä konstruktivistista teoriaa uuskonservatiivien Irakista rakentaman uhkakuvan analysointiin. Kylmän sodan päättymisen jälkeisessä tutkimuksessa yleistyneen konstruktivistisen lähestymistavan mukaan uhkakuvat ovat rakennettuja ja arvotettuja.⁷ Koska uhkakuvat ovat rakennettuja ja arvotettuja, toisin sanoen poliittisia, ei voida olettaa, että olisi yhtä todellisuutta.⁸ Konstruktivistinen lähestymistapa haastaa pitkään valloillaan olleen realistisen koulukunnan lähestymistavan, joka tarkastelee aiheita valtio- ja materiaalikeskeisistä näkökulmista, jolloin se ei vastaa samoihin kysymyksiin kuin konstruktivistisen koulukunnan lähestymistapa.

Realismin yhtenä perusolettamuksena on, että suvereenit kansallisvaltiot ovat kansainvälisen politiikan tärkeimmät toimijat.⁹ Kansainvälistä politiikkaa, konflikteja ja strategiaa tutkittaessa realismin kautta valtiot ovat tarkastelun keskiössä. Realismi sopii mainiosti esimerkiksi Yhdysvaltojen kylmän sodan jälkeisen hegemonia-asemaan kehitykseen liittyvien kysymysten tarkastelun tai Irakin sodan tutkimiseen. Osaa

⁶ Project for the New American Century 1997.

⁷ Perheentupa 2013, 97.

⁸ Limnell 2009, 66.

⁹ Blombergs 2013, 7.

tutkimukseni aiheista pystyy lähestymään mielekkäästi realismin kautta. Realismin akateemisiin oppi-isiin lukeutuvan yhdysvaltalaisen Hans Morgenthau'n mukaan politiikkaa hallitsevat objektiiviset lait, joiden juuret ovat ihmisluonteessa. Poliittisilla päätöksillä on moraalinen merkitys, mutta valtion ja yksilön moraalinen liikkumavara ovat erilaisia. Siinä missä yksilö voi uhrata itsensä moraalisen periaatteen edessä, valtiolla ei ole sitä oikeutta. Valtion perimmäinen moraalinen periaate on kansallinen selviytyminen. Poliittinen realismi ei kuitenkaan suostu tunnistamaan yksittäisen valtion moraalisia pyrkimyksiä osaksi maailmankaikkeuden moraalisia lakeja: moni yrittää naamioda kansallisen pyrkimyksen osaksi universaalia moraalista tarkoitusta. Realistinen koulukunta pitää kansallisia moraalisia tavoitteita kuitenkin yksittäisinä mielipiteinä, joita ei pidä sotkea osaksi totuutta.¹⁰ Morgenthau toteaaakin jopa kyynisesti: ”Vain pettämällä itseään politiikan luonteesta ja omasta roolistaan politiikankentällä, on ihminen kykenevä elämään tyytyväisesti poliittisena eläimenä itsensä ja muiden läheistensä kanssa.”¹¹

Käytän konstruktivistista uhkakuva-analyysia, koska tutkimukseni keskiössä olevat uuskonservatiivit edustavat ei-valtiollista ryhmittymää. Vaikka uuskonservatiivit kommentoivat valtioiden välisiä suhteita ja heidän argumenttinsa jakavat usein realistisen koulukunnan logiikan, pääsee konstruktivistinen lähestymistavan kautta tulkitsemaan uhkakuvia monipuolisemmin ja syvällisemmin muidenkin kuin puhtaasti realistisen koulukunnan keskeisiksi kokemien tekijöiden kautta.

Sotatieteen tohtori Jarno Limnéll on yksi niistä harvoista suomalaisista tutkijoista, jotka ovat käsitelleet uhkakuvapolitiikkaa ja erityisesti uhkakuvarakentamisen teoreettista perustaa. Väitöskirjassaan hän tutki Suomen 2000-luvun uhkakuvapolitiikkaa. Työnsä teorioita kuvaavassa osiossa hän esittelee uhkakuvan käsitteellistä ja tulkinnallista perustaa. Uhkakuvat perustuvat ajatukseen haasteesta turvallisuudelle, joka koostuu kolmesta keskinäisvaikutteisesta ulottuvuudesta: turvaamisen kohteesta, turvaamiseen kohteeseen kohdistuvasta uhasta ja keinoista turvata kohdetta.¹² Yksi keskeisimmistä konstruktivistisen uhkakuva-analyysin edustajista on niin kutsuttu Kööpenhaminan koulukunta. Kööpenhaminan koulukunta tulkitsee turvallisuuden kohteiden koostuvan

¹⁰ Morgenthau 1958, 4-16.

¹¹ Morgenthau 1958, 17. ”For only by deceiving himself about the nature of politics and the role he plays on political scene is man able to live contentedly as a political animal with himself and his fellow men.”

¹² Limnéll 2009, 46.

pelkän valtion sijaan viidestä osa-alueesta: sotilaallisesta, poliittisesta, yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja ympäristöllisestä.¹³ Kööpenhaminan koulukunta edustaa turvallistamisteoriaa, jonka ydinideana on tulkita uhkakuvien kehittymistä poliittisina tekoina. Käytännössä uhkakuvat voidaan jakaa kolmeen leiriin: turvallisuudettomiin (uhkakuva on mielenkiinnon ulkopuolella), turvallisiin (uhkakuva on politisoitu) ja turvattomiin (uhkakuva on turvallisuuspoliittisella asialistalla).¹⁴ Limnellin mukaan Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria näkee uhkakuvien rakentamisen juuri konstruktivistisesta näkökulmasta. Keskiössä ovat turvallistajat, joiden toiminta tähtää ”uhkakuvien sosiaaliseen rakentamiseen ja määrittämiseen poliittisissa diskursseissa, puheakteissa”¹⁵.

Perinteisen morgenthaulaisen realistisen koulukunnan maailmanpoliittisten tapahtumien tulkinnan kannalta uuskonservatiivien kaltaisten toimijoiden ja heidän julkaisujensa sisältö on pitkälti taustakohinaa, jolla sellaisenaan ei ole laajemmassa mittakaavassa merkitystä. Kööpenhaminan koulukunnan teorian kautta tarkasteltuna uuskonservatiivit ja heidän kirjoituksensa ovat keskeisiä, kun luodaan uhkakuvia ja tartutaan toimeen niiden seurauksena.

Kööpenhaminan koulukunnan keskeisiä edustajia ovat Buzan, Waever ja de Wilde, jotka esittelevät kehittämänsä teorian vuonna 1998 julkaistussa teoksessa *Security: A New Framework For Analysis*. Teorian mukaan **turvallisuus** (*security*) on geneerinen termi, jolla on selkeä merkitys, mutta joka muuttaa muotoaan riippuen osa-alueesta. Turvallisuus on selviytymistä eksistentiaalisten uhkien edessä, mutta se, mikä muodostaa eksistentiaalisen uhkan ei ole sama osa-alueelta toiselle.¹⁶ **Eksistentiaalinen uhka** voidaan ymmärtää ainoastaan suhteessa asiaankuuluvan objektin luonteeseen. Esimerkiksi sotilaallisella osa-alueella asiaankuuluva objekti on yleensä valtio. Siten valtion olemassa oloon vaikuttavat asiat voidaan kokea eksistentiaalisiksi uhiksi. Vastaavasti poliittisella osa-alueella esimerkiksi Euroopan unioni voi kokea sen integraatioprosessin purkamiseen vaikuttavat tapahtumat eksistentiaalisiksi uhiksi.¹⁷

¹³ Limnell 2009, 55.

¹⁴ Limnell 2009, 71.

¹⁵ Limnell 2009, 73.

¹⁶ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 27.

¹⁷ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 21-22.

Limnell tulkitsee, että ”**Turvallistaminen** tulee ymmärtää prosessina, jossa jostakin asiasta rakennetaan uhakuva. Asian turvallistaminen mahdollistuu sen saaman poliittisen merkityksen lisääntyessä”.¹⁸ Buzan, Waever ja de Wilde määrittävät, että ”turvallistamisen tarkka määritelmä ja kriteerit koostuvat siitä, että subjektien välillä on vakiintunut eksistentiaalinen uhka, joka on tarpeeksi tärkeä poliittisille seurauksille”.¹⁹ He täsmentävät, että jonkin asian esittäminen eksistentiaalisena uhkana ei automaattisesti luo turvallistamista. Tällöin kyseessä on **turvallistamisteko** (*securitizing move*). Jotta turvallistamisteko johtaisi turvallistamiseen, täytyy turvallistamisteon kohteena olevan yleisön hyväksyä turvallistamisteko sellaisenaan.²⁰ Uhkiksi koettuja asioita pyritään siis turvallistamaan turvallistamistekojen kautta. Turvallistamisteon tekee **turvallistaja** (*securitizing actor*), joka haluaa esittää tietyn asian eksistentiaalisena uhkana. Turvallistamisteolla on **yleisö** (*audience*), jolle turvallistamisteko kohdennetaan. Turvallistaminen eroaa politisoinnista siinä, että politisoinnissa nostetaan esille yksittäinen kysymys, jonka suhteen voidaan tehdä päätöksiä ja jatkaa normaalisti eteenpäin. Kansainvälisellä tasolla turvallistaminen tarkoittaa yksittäisen kysymyksen esittämistä kiireellisenä ja eksistentiaalisena, jolloin kysymyksen ratkaisemiseksi ylimmän poliittisen johdon tulee toimia päättäväisesti ilman tavallista poliittista tinkaamista.²¹

Onnistuessaan turvallistaja voi siis saada luvan ohittaa säännöt, jotka muuten sitoisivat sitä. Yleensä turvallistaja ohittaa yleiset toimintasäännöt, koska turvallistajan näkökulmasta katsottuna tämän esittämän uhkakuvaan kanssa ei voida toimia normaalilla tavalla. Äärimmäisissä tapauksissa tämä tarkoittaa sotaa. Onnistunut turvallistaminen sisältää kolme keskeistä tekijää: eksistentiaalisen uhan, hätätoimenpiteen ja sääntöjen ohittamisen aiheuttamat vaikutukset yksikön sisäisiin suhteisiin.²²

Uuskonservatiivien kirjoitusten tulkitsemisen ja tämän tutkimuksen selkeyden kannalta teoria tulee avata käytännön kautta. Uuskonservatiivit olivat turvallistajia, jotka halusivat turvallistaa Saddam Husseinin ja Irakin kysymyksen, koska nämä muodostavat heidän

¹⁸ Limnell 2009, 71.

¹⁹ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 25. ”Thus, the exact *definition* and *criteria* of securitization is constituted by the intersubjective establishment of an existential threat with a saliency sufficient to have substantial political effects.”

²⁰ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 25

²¹ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 29.

²² Buzan, Waever & de Wilde 1998, 26.

mielestään eksistentiaalisen uhan Yhdysvalloille. Yhdysvallat muodostaa yhteisen yksikön turvallistajille, heidän turvallistamisteoille ja yleisölle. Yleisönä on erityisesti korkeasti koulutettu, konservatiivinen, poliittinen eliitti ja maan hallinto. Uuskonservatiivisen *The Weekly Standardin* ja PNAC:n kohdeyleisöinä ei varsinaisesti koskaan olleetkaan liberaalit vasemmistopiirit. Lehti on alusta alkaen tarjonnut konservatiivista intellektualismia konservatiiveille. Tulkitsemalla uuskonservatiivien tekstejä pystyn esittämään, mitkä asiat he kokivat eksistentiaalisiksi uhiksi ja miksi. Koska pro gradu on laajuudeltaan rajallinen työ, jätän huomioimatta sääntöjen ohittamisen aiheuttamien vaikutusten arvioinnin yksikön sisäisiin suhteisiin.

Turvallistamisen onnistuminen vaatii sen, että yleisö hyväksyy ajatuksen yhteiselle arvolle kohdistuvasta eksistentiaalisesta uhasta.²³ Siksi käytän Yhdysvaltojen hallinnon Kansallisen turvallisuusstrategian asiakirjoja uuskonservatiivien tekstien rinnalla. Vertailemalla valtion ”virallista” kantaa ja uuskonservatiivien tulkintaa, pystyn osoittamaan yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, jotka vaikuttivat siihen, kuinka uuskonservatiivien turvallistamisteot otettiin vastaan yleisön keskuudessa.

Tutkimukseni jakautuu kolmeen käsittelylukuun. Ensimmäisessä käsittelyluvussa perehdyn tutkimuksen kannalta keskeisiin tekijöihin: uuskonservatiiveihin ja kylmän sodan päättymisen jälkeiseen Yhdysvaltalaiseen turvallisuusmaisemaan. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen yhdysvaltalaisten uuskonservatiivien ajatusmaailmaa, määrittelen uuskonservatiivisuuden ja kuvaan minkälaisen yhteisön uuskonservatiivit muodostivat kylmän sodan päättymisen jälkeisenä vuosikymmenenä. Toisessa alaluvussa määrittelen, kuka päättää Yhdysvalloissa viralliset uhkakuvat ja kuinka prosessi toimii. Lisäksi kuvaan Yhdysvaltojen virallisen uhkakuvamaailman muuttumista kylmän sodan päättymisen aiheuttamassa murroksessa. Määrittely on tärkeä, koska käyn läpi rinnakkain uhkakuvakehitystä sekä Yhdysvaltojen hallinnon ja uuskonservatiivien näkemysten kautta.

Tutkimuksen toinen ja kolmas käsittelyluku keskittyvät primäärilähteiden analysointiin. Kyseisten lähteiden analysoinnissa käytän edellä esittelemääni Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaa. Toisessa käsittelyluvussa käsittelen Clintonin hallinnon Irak-politiikan kehitystä ja uuskonservatiivien uhkakuvien rakentamista.

²³ Buzan, Waever & de Wilde 1998, 31.

Käsittelyluku on jaettu kahteen alakäsittelylukuun, joista ensimmäinen käsittelee aikaa Clintonin presidenttikauden alusta operaatio Aavikkoketun alkamiseen sekä Yhdysvaltojen ja Irakin välien kärjistymiseen vuonna 1998. Toinen alaluku käsittelee Clintonin toisen presidenttikauden kahta viimeistä vuotta. Kolmannessa käsittelyluvussa jatkan analyysia George W Bushin presidenttikauden alusta aina Irakin sodan syttymiseen asti. Ensimmäinen alaluku käsittelee tapahtumia presidenttikauden alusta aina syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin asti. Toinen alaluku jatkaa käsittelyä aina Irakin sotaan asti. Johtopäätösluvussa kokoan tutkimuksen tulokset eheäksi kokonaisuudeksi ja vastaan tutkimuskysymyksiin, arvioin tutkimustani ja esitän ideoita jatkotutkimukselle.

1.3. Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Uuskonservatiivien rakentaman uhkakuvaa analysoidessani primäärilähdemateriaali jakautuu kolmeen pääryhmään: uuskonservatiivien kirjoittamiin lehtiartikkeleihin, *Project for the New American Century* -ajatushautomon kautta julkaistuun materiaaliin ja uuskonservatiivien julkaisemiin kirjoihin. *Project for the New American Century* -ajatushautomon viralliset internetsivut ovat poistuneet käytöstä, mutta internetsivuja arkistoivan *Wayback Machine* -palvelun kautta pääsen käsiksi kaikkeen sivuilla olleeseen sisältöön. Sivuilta löytyvät ajatushautomon tärkeimmät julkaisut, kuten lukuisat lyhyemmät mietinnöt, lausunnot ja mielipidevaikuttajille lähetetyt avoimet kirjeet.

Uuskonservatiivien kylmän sodan jälkeisen aikakauden edustajien agendojen laajemman tutkimisen kannalta oleellisia lähteitä on erityisesti *The Weekly Standard* -lehdessä julkaistut artikkelit, joissa käsitellään Yhdysvaltojen asemaa maailmanjärjestyksessä ja toisaalta Irakin roolia potentiaalisena vihollisena. Tutkimusta varten kävin läpi kaikki *The Weekly Standardin* julkaistut numerot vuosien 1995 ja huhtikuun 2003 välisenä aikana. Niitä oli yhteensä 369 lehteä. Lehdessä julkaistuista Irakia käsittelevistä artikkeleista käsittelen tutkimuksen tulosten kannalta keskeisimmät. Lisäksi käytän yksittäisiä artikkeleita sitoutumattomasta *Foreign Policy* -lehdestä ja alkuperäisten uuskonservatiivien perustamista *Commentary*- ja *National Interest* -lehdistä.

Yhdysvaltojen hallinnon virallisia uhkakuvia kuvataan Yhdysvaltojen Kansallisessa turvallisuusstrategiassa, jonka julkaiseminen aloitettiin Reaganin kauden lopulla vuonna 1987. Kyseiset strategia-asiakirjat ovat paras lähde kuvaamaan Yhdysvaltojen kulloisenkin hallinnon keskeisiä ulko- ja turvallisuuspoliittisia uhkakuvia ja hallinnon suunnittelemaa tapoja ratkaista haasteet.

Uuskonservatiivisuudesta on tehty toistaiseksi rajallinen määrä tutkimusta, mutta tässäkin tapauksessa laatu korvaa määrän. Yhdysvaltalaisista uuskonservatiivista suuntausta ja ajatushautomotoimintaa käsittelevistä teoksista merkittävin on ranskalaisen Justin Vaïssin *Neoconservatism: the Biography of a Movement*, joka käsittelee uuskonservatiivisuutta sen alkuhämäristä aina 2000-luvulle asti. Stefan A. Halperin ja Jonathan Clarken *America Alone: The Neo-Conservatives and the Global Order* keskittyy uuskonservatiivien näkemykseen maailmanjärjestyksestä lähempänä nykypäivää ja John Ehrmanin *The Rise of Neoconservatism: Intellectuals and Foreign Affairs 1945-1994* painottuu ensimmäisten uuskonservatiivien keskeisiin hahmoihin ja aattehistoriaan. Jesús Velascon *Neoconservatives in U.S. Foreign Policy Under Ronald Reagan and George W. Bush* keskittyy nimensä mukaisesti uuskonservatiivien suhteisiin kahteen presidenttiin. Vaikka teokset ovat laadukasta tutkimusta ja kattavia, ne eivät kuitenkaan pureudu uuskonservatiivien Irakista rakentamaan uhkakuvaan. Toisin sanoen ne eivät käsittele uuskonservatiivien kirjoituksia järin kattavasti. Kyseisiä kirjoituksia analysoidessani joudunkin luottamaan pitkälti omaan analyysikykyyni.

Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon ja George W. Bushin doktriineihin liittyvää tutkimuskirjallisuutta on saatavilla, mutta teosten lähestymistavoissa, kattavuudessa ja laadussa on runsaasti vaihtelua. Bushin doktriinia käsittelee parhaiten Mary Buckleyn ja Robert Singhin toimittama teos *The Bush Doctrine and the War on Terrorism*. Useat teokset käsittelevät Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa, mutta monet niistä keskittyvät eri instituutioiden, virkamiesten ja poliitikkojen toimintaprosessien kuvaamiseen. Yhdysvaltojen hallinnon strategia-asiakirjoja ja niiden luomisprosesseja käsiteltiin harvoissa teoksissa. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisessä roolissa on Amos Jordanin, William J. Jr. Taylorin ja Micheal J. Mazzarin toimittava viides painos *American National Security*.

2. Kylmän sodan päättymisen aiheuttama dilemma

2.1. Uuskonservatiivisuus: ideologia, koulukunta vai hyvä veli -verkosto?

Termit *neoconservative* ja *neoconservatism* tulivat osaksi vasemmistointellektuellisen *Dissent*-lehden toimituksen yleistä poliittista sanastoa ensimmäisen kerran 1960-luvun loppupuolella, jonka jälkeen termit levisivät yleiseen tietoisuuteen.²⁴ Yhdysvaltalaisen uuskonservatiivisuuden juuret kumpuavat 1930-luvun New Yorkissa, jossa pääasiassa juutalaisista, vähävaraisista työläisperheistä ponnistaneet nuoret puolustivat kiihkeästi trotskilaisuutta City College of New Yorkin käytävillä. Tästä joukosta kehittyi seuraavien vuosikymmenten mittaan useita akateemisen ja journalistisen kentän merkkihenkilöitä²⁵, joista monet käänsivät selkänsä kommunismille ja joista kehkeytyi kiihkeitä antikommunisteja, demokraattipuolueen äänekkäitä taustavaikuttajia sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisia haukkoja.²⁶ *Dissent*-lehden termit syntyivät, kun Lyndon B. Johnsonin ajamat kunnianhimoiset sisäpoliittiset uudistukset, ihmisoikeuskysymykset, kasvavat varainsiirto-ohjelmat ja rotusegregaation lievittämiseksi tarkoitetut vähemmistöjen avustusohjelmat saivat entiset trotskistit vastustamaan niitä toteamalla, että uudistukset kääntyisivät helposti itseään vastaan.²⁷

Uuskonservatiivisuuden historia kulkee käsi kädessä Yhdysvaltojen sisä- ja ulkopoliittisten kehityssuuntien kanssa. Uuskonservatiivisuus resonoi ja reagoi toisen maailmansodan päättymisen jälkeen aina 1980-luvun alkuun asti demokraattipuolueen virallisten linjausten kanssa. Jotta kylmän sodan jälkeisen ajan uuskonservatiiveja ja heidän näkemyksiään pystyy sijoittamaan oikeanlaiseen kontekstiin, on ymmärrettävää heidän taustansa ja uuskonservatiiveja eteenpäin ajaneita kysymyksiä.

Ainoan kattavan uuskonservatiiveja käsittelevän historiikin kirjoittanut Justin Vaïsse jaottelee uuskonservatiivisuuden kolmeen aikakauteen.²⁸ Uuskonservatiivien suhdetta

²⁴ Vaïsse 2010, 36.

²⁵ Keskeisiä henkilöitä oli Irving Kristolin lisäksi, Daniel Bell (Harvard), Nathan Glazer (Harvard), Seymour Martin Lipset (Stanford), Melvin Lasky (Encounter-lehti), Philip Selznick (Berkeley), Peter Rossi (John Hopkins), Morroe (Princeton), I. Milton Sacks (Brandeis), Lawrence Krader & Bernard Bellush (City University), Seymour Melman (Columbia) ks. Kristol 1995, 476

²⁶ Vaïsse 2010, 21-23

²⁷ Vaïsse 2010, 6-7.

²⁸ Vaïsse 2010.

Ronald Reaganiin ja George W. Bushiin tutkinut Jesús Velasco jakaa uuskonservatiivien historian kahteen aikakauteen: ennen ja jälkeen kylmän sodan.²⁹

Vaïssen mukaan ensimmäinen aikakausi sijoittuu 1960-luvulle, jolloin uuskonservatiivien tausta oli sisäpoliittisissa kysymyksissä, kuten Franklin D. Rooseveltin New Deal -politiikan puolustamisessa. Uuskonservatiivisuuden kannalta keskeiseen rooliin nousi historioitsija Arthur M. Schlesinger Jr.:n vuonna 1949 kirjoittama teos *The Vital Center*, joka tarjosi vaihtoehdon kansainväliselle kommunismille liberaaleilla doktriineillaan. Teoksen kantavana ajatuksena oli se, että vapaa yhteiskunta, käsittäen vähintäänkin ilmaisun vapauden, omantunnon vapauden ja oikeuden poliittiseen oppositioon, oli läntisen maailman historian tärkein saavutus ja että sitä tulisi puolustaa totalitaarisilta järjestelmiltä parempien vaihtoehtojen puuttuessa.³⁰

Uuskonservatiivisuuden toisen aikakauden alun Vaïsse sijoittaa 1960-1970-lukujen taitteeseen, kun Richard Nixonista tuli Yhdysvaltojen presidentti. Nixonin valinta ajoi demokraattipuolueen hakemaan kannatusta siirtymällä yhä syvemmälle vasemmalle, joka kulmineitui vuoden 1972 presidentinvaalien alla demokraattipuolueen päätökseen valita George McGovern presidenttiehdokkaaksi. McGovern ajoi massiivisia sosiaaliohjelmia, vähemmistöjen oikeuksia ja samalla verrattain isolationistista ulkopolitiikkaa.³¹ Uuskonservatiivit lipuivat hiljalleen demokraattien riveistä republikaanien puolelle. Uuskonservatiivien ja Nixonin kuherruskuukausi ei kestänyt kuitenkaan pitkään, kun Nixon ajoi yhdessä ulkoministerinä toimineen Henry Kissingerin kanssa détente-politiikkaa. Senaattori Henry M. ”Scoop” Jacksonin ja uuskonservatiivien mielestä détenten ja Länsi-Saksan Ostpolitikin perusidea kommunistisen itäblokin vapautumisesta avoimen kaupankäynnin ja länsimaisille tuotteille altistamisen kautta oli täysin väärä tie. Heidän mielestään tuhoon tuomitulta Neuvostoliitolta olisi pitänyt estää mahdollisuudet saada länsimaista viljaa ja teknologiaa, koska se olisi vauhdittanut hallinnon sortumista.³² Nixonin käryäminen Watergate-skandaalista ja eroaminen virasta ei kuitenkaan helpottanut uuskonservatiivien maailmantuskaa. Nixonia seurannut Ford jatkoi détente-politiikkaa Kissinger rinnallaan. Carterin noustua valtaan hänen rinnallaan oli

²⁹ Velasco 2010.

³⁰ Vaïsse 2010, 29-30.

³¹ Vaïsse 2010, 8.

³² Vaïsse 2010, 116-117.

turvallisuuspoliittisena neuvonantajana Zbigniew Brzezinski, joka edusti Kissinger lailla ideologian poltteesta vapaata realistisen koulukunnan ulkopoliitiikkaa.

Uuskonservatiivien näkemä vaiva ja kamppailu ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkemystensä ajamisesta ei valunut kuitenkaan hukkaan, kun Ronald Reagan valittiin Yhdysvaltojen presidentiksi vuonna 1981. Reaganin ja uuskonservatiivien yhteisymmärrys ei jäänyt pelkästään virkanimitysten ja puolustusbudjetin kasvattamiseen. Reagan, joka oli itsekin siirtynyt kypsässä 51 vuoden iässä demokraattipuolueen riveistä republikaanien puolelle, edusti monessa asiassa uuskonservatiivista näkökulmaa. Hänen linjansa Neuvostoliittoa kohtaan oli selkeästi Carteria tiukempi. Afganistanilaisille mujahidineille toimitettiin aseita, öljyn hintaa manipuloitiin Saudi-Arabian kanssa, jotta Neuvostoliiton valtiontalous kärsisi ja Reagan omaksui uuskonservatiivien ajaman demokraattisten voimien tukemisen kaikkialla maailmassa.³³

Tämä ei kuitenkaan tehnyt Reaganista uuskonservatiivien sätkynukkea. Uuskonservatiivien rivit rakoilivat kiihkeiden idealistien ja pragmaattisempien ryhmittymien välillä. Kiistakysymyksenä oli ennen kaikkea Eurooppaan sijoitettavat Pershing-ohjukset ja ydinaseneuvottelut Neuvostoliiton kanssa. Reaganin ajoittainen hyvinkin pragmaattinen suhtautuminen sai kiihkeimmät uuskonservatiivit syyttämään Reagania carterismista ilman Carteria.³⁴ Reagan kävi vuosien 1984 ja 1989 välillä useita korkean tason neuvotteluja Gorbatsovin kanssa, jotka johtivat ydinaserajoituksiin. Glasnostin ja perestroikan Neuvostoliitto natisi liitoksissaan, kun sen joukot vetäytyivät Afganistanista. Tämä ei kuitenkaan estänyt kovan linjan uuskonservatiiveja julistamasta ydinaseiden kauhun tasapainoa haastavan *Committee on Present Dangers* -komitean kautta vielä keväällä 1989, että Neuvostoliitto oli voimakkaampi kuin koskaan aikaisemmin.³⁵ Jos Neuvostoliitto oli kriisissä, niin olivat myös uuskonservatiivit. Heidän identiteettinsä ja olemassaoloa olivat kietoutuneet kommunismin ja neuvostoliittolainen totalitarismi vastustamiselle, mutta nyt ne olivat katoamassa. Heräsi kysymys siitä, pitäisikö uuskonservatiivisuus julistaa kuolleeksi.

³³ Väisä 2010, 186-187.

³⁴ Väisä 2010, 194-195.

³⁵ Väisä 2010, 200.

Vuosien hiljaiselon jälkeen arvostetussa yhdysvaltalaisessa *Foreign Policy* -lehden vuoden 1996 kesänumerossa julkaistiin William Kristolin ja Robert Kaganin kirjoittama 15-sivuinen artikkeli *Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy*. Kyseinen artikkeli on keskeinen, kun tulkitsee uuden sukupolven uuskonservatiivien ajatusmaailmaa. Se on sotahuuto, jonka kuuli harvat aikalaiset, mutta jonka vaikutukset olivat globaalit. Artikkelin loi aatteellisen pohjan uuden sukupolven uuskonservatiivien yhteiskunnallisille kannanotoille. Uuskonservatiivien seuraavien vuosien turvallistamistoimet ovat johdettavissa takaisin kyseiseen artikkeliin. Artikkelin alkoi uhmakkaasti konservatiivien ulkopoliittikkaa mollaten:

Ulkopoliitikassa konservatiivit ovat tuuliajolla. He halveksuvat Clintonin hallinnon wilsonilaista multilateralismia; heitä houkuttaa, mutta he ovat kieltäytyneet Patrick Buchananin uusisolationismista; tällä hetkellä he nojaavat epävarmasti johonkin versioon Henry Kissingerin konservatiivisesta ”realismista” ja hänen opetuslapsiinsa.³⁶

Wilsonilaisella multilateralismilla kirjoittajat viittasivat Yhdysvaltojen 28. presidentin Woodrow Wilsonin ulkopoliittisiin linjauksiin, jotka perustuivat demokratian ja kapitalismin levittämiseen, interventioiden tekemiseen ja muun maailman menosta eristäytymisestä kieltäytymiseen. Patrick Buchanan oli puolestaan näkyvä republikaanipoliitikko, joka ajoi Kaganin ja Kristolin näkemysten mukaan irtautumista juuri toisen maailmansodan ja kylmän sodan perintönä saadusta ”maailmanpoliisin” roolista:

Viimeisten neljän vuoden aikana Buchananin kiivas ”Amerikka Ensimmäinen” -retoriikka on täyttänyt tyhjiön konservatiivien joukossa hylkäämällä Reaganin hyvin erilaisen patrioottisen tehtävän. Nyt avoin kysymys on, kuinka pitkään vaikeuksissa olevat republikaanirealistit kykenevät vastustamaan Buchananin ”sydämen isolationismia” ja Capitol-kukkulan republikaanien budjettihaukkojen yhteistä rynnäkköä.³⁷

³⁶ Kagan & Kristol, *Foreign Policy* July/August 1996, 18. ”IN FOREIGN policy, conservatives are drifting. They disdain the Wilsonian multilateralism of the Clinton administration, they are tempted by, but so far have resisted, the neoisolationism of Patrick Buchanan; for now, they lean uncertainly on some version of the conservative ”realism” of Henry Kissinger and his disciples.”

³⁷ Kagan & Kristol, *Foreign Policy* July/August 1996, 29. ”Over the past four years Buchanan’s fiery ”America First” rhetoric has filled the vacuum among conservatives created by the abandonment of Reagan’s very different kind of patriotic mission. It is now an open question how long the beleaguered conservative realists will be able to resist the combined assault of Buchanan’s ”isolationism of the heart” and the Republican budget hawks on Capitol Hill.”

Amerikka ensin -ajattelu ei siis ole missään määrin politiikan ulkopuolelta tuleen Donald Trumpin oma moderni keksintö vaan tahtotila, joka on muhinut republikaanien ja muiden konservatiivien keskuudessa jo pitkään. Kagan ja Kristol kokivat kesällä 1996, että Neuvostoliiton sortumisen myötä Yhdysvaltojen hallinto aikoi vetäytyä aktiivisesta roolistansa kansainvälisessä politiikassa ja että ajan myötä kevyempää keskushallintoa ja matalampia veroja ajavien poliitikkojen hampaisiin joutuisivat myös Yhdysvaltojen sotakoneiston budjetti.

Artikkelissaan Kagan ja Kristol julistivat uusreaganilaiseksi nimittämänsä ajattelumallin kolme ”imperatiivia”, jotka olivat puolustusbudjetti, kansalaisosallistuminen ja moraalinen kirkkaus. Kirjoittajien mukaan yksittäisten kansainvälisten kysymysten ratkomisen sijaan oli oleellisempaa luoda laajat suuntaviivat Yhdysvaltojen ulkopoliitikalle pitkällä aikavälillä kuin keskittyä akuutisti siihen, kuinka monta pommikonetta tarvitsee rakentaa.³⁸

Kaganin ja Kristolin mukaan Yhdysvaltojen puolustusbudjetti oli liian pieni, jotta maa pystyisi säilyttämään kylmän sodan päättymisen jälkeen hankkimansa globaalin hegemonia-aseman. Vaikka puolustusbudjettia oli nostettu edeltävänä vuonna seitsemällä miljardilla dollarilla, vaativat Kagan ja Kristol puolustusbudjetin nostamista pysyvästi 60-80 miljardilla dollarilla. Summa olisi käytännössä tarkoittanut noin 24-32 prosentin korotusta puolustusbudjettiin. Korotuksen tarvetta he perustelivat artikkelissa tulevaisuuden konfliktien arvaamattomuudella – yksikään asiantuntija ei osannut sanoa oliko olettavissa enemmän Persianlahden sodan, Bosnian konfliktin vai suurvaltojen välisten selkkausten kaltaisia tilanteita. Koska tulevaisuudessa saattoi odottaa kaikkien edellä mainittujen kaltaisia ja täysin uudenlaisia konflikteja, tuli budjetin olla kohdillaan. Tekstissä viitattiin kenraali Colin Powellin huomioon, että Irakia vastaan käyty Persianlahden sota voittiin Reaganin aikakaudella rakennetulla armeijalla, joka oli rakennettu 1980-luvulla deterrenssiksi Neuvostoliittoa vastaan.³⁹ Kirjoittajien edustaman uusreaganilaisen järkeilyn mukaan Yhdysvaltojen ylivoimaisen sotilasmahtinsa ylläpitoon ja kehitykseen käyttämä rahamäärä maksaisi itsensä takaisin ja tulisi

³⁸ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 23.

³⁹ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 24.

halvemmaksi pitkällä aikavälillä, koska ”siton on pienempi todennäköisyys, että valtiot kuten Kiina tai Iran elättelevät haaveita nykyisen maailmanjärjestyksen kaatamisesta”.⁴⁰

Kansalaisosallistumisen kannalta Kagan ja Kristol kokivat suurimmaksi möröksi ammattisotilaiden ja siviilien välille kasvavan kuilun, jonka seurauksena sotilaat saivat hoidettavakseen Yhdysvaltojen ”imperiumin huoltotyöt”⁴¹, eivätkä siviilit tietäneet sotilaiden tehtävistä tai olivat täysin välinpitämättömiä. Kirjoittajien mielestä selkein syy tilanteeseen oli heikossa poliittisessa johtajuudessa ja kansalaisten huonossa koulutuksessa globaalin hegemonian vastuista. Tilanteen korjaamiseksi Kagan ja Kristol ehdottivat, että presidentti ja muuta poliittiset johtajat voisivat puuttua kasvavaan kuiluun muistuttamalla kansalaisia Yhdysvaltojen joukkojen uhrauksista merten toisella puolella ja selittämällä, mitä varten kyseiset uhraukset tehdään. Artikkelissa Kagan ja Kristol totesivat, että ”konservatiivit saarnaavat, että kansalaisuus ei ole pelkästään oikeuksia, vaan myös vastuuta”.⁴² Täten ei ole olemassa ”syvällisempää vastuuta kuin kansakunnan ja se periaatteiden puolustaminen”.⁴³

Kirjoittajien kolmas teesi oli moraalinen kirkkaus (*moral clarity*). Moraalisella kirkkaudella he tarkoittivat, että ”amerikkalaisen ulkopolitiikan tulisi olla evästetty selkeällä moraalisella tarkoituksella, perustuen ymmärrykseen siitä, että sen [ulkopolitiikan] moraaliset päämäärät ja keskeiset kansalliset intressit ovat lähes aina harmoniassa”.⁴⁴ Reagan nousi tekstissä esille ideaalisena johtajana, koska kirjoittajien mukaan hänen aikanaan Yhdysvallat painosti vasemmisto- ja oikeistodiktatuureja muuttumaan välittämättä siitä, kenen puolella ne olivat.⁴⁵ Kagan ja Kristol kirjoittivat, että yhdysvaltalaisen arvojen tukeminen maailmalla voitiin saavuttaa ainoastaan jatkamalla amerikkalaisen vaikutusvallan käyttämistä. Yhdysvaltojen ei tulisi tehdä sokeasti yhteistyötä kaikkien valtioiden kanssa – tarvittaessa sen tulee ”tavoitella

⁴⁰ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 26. ”the less chance there is that countries like China and Iran will entertain ambitions of upsetting the present world order.”

⁴¹ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 25. ”empire management”.

⁴² Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 27. ”Conservatives preach that citizenship is not only about rights but also about responsibilities”.

⁴³ Ibid. ”There is no more profound responsibility than the defense of the nation and its principles”.

⁴⁴ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 27.

⁴⁵ Ibid.

menettelytapoja, esimerkiksi Iranissa, Kuubassa ja Kiinassa, joiden lopullisena tarkoituksena on vallanvaihto”.⁴⁶

Artikkelissa esitellyn kolmen teesin jälkeen Kagan ja Kristol latasivat vielä täyslaidallisen lukuun, jonka nimi oli Ylevä patriotismi (*elevated patriotism*). Heidän mukaansa kumpi tahansa puolue voisi luoda uusreaganilaisen politiikan perustan. Republikaanit eivät säästyneet kritiikiltä, mutta demokraatteja Kagan ja Kristol nälvivät enemmän kahden vuosikymmenen takaisesta Vietnam-traumasta. Artikkelin julkaisun aikana vallassa ollut presidentti Bill Clinton ei myöskään säästynyt kritiikiltä. Kirjoittajien mukaan paremmin oli mennyt kuin aluksi pelättiin, mutta Clintonin rohkeimpina pidettyjä merentakaisia interventioita Bosnian kansanmurhan ja Haitin sotilasvallankaappauksen estämiseksi olivat ”tulleet vasta sinnikkäiden ja pitkittyneiden konfliktinvälttely-yritysten jälkeen”.⁴⁷

Ratkaisuksi artikkelissa tarjottiin Reaganin ulkopoliittisen hengen palauttamista. Kagan ja Kristol puhuivat uudelleen moralisoimisesta. Jotta Yhdysvallat olisi voitu kotipuolessa uudelleen moralisoida, täytyisi Yhdysvaltojen ulkopoliittikka uudelleen moralisoida yhtä lailla. Kotipuolen ja Yhdysvaltojen ulkopoliittikan uudelleenmoralisoinnin tarve perustui sille, että:

Molemmat noudattavat amerikkalaisten uskomusta, jonka mukaan itsenäisyysjulistuksen periaatteet eivät ole pelkästään tietyn kulttuurin valintoja, vaan [ne] ovat sen sijaan universaaleja, kestäviä, ”itsestään selviä” totuuksia. Loppujen lopuksi se on ollut pääkohta konservatiivien sodassa relativistista monikulttuurisuutta vastaan.⁴⁸

Tekstissä aikaisemmin taustalla ollut idealismi nosti artikkelin loppua kohden voimakkaasti päätään. Vaikka kyseessä oli lähtökohtaisesti ulkopoliittinen manifesti, nostivat Kagan ja Kristol taustalta esiin myös laajemmin ajatukset Amerikasta ja siitä mistä amerikkalaisuudessa oli kyse. Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistuksen neljä pääperiaatetta ovat ihmisten tasa-arvoisuus keskenään, ihmisten perusoikeuksien pois

⁴⁶ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 28. ”pursuing policies – in Iran, Cuba, or China, for instance – ultimately intended to bring about a change of regime.”

⁴⁷ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 30. ”have come only after strenuous and prolonged efforts to avoid intervention”

⁴⁸ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 31. ”For both follow from American’s belief that the principles of the Declaration of Independence are not merely the choices of a particular culture but are universal, enduring, “self-evident truths. That has been, after all, the main point of the conservatives’ war against a relativistic multiculturalism.”

ottamisen mahdottomuus, valtio saa valtansa ihmisiltä ja että jos hallitus ei suojele kansalaistensa oikeuksia, ja että kansalaisilla on oikeus vaihtaa tai poistaa hallinto. Nämä neljä perusperiaatetta ovat helposti allekirjoitettavissa länsimaisesta perspektiivistä, mutta käytännössä ne jäävät toteutumatta monessa maailman kolkassa.

Kagan ja Kristol vastustivat käytännössä sitä, että Yhdysvallat toimisi muiden valtioiden kanssa, jotka eivät seuraa näitä periaatteita. Konservatiivien moraalista ylivoimaisuutta hehkuttaessaan he mielestäni kuitenkin unohtivat Yhdysvaltojen syvän yhteistyön esimerkiksi Saudi-Arabian kanssa tai sen, kuinka Yhdysvallat on horjuttanut demokraattisesti valittuja hallintoja ympäri maailman. Kolmanneksi perusteesiksi naulattu moraalinen kirkkaus näyttäytyy tässä valossa hyvin mustavalkoiselta. Uuskonservatiiveista kriittisen *America Alone The Neo-Conservatives and the Global Order* -teoksen kirjoittaneet Stefan Halper ja Jonathan Clarke kutsuvat Kaganin ja Kristolin moraalista kirkkautta moraaliseksi ylimielisyydeksi.⁴⁹ He huomauttavat, kuinka ulkopoliitikassa laimentamattomasta ja kapeasta moraalista on vaikea pitää kiinni: ”Aivan liian nopeasti tapahtumat musertavat ideologiavetoiset aikomukset”.⁵⁰

Uuskonservatiivien maailmankatsomuksen tulkitsemisen kannalta on mielestäni keskeistä ymmärtää se, että relativismilla ei ollut sijaa heidän maailmassaan: kaikki poliittiset järjestelmät, jotka eivät nojanneet Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistuksen perusperiaatteisiin, olivat vääriä. He pelkäsivät selkeästi, että Yhdysvallat yhteiskuntana muuttuisi 1990-luvun maailmanmullistusten myötä. Samalla ”amerikkalaisuus” vaikutti olevan kovin monoliittinen heille. Siitä oli olemassa vain yksi totuus. Neuvostoliiton sortumisen myötä globaalin hegemonia-aseman saavuttanut Yhdysvallat pystyi ylläpitämään eheydensä ainoastaan toimimalla neljän perustamisperiaatteensa mukaisesti niin kotona kuin merten toisella puolen. Tämä ajatus näkyi myöhemmin selkeästi uuskonservatiivien Irakia käsittelevissä kirjoituksissa.

Kagan ja Kristol näkivät hirviöiden tuhoamisen ulkomailla Yhdysvaltojen keskeiseksi tehtäväksi osana Yhdysvaltojen ainutlaatuisuuden julistusta ja periaatteiden levittämistä. He kirjoittivat:

⁴⁹ Clarke & Halper 2004, 22.

⁵⁰ Clarke & Halper 2004, 24. ”All too quickly, events overwhelm ideologically driven intentions.”

Vaihtoehtona on jättää hirviöt vapaalle, tuhoamaan ja hävittämään sydämensä kyllyydestä, kun amerikkalaiset seuraavat sivusta. Se mikä saattoi olla viisas neuvo vuonna 1823, kun Amerikka oli pieni ja eristäytynyt valta, ei ole enää sitä, kun Amerikka on jättiläinen. Koska Amerikalla on kapasiteettia eristää tai tuhota useimmat maailman hirviöistä, monet jotka löytyvät ilman suurempaa etsimistä, ja koska vastuu kansainvälisestä rauhasta ja kansainvälisen järjestyksen turvallisuudesta lepää vahvasti Amerikan hartioilla, toimintapa jossa istutaan kukkulan päällä ja johdetaan esimerkillä muuttuu käytännössä pelkuruuden ja kunniaattomuuden toimintatavaksi.⁵¹

Mielestäni teksti on runollinen ja ennen kaikkea idealistinen kuvaus Yhdysvaltojen maailmanpoliisin roolista. Siitä puuttuu realistisen koulukunnan kyyninen lähestyminen auttamiseen ja kansakunnan poliittisen pääoman itsetietoinen ja kylmäkiskoinen pönkittäminen. Toki Kagan ja Kristol kokivat, että maailmanpoliisin roolia näyttelemällä Yhdysvallat hyötyisi. Oikeastaan roolin täyttämättä jättäminen olisi ollut heidän mukaansa kohtalokasta. Ilman laajempaa ymmärrystä Yhdysvaltojen intresseistä konservatiivisuus nahistuisi Amerikka ensin -nationalismiin. Lääkkeeksi kelpasi ainoastaan aktiivinen globaali toiminta ja kansallisen suuruuden tavoittelu.

Uuskonservatiivisen liikehdinnän alkuvuosista painopiste oli siirtynyt jo vuosikymmeniä aikaisemmin sisäpolitiikasta ulkopoliittikkaan, mutta Kagan ja Kristol näkivät ulkopoliittikan vahvan linkin yhteiskunnan sisäiseen koheesioon. Aktiivinen toiminta ja kansallinen tehtävä maailmassa pitivät Yhdysvallat hengissä. Toisaalta kirjoittajat uskoivat Yhdysvaltojen olevan vastuullinen maailman johtamisesta, jonka he ilmaisivat runollisesti: ”Riistettynä ylevän patriotismin tuesta, ilman kykyä vedota kansalliseen kunniaan, konservatiivit lopulta epäonnistuvat yrityksissään hallinnoida Amerikkaa. Ja amerikkalaiset epäonnistuvat vastuussaan johtaa maailmaa”.⁵² Tekstissä Kagan ja Kristol petasivat asetelmia kylmän sodan jälkeiselle uuskonservatiivisuuden paikalle poliittisen

⁵¹ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 31. ”The alternative is to leave monsters on the loose, ravaging and pillaging to their hearts’ content, as Americans stand by and watch. What may have been wise counsel in 1823, when America was a small, isolated power in a world of European giants, is no longer so, when America is the giant. Because America has the capacity to contain or destroy many of the world’s monsters, most of which can be found without much searching and because the responsibility for the peace and security of the international order rests so heavily on America’s shoulders, a policy of sitting atop a hill and leading by example becomes in practice a policy of cowardice and dishonor.”

⁵² Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 32. ”Deprived of the support of an elevated patriotism, bereft of the ability to appeal to national honor, conservatives will ultimately fail in their effort to govern America. And Americans will fail in their responsibility to lead the world.”

kentän taustatekijöissä. Heidän esityksensä Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuntaviivoiksi asetti samalla suuntaviivat myös uuskonservatiivien pyrkimyksille. Kuten he itse kirjoittavat: ”Uusreaganilainen ulkopoliitikka olisi hyväksi konservatiiveille, hyväksi Amerikalle ja hyväksi maailmalle”.⁵³

Kaganin ja Kristolin julkaisema artikkeli ei herättänyt kirjoittajien toivomaa vastakaikua. Myöskään termi uusreaganilaisuudesta ei tarttunut. Uuden sukupolven uuskonservatiiveja kutsuttiin edelleen uuskonservatiiveiksi. Uusreaganilainen julistus piti silti moneen otteeseen kuolleeksi julistetun uuskonservatiivisuuden liekkiä yllä. Monet alkuperäiset uuskonservatiivit seurasivat Kaganin ja Kristolin julistusta. Yhtä lailla uudet, ulkopoliitikasta kiinnostuneet henkilöt kääntyivät uuskonservatiivisuuden piiriin. William Kristolin isä ja alkuperäisten uuskonservatiivien keskeinen voimahahmo Irving Kristol ei kuitenkaan jakanut yhtä varauksettomasti poikansa ja hänen ystävänsä näkemyksiä. Väisse nostaa tutkimuksessaan esille, kuinka Irving Kristol kommentoi Wall Street Journalin sivuilla heinäkuussa 1990 Yhdysvaltojen ulkopoliitiikan tulevaisuutta. Isä Kristolin mielestä ainoa innovatiivinen trendi Yhdysvaltojen politiikassa oli pieni poikkipuolueellinen ryhmä, joka uskoi amerikkalaiseen tehtävään. Hänen mukaansa idea oli pinnallisesti houkutteleva, mutta sisällöltään tyhjä ja täynnä olettamuksia.⁵⁴ Käytännössä Irving Kristol viittasi juurikin uuskonservatiiveihin, joihin hän samalla otti itse etäisyyttä. Kommunismia vastaan käyty taisto näytti päätyneen voittoon, eikä idealistisesta suhtautumisesta ollut enää hyötyä. Irving Kristol vaikuttaa siirtyneen kylmän sodan päättymisen myötä enemmän realistisen koulukunnan edustajaksi, joka uskoi todella historian loppuneen. Irving Kristolin ja tämän ystävien sydänasiaksi kokema kommunismin vastustaminen ja liberaalin demokratian edistäminen maailmalla olivat onnistuneet. Yhdysvallat oli voittanut.

Vuotta aikaisemmin Irving Kristolin perustama *The National Interest* -lehti oli julkaissut Francis Fukuyaman kansainvälistä huomiota hertättäneen esseen *The End of History*, joka poiki vuonna 1992 teoksen *The End of History and the Last Man*. Esseessään Fukuyama julisti liberaalin demokratian voittoa:

⁵³ Kagan & Kristol, Foreign Policy July/August 1996, 32. ”A neo-Reaganite foreign policy would be good for conservatives, good for America, and good for the World.”

⁵⁴ Väisse 2010, 224.

Lännen, läntisen idean, saavuttama voitto on ensinnäkin ilmiselvää totaalisessa toteuttamiskelpoisten systemaattisten vaihtoehtojen ehtymisessä läntiseen liberalismiin verrattuna.

[...]

Mitä me saatamme olla todistamassa, ei ole ainoastaan loppua kylmälle sodalle, tai tietyn sodanjälkeisen historian aikakauden päättyminen, vaan historian loppu sellaisenaan: tarkoittaen päätepidettä ihmiskunnan ideologiselle evoluutiolle ja läntisen liberaalin demokratian yleismaailmallistumista ihmishallinnon viimeisenä muotona.⁵⁵

Fukuyaman näkemys on tulkittavissa kylmän sodan ideologiseksi voitonjulistukseksi. Uuskonservatiivisuuden aatetta uudelle vuosituhannelle luotsanneet nuoremman polven edustajat saattoivat saada myös lisäpontta Fukuyaman artikkelin loppukaneeteista. Siinä Fukuyama toteaa suurvaltojen välisten suuren skaalan konfliktien olleen katoamassa, mutta entiset konfliktit, terrorismi ja kansallisen vapauttamisen sodat tulisivat olemaan jatkossa tärkeä osa kansainvälistä agenda.⁵⁶ Fukuyaman ajatus tuki uuskonservatiivien näkemystä siitä, että vaikka perivihollinen oli kuopattu, riitti maailmassa vielä hirviöitä tuhottavaksi. Jotta historia todella päättyisi läntisen liberaalin demokratian voittoon, tulisi yhdysvaltalaisia arvoja edelleen viedä maailman joka nurkkaan. Historianjälkeisen maailman järjestyksen ylläpitäjä olisi Yhdysvallat, jonka tehtävänä oli varmistaa voittonsa pysyvyys.

Kylmän sodan aikana uuskonservatiivit pyrkivät vaikuttamaan Yhdysvaltojen toimintaan komissioiden ja poikki poliittisten yhteistyöryhmittymien kautta. Heillä oli ajoittain pääsy presidenttien puheille, mutta omien näkemysten iskostaminen oli onnistunut vaihtelevasti. Uuskonservatiivien riveissä oli monia nimekkäitä tekijöitä, mutta koko kansan tietoisuuteen ryhmittymä tuskin koskaan päätyi. Kylmän sodan jälkeen monet vanhan kaartin tekijöistä jatkoivat uuskonservatiivisen politiikan ajamista. Uuskonservatiivisuuden uusiksi keulakuviksi nousi uusia kasvoja, kuten Robert Kagan ja William Kristol, älymystöperheiden korkeakoulutetut vesat, jotka eivät pelkästään

⁵⁵ Fukuyama, The National Interest Summer 1989, 3-4. "The triumph of the West, of the Western idea, is evident first of all in the total exhaustion of viable systematic alternatives to Western liberalism. What we may be witnessing is not just the end of the Cold War, or the passing of a particular period of postwar history, but the end of history as such: that is, the end point of mankind's ideological evolution and universalization of Western liberal democracy as the final form of human government."

⁵⁶ Fukuyama, The National Interest Summer 1989, 20.

tyytyneet työskentelemään valtiolle, vaan ajoivat voimakkaasti oikeaksi näkemiään toimintamalleja julkisuudessa. Uuden sukupolven uuskonservatiiveilla oli entistä laajempi medianäkyvyys omien julkaisujen kautta. Lehtien lisäksi uuskonservatiivit julkaisivat kirjoja, joissa he käsittelevät laajemmin näkemyksiään Yhdysvaltojen tilasta, viisaiksi kokemistaan tulevaisuuden toimintatavoista ja painopisteistä. He kirjoittavat aktiivisesti myös *Wall Street Journalin*, *Washington Postin* ja *Foreign Policyn* kaltaisiin julkaisuihin.

Medianäkyvyyden lisäksi uuskonservatiivisuuden piirissä uransa alusta alkaen viihtyneet virkamiehet olivat edenneet urapoluillaan: Paul Wolfowitz toimi Persianlahden sodan aikana varapuolustusministerinä, vuosina 1994–2001 kansainvälisten suhteiden professorina arvostetussa John Hopkinsin yliopistossa, vuonna 2000 ulkopoliittisena neuvonantajana George W. Bushin presidentinkampanjassa ja varapuolustusministerinä vuosina 2001–2005. William Kristolin rinnalla ”Scoop” Jacksonin taustatiimissä työskennellyt Jim Woolsey toimi CIA:n johtajana vuosina 1993–1995. Aikaisemmin Wolfowitzin kanssa työskennellyt Richard Perle oli menestynyt niin ikään. Hän oli osana *American Enterprise Institutea* ja näkyvässä roolissa PNAC-projektissa. Bushin hallinnossa hän toimi puolustusministeriössä *Defense Policy Board Advisory Committee* -komitean puheenjohtajana. Komitean tehtävänä on toimia neuvoantajan roolissa ja edustaa liittovaltiota. Uuskonservatiiviseen toimintaan vahvasti linkittynyt Dick Cheney toimi puolustusministerinä sekä George H. W. Bushin että George W. Bushin presidenttikausilla. Alkuperäisiin uuskonservatiivien keskeisiin tekijöihin lukeutuneen Norman Podhoretzin tytärsuolen kanssa naimisiin mennyt Elliott Abrams oli toiminut Reaganin hallinnossa ja päätyi vuonna 2001 presidentti Bushin erikoisneuvonantajaksi ja kansalliseen turvallisuusneuvostoon (*National Security Council*, NSC).

Ensimmäisen kattavamman uuskonservatiiveja käsittelevän akateemisen teoksen vuonna 1995 kirjoittanut John Ehrman määrittelee teoksessaan uuskonservatiiveja:

Uuskonservatiivit ovat kirjava ryhmä. Vastoin leiman vihjailua jotkut ovat liberaaleja sosiaali-aiheissa ja suosivat valtiollista välintuloa taloudellisissa tapauksissa; toiset ovat sosiaali- ja kulttuurikonservatiiveja, jotka ovat vastentahtoisia sekaantumiseen markkinoihin. Jotkut kannattavat aggressiivista interventionistista ulkopoliittikkaa siinä missä toiset kehottavat varovaisuuteen ja pidättyväisyyteen amerikkalaisessa voiman käyttämisessä. Kumpakin

ryhmää sitoo yhteen kuitenkin yhteinen aktiivisen intellektuellin identiteetti ja yhtä lailla syvä antikommunistinen sitoumus.⁵⁷

Ehrmanin kirjoittaessa teostaan uuskonservatiivit hakivat vielä muotoaan kylmän sodan jälkeisessä maailmassa ja ennen kaikkea paikkaansa yhdysvaltalaisessa intellektuellissa poliittisessa debatissa. Kaganin ja Kristolin uusreaganilaista ulkopoliittista visiota ei ollut vielä julkaistu ja uuskonservatiivien riveissä oli vielä runsaasti vanhan kaartin konkareita. On ymmärrettävää, että juuri kylmän sodan päättymisen jälkeen antikommunistisuus näyttäytyi vielä uuskonservatiiveja niputtavana tekijänä. Mielestäni tämä kuvastaa, kuinka vaikeata jo heti kylmän sodan jälkeisenä aikana oli määritellä uuskonservatiiveja, jotka vielä muutamaa vuotta aikaisemmin olivat selkeästi ryhmittyneet yhden idean, kommunismin torjumisen, taakse.

Ehrmanin mukaan uuskonservatiivien rivit alkoivat hajoilla vuoden 1984 paikkeilla. Irving Kristolin päätoimittaman *Commentary*-lehden ulkopoliittisen kirjoitusten määrä laski jyrkästi ja Mihail Gorbatšovin nousu Neuvostoliiton johtoon muutti monien uuskonservatiivien näkemystä Neuvostoliitosta, vaikka *Commentary*-lehden sivuilla Neuvostoliitto nähtiin 1980-luvun loppuun asti laajentumishaluisena valtana. Samaan aikaan Irving Kristolin, Norman Podhoretzin ja Jeane Kirkpatrickin kaltaisten johtohahmojen tilalle parrasvaloihin alkoi nousta William Kristol, Elliott Abrams ja ja Charles Krauthammer.⁵⁸

Ehrmanin näkemys uuskonservatiiveista osui ainakin osittain oikeaan. Vuonna 2006 *Financial Times* -lehti listasi vaikutusvaltaisimmat poliittiset kommentaattorit 23 eri maasta. Yhdysvalloista vaikutusvaltaisimmaksi kommentaattoriksi valikoitui Charles Krauthammer, jonka yli kaksi vuosikymmentä kestänyttä uraa kiiteltiin ja hänen keksimät. ”The Reagan Doctrine” ja ”The Unipolar Moment” termit nostettiin esille. Samassa artikkelissa konservatiivisten kommentaattorien joukosta erikoismaininnan sai William Kristol työstään *The Weekly Standardin* parissa.⁵⁹ Huomattavaa on kuitenkin,

⁵⁷ Ehrman 1995, vii. ”Neoconservatives are a diverse group. Contrary to what the label implies, some are liberal on social issues and favor governmental intervention in economic affair; others are social and cultural conservatives who are reluctant to interfere with markets. Some advocate an aggressively interventionist foreign policy, whereas others urge caution and restraint in the case of American power. Tying both groups together, however, is their common identity as activist intellectuals, as well as a deep anti-Communist commitment.”

⁵⁸ Ehrman 1995, 173-175.

⁵⁹ The Financial Times, 19.5.2006.

että Krauthammerista ei listauksessa kuvattu erityisen konservatiivisena tai uuskonservatiivisena.

Nähdäkseni uuskonservatiiveja on aina yhdistänyt akateemisuus, joka on periytynyt isältä pojalle. Akateemisuus ei ole ollut uuskonservatiivien keskuudessa pelkkää tutkimuksen tekemistä vaan ennen kaikkea rohkeiden yhteiskunnallisten puheenvuorojen käyttämistä ja toisaalta vankkaa, ajoittain jopa sokeaa uskoa omaan näkemykseen. Uuskonservatiivien verkostot on luotu yliopistojen käytävillä, valmistumisen jälkeisten ensimmäisten valtion virkatehtävien lomassa, sukulaisuus- ja ystävyysuhteiden kautta ja poliittisten aikakauslehtien sivuilla. Käytännössä kaikki uuskonservatiivit olivat syntyneet New Yorkissa tai viettäneet merkittävän osan elämästään itärannikon sykkeessä. Monet heistä olivat juutalaisia. Uuskonservatiivit eivät muodostaneet puoluetta, vaikka nimensä mukaan he edustavat konservatiivista suuntausta. Uuskonservatiivien ryhmittymä oli omanlaisensa sekoitus kuppikuntaa, hyvä veli -kerhoa ja aatteellisuutta. Alkuperäiset uuskonservatiivit ponnistivat köyhistä oloista City College of New Yorkiin, jossa he muodostivat oman kuppikuntansa. Uran edetessä he verkostoituivat ja petasivat toisillensa ja toistensa suojeleille työpaikkoja. Suomenkielinen hyvä veli -verkosto ei tee täysin oikeutta englanninkieliselle old boys club -termille, joka viittaa selkeämmin saman yliopiston kasvattien harrastamaan toistensa urien pönkittämiseen ja suojelemiseen.

Olisi kuitenkin yksioikoista tulkita uuskonservatiivit omien etujensa valvojina. Akateemisuuteen ja urakehitykseen liittyi selkeä, vahva näkemys maailmasta ja Yhdysvaltojen roolista. Uuskonservatiiveja yhdisti akateemisuuteen kiedottu patrioottisuus, johon he uskoivat. Aikakaudesta riippumatta uuskonservatiivit ovat aina esittäneet asiansa harkituin argumentein ja huolellisin ajatuksin, vaikka maailmankatsomus ja sanoma olisikin ajoittain mustavalkoinen. Ennen kaikkea uuskonservatiivit ovat olleet haukkamaisen ulkopoliitiikan puolestapuhujia, joiden näkemykset ovat saaneet uuskonservatiivien pieneen määrään nähden suuren vaikutusvallan ja näkyvyyden. Uuskonservatiivit muodostivat epäkollektiivin. Tässä tapauksessa tarkoitan epäkollektiivilla ryhmittymää, joka näyttää helposti yhtenäiseltä, mutta joka todellisuudessa on keskenäänkin ajoittain erimielisten, vahvasti individualististen yksilöiden kollektiivi.

2.2. Yhdysvaltalaisten uhkakuvien määrittely ja kehittyminen

Yhdysvaltojen perustuslaissa määrätään, että kansallisesta turvallisuudesta vastaavat kaksi tahoa: presidentti ja kongressi. Presidentti on asevoimien ylipäällikkö ja voi julistaa sodan, mutta ainoastaan kongressi voi myöntää joukkoja käytettäväksi ja halutessaan kongressi voi asettaa ehtoja joukkojen käyttämiselle. Presidentti voi myös tehdä sopimuksia ja nimittää suurlähettiläitä, ministereitä, kansallisen turvallisuuden tiimin jäseniä, CIA:n johtajan ja Yhdysvaltain puolustushaarakomentajien neuvoston (*Joint Chiefs of Staff*),⁶⁰ mutta senaatilla on oikeus neuvoa ja hyväksyä päätökset. Senaatti myös käyttää oikeuksiansa ahkerasti.⁶¹

Presidentillä on kuitenkin tietyissä tapauksissa mahdollisuus ohittaa senaatti ja kongressi. George H W Bush oli sijoittanut Saudi Arabian aavikolle 500 000 sotilasta ja saanut YK:lta mandaatin aloittaa sotatoimet Irakia vastaan ennen kuin hän esitti muodollisen pyynnön kongressille joukkojen käyttämisestä. Kongressi olisi voinut kieltää joukkojen käytön, mutta se olisi vahingoittanut merkittävästi Yhdysvaltojen arvovaltaa kansainvälisesti. Edes demokraattienemmistöinen kongressi ei voinut kieltää joukkojen käyttämistä. Persianlahden sota osoittautui Yhdysvalloille menestyksekkääksi, joka hiljensi loputkin vastarannan kiisket kongressissa.⁶²

Yhdysvaltojen presidenteille on ollut tyypillistä, että Valkoisen talon henkilökunnan määrä ja talon organisaation rakenteet ovat muuttuneen aina hallinnon muuttuessa. Jokainen presidentti tuo oman johtamistyylinsä, joka vaikuttaa suoraan eri osastojen rooliin päätöksenteossa, osastojen pääsyyn presidentin puheille ja osaston toimintatapoihin. Turvallisuuskysymysten kannalta keskeisimpiä toimijoita on Kansallinen turvallisuusneuvosto (*National Security Council*, NSC), joka perustettiin toisen maailmansodan jälkeen Kansallisen turvallisuuden lain (*National Security Actin*) velvoittamana vuonna 1947.⁶³ Asetuksessa määrätään, että Yhdysvaltain kansallisen turvallisuusneuvoston tehtävänä on:

⁶⁰ Ryhmässä ovat edustettuna armeija, merijalkaväki, ilmavoimat, merivoimat ja kansalliskaarti.

⁶¹ Jordan et al. 1999, 93.

⁶² Jordan et al. 1999, 95.

⁶³ Jordan et al. 1999, 98-100.

neuvoa presidenttiä kunnioituksella sisäpoliittisten, ulkopoliittisten, ja sotilaallisten menettelytapojen integroinnissa kansalliseen turvallisuuteen liittyen siten, että se mahdollistaa puolustushaarojen ja hallinnon muiden ministeriöiden ja virastojen tehdä tehokkaammin yhteistyötä kansallista turvallisuutta käsittelevissä asioissa.⁶⁴

Käytännössä laki asetti pääosin virkamiehistä koostuvan asiantuntijaelimen kiinteäksi osaksi Yhdysvaltojen presidentin päätöksentekoprosessia. Aktiivisen päivänpolttavan turvallisuuspoliittisen asiantuntijakommentoinnin lisäksi NSC on merkittävässä roolissa, kun Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden strategiaa (*The National Security Strategy*, NSS) päivitetään.

Laki määritteli alun perin presidentin lisäksi neuvostoon vain kuusi henkilöä ja presidentille mahdollisuuden nimetä haluamiansa henkilöitä, jotka senaatin hyväksynnällä pääsisivät osaksi neuvostoa.⁶⁵ Käytännössä neuvoston koostumus on vaihdellut sen perustamisesta lähtien. Nixonin aikana komitea oli järjestelmällinen ja sen ympärille perustettiin useita ryhmittymiä, jotka tutkivat yksittäisiä kiinnostuksen kohteita, kuten Vietnamin sotaa. Carterin aikana järjestelmää yksinkertaistettiin. Reagan puolestaan vähensi neuvoston vaikutusvaltaa. George H. W. Bushin kaudella neuvoston vaikutusvalta kasvoi jälleen merkittävästi.⁶⁶ Nuoremman Bushin presidenttikaudella neuvosto oli kasvanut merkittävästi vuoden 1947 tasolta. Hänen ensimmäisen kautensa aikana NSC koostui useista turvallisuusviranomaisista. Bush allekirjoitti ensimmäisen kansallisen turvallisuuden käskyn (*National Security Presidential Directive*) 13.2.2001 määrittäen NSC:n jäsenistön ja toimintasäännöt ensimmäiselle presidenttikaudelleen.⁶⁷

Joko vuoden 1947 kansallisen turvallisuudenlain määräämänä tai Bushin omien toiveiden ja senaatin hyväksynnällä Bushin nimittämät henkilöt pääsivät osaksi NSC:n tiivistä ydinryhmää. Henkilöt, jotka olivat osoittaneet uskollisuutta Bushille tai jotka sopivat ajatusmaailmaltaan parhaiten Bushin hallinnon ajamaan politiikkaan, pääsivät nyt yhä kiinteämmin osaksi Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kovinta ydintä.

⁶⁴ National Security Act 1947, § 101.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Jordan et al. 1999, 103-105.

⁶⁷ National Security Presidential Directive 1 13.2.2001, 2-3.

Amos A. Jordan, William J. Taylor Jr. ja Michael J. Mazarr ovat kirjoittaneet *American National Security* -teoksen, joka käsittelee ainutlaatuisen kattavasti Yhdysvaltojen turvallisuuspoliittisia toimijoita, niiden valtasuhteita ja koko järjestelmän kehittymistä. Teoksen viidennessä painoksessa vuodelta 1999 he kirjoittavat Yhdysvaltain kansallisen turvallisuusneuvostojärjestelmästä (*National Security Council System*):

Normaaleissa oloissa NSC-järjestelmä on vähiten tunnetuksi tehty, mutta vaikutusvaltaisimpia yksiköitä Yhdysvaltojen hallinnossa. NSC on toimeenpanovallan haarassa ⁶⁸ joko kansallisen turvallisuuden päätöksentekoprosessin ytimessä tai sen läheisyydessä ja on [sitä] muodostunut kaikkein tärkeimpien päätöstehtävien kiintopisteeksi.⁶⁹

Ottaen huomioon, kuinka merkittäväksi tekijäksi NSC nostetaan teoksessa, on vaikea ymmärtää, kuinka vähän huomiota kiinnitetään NSC:n tehtävään kansallisen turvallisuusstrategian luomisessa. Yli 600-sivuisen teoksen aikana NSC:n rooliin viitataan yhdellä sivulla, kun tekijät kertovat Yhteisen strategiasuunnittelujärjestelmän (Joint Strategic Planning System, JSPS) kehittämisprosessista 1990-luvun alussa. He toteavat presidentin ja hänen kansallisen turvallisuuden tiiminsä (*National Security Team*) osoittavan suuntaa muille strategia-asiakirjojen tekijöille, kun presidentti tiimeineen määrittelee Yhdysvaltojen kansainvälisen roolin ja ulkopolitiikan päämäärät, joita Yhdysvallat tavoittelee. Tekstissä mainitaan ohimennen, että Kansallinen turvallisuusstrategia on NSC:n päädokumentti, jolla on 1980-luvulta lähtien ohjeistettu toimeenpanevan hallinnon toimintaa.⁷⁰ Kirjoittajat toteavat:

[JSPS:n] Päivittämisen tarkoituksena oli tehdä suunnitteluprosessista yksinkertaisempi ja siten responsiivisempi johtoportaalille. Saatuaan Kansallisen turvallisuusstrategian NSC:ltä, puolustushaarain komentajat ⁷¹ ryhtyvät valmistelemaan Yhteistä strategia-arviota (*Joint Strategy Review*), prosessia, joka johtaa Kansallisen sotilasstrategian (*National Military Strategy*) julkaisuun.⁷²

⁶⁸ Kirjoittajat viittaavat vallan kolmijako-oppiin.

⁶⁹ Jordan et al. 1999, 219. "Under normal circumstances, the NSC system is among the least publicized but most powerful units of the U.S. government. The NSC is at or near the center of the national security decision-making process within the executive branch and has become the focal point for the important decisions."

⁷⁰ Jordan et al. 1999, 206.

⁷¹ Joint Staff, lyhennetty ilmaisu Joint Chiefs of Staffista.

⁷² Jordan et al. 1999, 206. "The intent of the revision was to make the planning process less complex and therefore more responsive to leadership. After receiving the National Security Strategy from the NSC,

Kirjoittajat kiertävät kuin kissa kuumaa puuroa, mutta eivät saa sanotuksi, että käytännössä Kansallinen turvallisuusstrategia on kaikkien yhdysvaltalaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisten strategia-asiakirjojen äiti. Kaikki, mitä muissa strategia-asiakirjoissa kirjoitetaan, perustuu ja peilautuu Kansalliseen turvallisuusstrategiaan. Kyseisen asiakirjan taustalla on Yhdysvaltojen presidentti ja hänen kansallisen turvallisuuden tiiminsä, joka tarkoittaa käytännössä samaa kuin NSC. Vaikka osa NSC:n jäsenistä on lakisääteisiä ja loput senaatin hyväksymiä, pystyy presidentti kokoamaan haluamansa tiimin. Tämä pieni joukko käytännössä määrittää sen, mikä Yhdysvaltojen rooli tulee olemaan virassa olevan presidentin kaudella ja kuinka Yhdysvallat aikoo toimia. Ennen kaikkea he määrittelevät, mikä Yhdysvaltoja virallisesti uhkaa.

Ronald Reagan oli ensimmäinen presidentti, jonka strategiset linjaukset julkaistiin Kansallisen turvallisuusstrategian muodossa. Vuoden 1986 lopulla astui voimaan uusi laki, *Goldwater-Nichols Act*, jonka tarkoituksena oli päivittää vuoden 1947 kansallisen turvallisuuden lakia. Yksi lain uusista sivutuotteista oli Kansallisen turvallisuuden strategia, jonka presidentti joutui laatimaan lain pykälän 603 mukaan vuosittain kongressille. Lain mukaan raportissa täytyy kuvata kattavasti Yhdysvaltojen turvallisuuden kannalta keskeisiä kansainvälisiä tavoitteita, Yhdysvaltojen deterrenssin kannalta oleellisia ulkopoliittisia linjauksia ja sitoutumisia, lyhyen ja pitkän aikavälin poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset keinot, joilla suojellaan ja edistetään Yhdysvaltojen intressejä sekä arvioidaan Yhdysvaltojen käytössä olevien kyvykkyyksien soveltuvuutta strategian jalkauttamiseen.⁷³

Vuoden 1987 tammikuussa Reaganin hallinto julkaisi ensimmäisen, 41-sivuinen, Kansallisen turvallisuuden strategian, joka toimi ”piirustuksena tulevaisuuden vapaudelle, rauhalle ja kukoistukselle”⁷⁴. Vielä vuonna 1987 Neuvostoliitto näyttäytyi suurimpana uhkana Yhdysvaltojen turvallisuudelle. Minäkertojan kautta kirjoitetussa strategian viimeisessä osiossa *Looking forward to the 1990's* Reaganin ääni kuuluu selkeästi. Reagan kertoi, kuinka astuttuaan virkaan kuusi vuotta aiemmin hän oli luvannut neljä asiaa: palauttaa Yhdysvaltojen asevoimien vahvuuden ”vuosikymmenen

the joint staff would undertake a Joint Strategy Review (JSR), a process leading to the publication of a National Military Strategy (NMS).

⁷³ Goldman-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986, Sec 603.

⁷⁴ National Security Strategy 1987, 1. “What follows is this Administration's effort to articulate the National Security Strategy of the United States—a blueprint for future freedom, peace, and prosperity.”

heitteillejätön jälkeen”, palauttaa kansakunnan taloudellinen voima ja virkistää maailman talousjärjestelmää, palauttaa kansallinen arvokkuus maailman johtajana ja palauttaa jokaisen amerikkalaisen henkilökohtainen motivaatio, että heidän itsensä, ei valtioiden, tulee kontrolloida omia taloudellisia, henkisiä ja poliittisia kohtaloita. Reaganin oman arvion mukaan hän oli saanut uudistukset hyvin liikkeelle ja tärkeimpänä saavutuksena kuva Yhdysvalloista vapauden valona kautta maailman oli taas palautettu.⁷⁵ Ensimmäisen Kansallisen turvallisuusstrategia päättyi hänen hallintonsa ulko- ja turvallisuuspolitiikan synninpäästöön ja perinnönjakoon seuraajilleen:

Olemme nähneet ihmisten ja hallintojen kautta maailman ottavan viestimme sydämiinsä kuluneiden kuuden vuoden aikana [...] Olen nähnyt, että aika on puolellamme tässä maailmassa niitä voimia vastaan, jotka ovat omistautuneita vapauden, oikeuden ja demokraattisten elämäntapojen eliminoimiseen [...] Ihmiset ympäri maailmaa näkevät, että tarjoamme tulevaisuuden visiota. Vastustajamme tarjoavat pimentyneitä menneisyyden tapoja tyydyttämättömästä menneisyydestä dominoimalla sotilaallisella voimalla, tukahduttavalla valtiojohtoisuudella ja poliittisella vainoamisella [...] Meidän ei tule koskaan unohtaa, että vapaus ei ole koskaan oikeasti ilmaista; se on hintavin asia maailmassa. Ja vapautta ei koskaan makseta kertasummmana; asetelmat vanhenevat joka sukupolvessa. Ainoa, mitä kukaan meistä pystyy tekemään, on tarjota tuleville sukupolville mahdollisuus vapauteen.⁷⁶

Jälkikäteen on mahdotonta arvioida, lukivatko Fukuyama tai Kristol ja Kagan kyseistä Reaganin kirjoitusta. Huomion arvoista on kuitenkin se, että niin Fukuyaman essee kuin Kaganin ja Kristolin uusreaganilainen ulkopoliittinen julistus keskittyivät Reaganin esittämien teemojen ympärille. Ennen kaikkea ne jakoivat Reaganin esittelemän vision Yhdysvaltalaisien arvojen puolustamisesta, muista kuin demokraattisista hallintoista menneisyyden ilmiöinä ja jatkuvan työn vapauden jatkumisen turvaamiseksi.

Reaganin visio Yhdysvaltojen uhkakuvista periytyi häntä vuonna 1989 seuranneelle George H W Bushille. Neuvostoliitto natisi liitoksissaan, Berliinin muuri oli murtunut ja

⁷⁵ National Security Strategy 1987, 41.

⁷⁶ Ibid. "We have seen our message taken to heart by peoples and governments throughout the world in these last six years...I have seen that time is on our side against those forces in this world that are committed to the elimination of freedom, justice, and democratic ways of life... We must never forget that freedom is never really free; it is the most costly thing in the world. And freedom is never paid for in a lump sum; installments come due in every generation. All any of us can do is offer the generations that follow a chance for freedom."

kahden suurvallan välit olivat parhaimmat sitten toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Silti Neuvostoliitto oli edelleen Yhdysvaltojen olemassa olon kannalta selkeimmäksi uhkakuvaksi havaittu tekijä.⁷⁷ Kaksijakoisen maailmanjärjestyksen rakoilu antoi tilaa uusille, aluesidonnaisille uhkakuville. Tomi Lehtoaro on tutkinut pro gradu -työssään, kuinka epäonnistuneet valtiot (*Failed States*) on turvallistettu Yhdysvaltojen Kansallisessa turvallisuusstrategiassa. Lehtoaron mukaan juuri 1990-luvulla alueellisten uhkakuvien merkitys kasvoi, koska alueellisuus muodosti kontekstin joukkotuhousteiden leviämislle. Erityisesti Persianlahden sodan jälkeen vuonna 1991 julkaistussa strategiassa alueellisuus tuli selkeämmin esille ja joukkotuhousteita vaadittiin tuhottavaksi.⁷⁸

George H W Bushin hallinnon viimeiseksi jääneessä, vuoden 1993 strategiassa lopulta tunnistettiin Neuvostoliiton sortuminen. Kommunismi, joka oli “ylivertaisesti vallinnut Brandenburgin portilta Beringinsalmelle” oli nyt valtaosassa maailmaa “osoitettu vääräksi, halveksittu ja hylätty”.⁷⁹ Valkoisessa talossa arkkihollisen tilalle turvallistettiin jo uusia uhkakuvia. Uuden aikakauden kynnyksellä Bushin hallinto koki, että jos historiasta oli mitään opittavissa, niin se että maailma tarvitsee Yhdysvaltojen johtajuutta.⁸⁰ Sitä ilman ei saavutettaisi todellista, demokraattista rauhaa. Maailman eri alueet olivat sekasorrossa. Globaalin sodan uhan kaventuessa “pienten, mutta tuhoisien, maiden välisten ja sisäisten sotien määrä kasvaa”.⁸¹ Turvallistamisen teorian⁸² kautta katsottuna uudessa maailmanjärjestyksessä Yhdysvaltojen olemassaolon kannalta keskeisiksi, eksistentiaalisiksi tekijöiksi strategiassa listattiin neljä kohtaa: 1) globaali ja alueellinen tasapaino, joka rohkaisee rauhanomaiseen muutokseen ja kehitykseen, 2) avoin, demokraattinen ja edustava poliittinen järjestämä kaikkialla, 3) avoin kaupankäynnin ja talouden järjestelmä joka hyödyttää kaikkia osallistujia sekä 4) kestävä globaali usko Yhdysvaltoihin, että se pystyy ja aikoo johtaa kollektiivisen vastineen maailman kriiseihin.⁸³

⁷⁷ National Security Strategy of the United States 1990.

⁷⁸ Lehtoaro 2016, 88.

⁷⁹ National Security Strategy of The United States 1993, i. “The Communist ideology that reigned supreme from the Brandenburg Gate to the Bering Strait is today, in most of the world, discredited, despised, and discarded.”

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ National Security Strategy of The United States 1993, ii.

⁸² kts. Buzan, Waever & de Wilde, 1998.

⁸³ National Security Strategy of The United States 1993, 3.

Näkisin, että strategiassa mainitut neljä kohtaa ovat keskeisiä myös sen takia, että ne pysyvät esillä strategiasta toiseen myös yli presidenttikausien, vaikka sanamuodot ja niiden esitystavat muuttuvatkin matkan varrella. Ne muodostavat Yhdysvaltojen pitkän aikavälin ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon perimmäiset motiivit.

Kahden republikaanipresidentin ja 12 vuoden hallinnon jälkeen Valkoisessa talossa valta siirtyi demokraateille, kun Yhdysvaltojen kolmanneksi nuorin presidentti, William ”Bill” Clinton, astui virkaan tammikuussa 1993. William G. Hyland arvioi Clintonin presidenttikauden ulkopoliittisia saavutuksia tuoreeltaan vuonna 1999 ilmestyneessä teoksessa *Clinton’s World Remaking American Foreign Policy*. Hyland oli itse toiminut presidentti Carterin hallinnon aikana Yhdysvaltain kansallisen turvallisuuden varaneuvonantajana, joten häneltä löytyi käytännön kokemusta, johon peilata Clintonin ulkopoliittikkaa. Hän kuvaa Clintonin presidenttikauden alkua ainutkertaiseksi mahdollisuudeksi: Clinton oli Yhdysvaltojen ensimmäinen kylmän sodan jälkeinen presidentti, jolla ei ollut edeltäjiensä kaltaisia uhkia käsiteltävänä. Hän oli verrattain vapaa uudelleen rakentamaan Yhdysvaltojen kansainvälistä roolia.⁸⁴

Clinton hallinnon aikana Kansallista turvallisuusstrategiaa päivitettiin ahkerasti – peräti seitsemän kertaa. George W. Bushin hallinnon aikana strategiaa päivitettiin vain kahdesti: vuonna 2002 ja 2006. Clintonin hallinto tuotti strategiaperin kerran vuodessa, mutta käytännössä strategioiden sisältö pysyi tietyiltä osin kirjaimelleen samana vuodesta toiseen. Hänen hallintonsa strategiaperereissa keskeisempiä muutoksia vuodesta toiseen olivat lähinnä edeltävän strategiaperin julkaisun jälkeen tehtyjen käytännön toimien kuvaaminen ja niiden kuvaaminen osaksi strategian toteuttamista.

Vuonna 1994 julkaistu Kansallinen turvallisuusstrategia oli nimetty aikaisempiin vuosiin poiketen Sitoutumisen ja laajenemisen kansallinen turvallisuusstrategiaksi (*A National Security Strategy of Engagement and Enlargement*). Nimi pysyi samana vuoteen 1997 asti, jolloin nimeksi tuli lähestyvää vuosisadan vaihtumista silmällä pitäen Uuden vuosisadan kansallinen turvallisuusstrategia (*A National Security Strategy for a New Century*). Clintonin hallinnon viimeiseksi jäänyt, vuonna 2000 ilmestynyt strategia, nimettiin Globaalin aikakauden kansalliseksi turvallisuusstrategiaksi (*A National Security Strategy for a Global Age*).

⁸⁴ Hyland 1999, 197.

Vuonna 1994 Clinton linjasi strategiassaan alkusanoissa “vertaansa vailla olevien mahdollisuuksien”⁸⁵ lisäksi keskeisiä uhkakuvia, jotka uudessa maailmanjärjestyksessä olivat tulleet vanhojen haasteiden tilalle:

Meidän kansakuntamme – meidän kansamme, meidän alueemme ja meidän elämäntapamme – suojeleminen on hallintoni ensisijainen tehtävä ja perustuslaillinen velvollisuus. Kylmän sodan päättymisen on muuttanut perusteellisesti Yhdysvaltojen turvallisuusvälttämättömyyksiä. Viimeisen puolen vuosisadan keskeinen turvallisuushaaste – kommunistisen laajentumisen uhka – on mennyt. Etniset konfliktit leviävät ja roistovaltiot muodostavat vakavan uhan alueelliselle tasapainolle useissa maailmankolkissa. Joukkotuhoaseiden leviäminen edustaa merkittävää haastetta turvallisuudellemme.⁸⁶

Kylmän sodan voittajat olivat seuranneet tarkkaavaisesti maailmaa Neuvostoliiton romahduksen jälkeen. Balkan oli sekasorrossa, kun naapurit surmasivat toisiaan Jugoslavian hajoamissodissa, Somalian sisällissota oli johtanut Yhdysvaltojen epäonniseen interventioon vuotta aikaisemmin, Yhdysvallat oli paria vuotta aikaisemmin onnistuneet ajamaan kansainvälisen koalition voimalla Saddamin joukot pois Kuwaitista ja toisaalta samaan aikaan entisen Neuvostoliiton alueella sijaitsevien joukkotuhoaseiden pelättiin päätyvän väärin käsiin. Strategian julkaisun jälkeen ehti kulua ainoastaan muutama kuukausi ennen Ruandan kansanmurhaa. Etnisten konfliktien, roistovaltioiden ja joukkotuhoaseiden leviäminen eivät siis olleet tuulesta temmattuja uhkakuvia.

Huomattavaa on se, että asiakirjassa roistovaltio teki terminä debyytin Yhdysvaltojen presidentin kirjoittamana. Ensimmäisen kerran Clinton oli käyttänyt termiä alkuvuonna 1994 Brysselissä pitämässä puheessaan. Clintonin kansallisen turvallisuuden neuvonantaja oli syyskuussa 1993 pitämässään puheessaan käyttänyt termiä “takaiskumaa” (*Backlash state*) puhuessaan Pohjois-Koreasta ja maista, jotka tukivat terrorismia ja joukkotuhoaseiden sekä ballististen ohjusten teknologian kauppaa.⁸⁷

⁸⁵ A National Security Strategy of Engagement and Enlargement 1994, i. “At the same time, we have unparalleled opportunities to make our nation safer and more prosperous.”

⁸⁶ A National Security Strategy of Engagement and Enlargement 1994, i. “Protecting our nation’s security – our people, our territory and our way of life – is my Administration’s foremost mission and constitutional duty. The end of Cold War fundamentally changed America’s security imperatives. The central security challenge of the past half century – the threat of communist expansion – is gone. The dangers we face today are more diverse. Ethnic conflict is spreading and rogue nations pose a serious danger to regional stability in many corners of the globe. The proliferation of weapons of mass destruction represents a major challenge to our security.”

⁸⁷ Henriksen 2012, 22.

3. Clintonin liberaali internationalismi

3.1. Uuden maailmanjärjestyksen haasteet

William G Hyland kirjoittaa, että sekä George H W Bushin että Clintonin hallintojen ulkopoliittikkaa määrittivät viime kädessä niiden Irakiin kohdistuvat toimet.⁸⁸ Kylmän sodan päätyttyä Saddam oli piikki Clintonin hallinnon lihassa ja sitä se oli vielä vuonna 2000, kun Clintonin toinen presidenttikausi päättyi. Hylandin mukaan Persianlahden sodan aikainen koalitio murtui hiljalleen, YK johtoinen kansainvälinen turvallisuusjärjestelmä osoittautui kynnettömäksi ja Clinton epäonnistui vakuuttamaan keskeisten maiden johtajia siitä, että Saddam ja monimutkaisten asejärjestelmien leviäminen eivät olleet alueellista vaan kansainvälistä turvallisuusympäristöä horjuttavia tekijöitä. Hyland ei kuitenkaan pistä kaikkea syytä Clintonin harteille. Yhdysvalloille keskeiset liittolaiset, Venäjä ja Ranska, olivat havahtuneet Yhdysvaltojen globaaliin hegemoniaan ja ne päättivät asettua poikkiteloin kansainvälisissä kysymyksissä.⁸⁹

The Weekly Standard julkaisi syyskuun 1996 ja maaliskuun 2003 välisenä aikana vajaat kaksi sataa artikkelia, jotka liittyivät Irakin tilanteen käsittelyyn. Artikkeleja julkaistiin epätasaisesti aina syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin asti. Terrori-iskun jälkeen artikkelien määrä moninkertaistui. Irakin sotaa edeltävien puolentoista vuoden aikana julkaistiin Irakiin kohdistuvia voimatoimia kannattavia artikkeleita 95 kertaa – yli kaksi kertaa enemmän kuin edeltävien viiden vuoden aikana yhteensä.

Syyskuussa 1996 *The Weekly Standardin* pääkirjoitus *Between Iraq and a hard place* toimi lähtölaukauksena uuskonservatiivien tiukkasävyiselle Irak-kritiikille. Clinton kampanjoi toisen kautensa puolesta. Hänen haastajanaan oli republikaanien Bob Dole. Kaksikko oli väitellyt vaalikampanjan aikana Yhdysvaltojen ulkopoliitikasta. CIA:n johtaja John Deutch oli vastoin presidentti Clintonin julkisia arvioita kertonut kongressille Saddam Husseinin poliittisen aseman vahvistuneen alueella. Pääkirjoituksessa syytetään Clintonin suhtautumisen ulkopoliittikkaan olleen kaikkea muuta kuin vakavaa. Vain muutamaa viikkoa aikaisemmin Saddamın joukot olivat osallistuneet kurdien sisällissotaan hyökkäämällä Erbilin kaupunkiin. Vastatoimena

⁸⁸ Hyland 1999, 171.

⁸⁹ Hyland 1999, 199.

Yhdysvallat laukaisi kaksi risteilyohjusten yhteislaukaisua, jotka pääkirjoituksen mukaan osuivat pääasiallisesti miehittämättömiin kohteisiin.⁹⁰ Pääkirjoituksessa todettiin iskun olleen alamittainen: varoittamisen ja Saddamin eristämisen sijaan iskun olisi pitänyt vahingoittaa Saddamia ja heikentää hänen kontrolliaan. Pääkirjoituksessa toivottiin, että Dole laittaisi Irakin laajempaan kontekstiin. Sitä ei kuitenkaan mainittu, mikä laajempi konteksti olisi. Yhdysvaltalaisista globaalia johtajuutta kaivattiin varsinkin Clintonin “ollessa jälleen häilyvä ja huolissaan”.⁹¹ Pääkirjoituksen loppu oli uuskonservatiivista ajatuksenjuoksua puhtaimmillaan:

Dole valitsi oikean ja rohkean suhtautumisen Bosniaan ja pohjimmiltaan oikean suhtautumisen Irakiin. Nyt hänen tarvitsee selittää laajemmin, miksi Yhdysvaltojen tulee näytellä aktiivisempaa roolia maailman muilla levottomilla alueilla, miksi jotkut amerikkalaiset uhraukset ovat kannattavia, kun panoksena on amerikkalaiset periaatteet ja Amerikan uskottavuus noiden periaatteiden maailman ylivoimaisimpana puolustajana. Toki, kylmä sota on ohi. Mutta tämänhetkinen maailman suhteellisen hyvänlaatuinen asiantila luotiin amerikkalaisella voimalla ja vaikutusvallalla.⁹²

Artikkelissa kannatetaan Irakiin kohdistuvien vastatoimien tiukentamista vedoten mm. moraaliseen velvollisuuteen kurdien suojelemiseksi.⁹³ Lopulta artikkelissa päästiin kuitenkin uuskonservatiivien mantran ytimeen: Yhdysvaltojen tulisi toimia aktiivisesti maailmalla periaatteiden edistämiseksi ja suojelemiseksi – kaikki hyvä maailmassa oli Yhdysvaltojen ansiota. Saddamin Irak ei välttämättä sellaisenaan ollut eksistentiaalinen uhka. Eksistentiaalinen uhka oli enneminkin se, että kylmän sodan voittaja menettäisi hegemoniansa, jonka myötä Yhdysvaltojen kyky levittää ja suojella omia arvojaan menetettäisiin.

Irakin kysymys rauhoittui *The Weekly Standardin* sivuilla vuodeksi. Aihe teki sitäkin näyttävämmän paluun 1. joulukuuta 1997. Lehden etusivun kellertävällä taustalla komeili

⁹⁰ The Weekly Standard 30.9.1996, 11.

⁹¹ The Weekly Standard 30.9.1996, 12. “Clinton is once again vacillating and apprehensive.”

⁹² The Weekly Standard 30.9.1996, 12. “Dole took the right and courageous stance on Bosnia, and basically the right stance on Iraq. Now he needs to explain more broadly why the United States must play an active role in these and other troubled areas of the world, why some American sacrifices are worthwhile when what are at stake are American principles and America’s credibility as the world’s preeminent defender of those principles. Sure, the Cold War is over. But the present relatively benign state of affairs in the world was created by American power and influence.”

⁹³ The Weekly Standard 30.9.1996, 11.

teksti *Saddam Must Go A How to Guide*. Tilanne Irakissa oli mennyt koko syksyn heikompaan suuntaan. Persianlahden sota oli päättynyt virallisesti 3.4.1991 YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymään päätöslauselmaan 687. Päätöslauselman osana Irak pakotettiin ilmoittamaan kaikista joukkotuhohaseisiinsa liittyvistä tiedoistaan. Valvontaa varten perustettiin YK:n erityiskomissio, UNSCOM, joka vastasi biologisten ja kemiallisten joukkotuhohaseiden sekä pitkän kantaman ohjuksiin liittyvistä tarkastuksista. Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA vastasi ydinmateriaalitarkastuksista.⁹⁴ Tarkastuksien kanssa oli ollut ongelmia kesästä 1996 lähtien, kun irakilaiset olivat vaatineet erityisjärjestelyjä arkaluontoisten kohteiden tarkastamiseen. Lokakuussa 1997 Irakin hallinto ilmoitti lopettavansa yhteistyön UNSCOM:ssa työskentelevien Yhdysvaltojen kansalaisten kanssa. Tilanne Persianlahdella tiukkeni hetkessä, mutta diplomaattinen ratkaisu löytyi vielä joulukuussa 1997.⁹⁵

Uuskonservatiivien leirissä Saddam Husseinin toimintaa ei katsottu hyvällä. Kovan linjan haukat näkivät Persianlahdella tikittävän aikapommin. *The Weekly Standardin* Irak-teemakokonaisuus koostui viidestä artikkelista. Pääkirjoituksessa *The End of Containment* vaadittiin rajaamispolitiikan lopettamista ja ryhtymistä tiukempiin toimiin⁹⁶, *Overthrow Saddam* otsikoitu artikkeli on mielenkiintoinen jo kirjoittajiensa puolesta. Zalmay M. Khalilzad oli vanhempi strategi Yhdysvaltojen asevoimille analyysija valmistavasta *Rand Corporation* -ajatushautomosta. Hänestä tuli George W Bushin hallinnon aikana suurlähettiläs Afganistaniin ja myöhemmin Irakiin. Toinen kirjoittaja on Paul Wolfowitz, joka oli toiminut puolustusministeriön varalivaltiosihteerinä George H W Bushin hallinnon aikana, ja joka toimi varapuolustusministerinä George W Bushin hallinnossa.⁹⁷ Ilma- ja maasodan suhteesta kirjoitti puolestaan Frederick W. Kagan, Robert Kaganin pikkuveli, joka toimi kirjoitushetkellä vasta 27-vuotiaana sotahistorian apulaisprofessorina sotilasakatemia West Pointissa.⁹⁸ Lisäksi artikkelikokonaisuuteen kuuluivat pitkän linjan journalistien Fred Barnesin republikaanien ulkopoliittista passiivisuutta ruotiva juttu sekä Peter W Rodmanin artikkeli YK:n turvallisuusneuvoston heikkoudesta Saddamin edessä.⁹⁹

⁹⁴ Blix 2004, 31.

⁹⁵ Blix 2004, 44-47.

⁹⁶ The Weekly Standard 1.12.1997, 13.

⁹⁷ Khalilzad & Wolfowitz, The Weekly Standard 1.12.1997, 14.

⁹⁸ Kagan, The Weekly Standard 1.12.1997, 15.

⁹⁹ Rodman, The Weekly Standard 1.12.1997, 17.

Vielä vuotta aikaisemmin lehden pääkirjoituksen kritiikki oli osunut Clintonin hallinnon risteilyohjusten kohteiden mitättömyyteen ja Saddamin kontrollin rajaamiseen. Vuoden 1997 syksyllä Saddamin eristäminen ei enää riittänyt. Linja piti aina Irakin sodan syttymiseen asti maaliskuussa 2003. Pääkirjoituksessa neuvotteluita Saddamin kanssa pidettiin epäonnistuneina, koska tarkastajia sai palata kuuden sijaan vain neljä. Lisäksi Venäjän ulkoministerin Jevgeni Primakovin käyttämistä välikätenä pidettiin katastrofaalisena ratkaisuna, koska hän:

antaa Saddamille aika lailla kaiken, mitä hän haluaa: kansainvälisen yhteisön vakuudet Persianlahden sodan jälkeisten sanktioiden poistamisesta, Irakille asetettuja estoja öljyn myymisestä ruoan ostamiseksi löyhennetään ja YK:n asetarkastustiimin järjestystä muutetaan siten, että amerikkalaisten prosenttiosuus pienenee.¹⁰⁰

Päätoimittajana William Kristol on todennäköisesti toiminut artikkelin pääarkkitehtina. Tekstissä painotettiin höllentyvien sanktioiden ja eripuraisen koalition yhteisvaikutuksia Persianlahden alueelle.

Persianlahden sodan koalitio on levällään ja on vain ajankysymys ennen kuin sanktiot poistetaan ja Saddam on takaisin työn ääressä. Saddam ei ole joutunut maksamaan käytöksestään. Pääasia on tämä: sopimuksen yksityiskohdat ovat lähes samassa linjassa. Jopa status quo ante ei ole enää hyväksyttävää. Kuten Clintonin hallinto on itse huutanut maailmalle viimeiset pari päivää, Saddam saattaa hyvinkin olla aikeissa hankkia aseita, jotka palauttavat hänet kuskien paikalle Lähi-Idässä. Jos jatkamme nykyisellä linjalla, tulemme todennäköisesti näkemään kuinka Saddam karistaa hänen jo ruostuvat kahleensa ja hänestä tulee jälleen se kansainvälinen uhka, jota hän oli ennen Persianlahden sotaa. Mahdollisesti jopa suurempi uhka.¹⁰¹

Enää esille ei nostettu moraalista vastuuta kurdeista. Pääkirjoituksessa asetuttiin osittain samoille linjoille Clintonin hallinnon asettamien uhkakuvien kanssa. Joukkotuhoaseiden

¹⁰⁰ The Weekly Standard 1.12.1997, 13. "The deal worked out by President Clinton's new special negotiator, Russian foreign minister Yevgeny Primakov, will give Saddam just about everything he wants: assurances from the international community that it will hasten the lifting of sanctions imposed after the Gulf War; a loosening of restraints on Iraq's ability to sell oil to buy food; and a recomposition of the U.N. weapons-inspection team to reduce the percentage of Americans"

¹⁰¹ Ibid. "The Gulf War coalition is split wide open, and it's just a matter of time before the sanctions are lifted and Saddam is back in business. Saddam has paid no price at all for his behavior. But the key point is this: The details of the deal are almost incidental. For even a return to the status quo ante is no longer acceptable. As the Clinton administration itself has been shouting to the world these past few days, Saddam may well be about to acquire the weapons that will put him back in the driver's seat in the Middle East. If we continue along the present course, within a year we are likely to see Saddam shake off his already rusting chains and become once again the international danger that he was before the Gulf War. Perhaps more of a danger"

leviäminen on estettävä. Poikkeus Clintonin hallinnon linjauksiin tuli siinä, että uuskonservatiivien leirissä vaadittavat toimenpiteet olivat tiukempia. Hätätöimenpiteeksi ei riittänyt diplomatia, joka antaisi liikkumatilaa vastustajalle. Vastustaja oli poistettava pelistä. Pääkirjoituksessa julistettiin rohkeasti: ”Sen sijaan, että Saddamia yritetään eristää, strategia, joka on epäonnistunut, meidän linjamme tulisi tähdätä hänen poistamiseensa vallasta kaikilla mahdollisilla keinoilla”.¹⁰²

Pääkirjoitusta seuraava Khalilzadin ja Wolfowitzin artikkeli eteni käytännön toimenpide-ehdotuksiin. Wolfowitzilla oli aikaisempaa kokemusta Saddamin kanssa toimimisesta. Persianlahden sodan aikana hän oli toiminut Dick Chenyn alaisuudessa ja päässyt sotilasoperaation suunnittelun ytimeen kaikkein salaisimman materiaalin ääreen.¹⁰³ Toisaalta Wolfowitz oli osoittanut ainakin ensimmäisellä kohtaamisella taipumusta diplomaattisuuteen. Satojen tuhansien liittouman sotilaiden odottaessa aavikolla hän oli kannustanut lähettämään Saddamille vielä viimeisen tarjouksen kirjeitse.¹⁰⁴ Kuusi vuotta myöhemmin hän ei enää tarjonnut diplomatiata ratkaisuna. Wolfowitzin ja Khalilzadin strategia Irakin suhteen oli kuusikohtainen. Lähtökohtana oli Irakin ”vapauttaminen Saddamin tyranniasta” kattavan poliittisen strategian avulla, jossa sotilaallinen voimankäyttö oli vain yksi ulottuvuus.¹⁰⁵

Artikkelissa ensimmäisenä täkynä oli paikallisten liittolaisten, varsinkin Turkin, ottaminen tiivistä mukaan yhteistyöhön. Toiseksi olisi elvytettävä Irakin oppositio, jolle tarjottaisiin taloudellista, sotilaallista ja poliittista tukea. Kolmanneksi Saddam ja hänen hallintonsa legitimizeetti piti kyseenalaistaa ja Saddamia piti syyttää sotarikoksista. Neljänneksi Yhdysvaltojen tuli liittolaisineen aseistaa ja kouluttaa oppositio. Viides kohta oli *Radio Free Iraq* -kanavan toiminnan jatkaminen ja opposition kanavien tukeminen. Viimeisenä kohtana Yhdysvaltojen tuli suojata opposition puolelle loikkaavia Saddamin armeijan yksiköitä.¹⁰⁶

Listatuissa toimintaehdotuksissa on mielestäni kaksi keskeistä piirrettä; Saddamin poistaminen vallasta nostetaan ainoaksi kohtuulliseksi toimenpiteeksi ja hallinnon

¹⁰² Ibid. ”Rather than try to contain Saddam, a strategy that has failed, our policy should now aim to remove him from power by any and all means necessary.”

¹⁰³ Woodward 1991, 304.

¹⁰⁴ Woodward 1991, 354.

¹⁰⁵ Khalilzad & Wolfowitz, *The Weekly Standard* 1.12.1997, 14.

¹⁰⁶ Khalilzad & Wolfowitz, *The Weekly Standard* 1.12. 1997, 14-15.

vaihtaminen demokraattiseksi täytyy tehdä kansainvälisen yhteistyön avulla. Ne pysyivät lähes muuttumattomana osana uuskonservatiivien turvallistamistekoja aina vuoteen 2003 asti.

Clintonin hallinto oli päivittänyt Kansallisen turvallisuusstrategian toukokuussa 1997. Siinä tavoitteeksi oli kirjattu turvallisempi ja menestyvämpi Yhdysvallat, joka perustui sisäiseen vahvuuteen ja johtajuuteen ulkomailla. Kolmeksi keskeiseksi ydintavoitteeksi listatiin turvallisuuden tehostaminen tehokkaalla diplomatialla ja taisteluvallalla asevoimilla, Yhdysvaltojen talouden vahvistaminen sekä demokratian edistäminen ulkomailla.¹⁰⁷ Ydintavoitteiden saavuttamiseksi strategiassa listattiin kuusi päämäärää. Clintonin hallinnon maantieteelliset painopisteet olivat Euroopassa, entisen Neuvostoliiton alueella, Pohjois-Koreassa ja Kiinassa. Lähi-itä mainittiin ohimennen rauhaan pakottamisen yhteydessä, mutta Irakia ei mainita sanallakaan. Sen sijaan kuuden päämäärän joukossa viidentenä olivat joukkotuhoaseet, terrorismi, kansainvälinen rikollisuus, huumeet, laiton asekauppa ja hieman yllättäen samaan kategoriaan niputettuna ympäristötuho.¹⁰⁸ Yhdysvaltojen intressien kolmeksi merkittäväksi uhkaksi strategiassa turvallistettiin alueelliset ja valtiokeskeiset uhat, terrorismin ja laittoman asekaupan kaltaiset transnationalistiset uhat sekä joukkotuhoaseet, jotka ”muodostavat merkittävimmän potentiaalisen uhan globaalille turvallisuudelle”.¹⁰⁹ Ottaen huomioon, että Irak oli koko 1990-luvun alkupuolen toiminnallaan syyllistynyt käytännössä kaikkiin kolmeen uhkaan¹¹⁰, on mielestäni yllättävää, että alueellisia lähestymistapoja luotaavassa osiossa Irakia ei pidetty Lähi-idän alueella erikoisemmassa asemassa kuin Iraniakaan. Strategiassa todettiin, että Yhdysvallat halusi nähdä Irakin integroituvan uudelleen osaksi kansainvälistä yhteisöä, kunhan se ensin noudattisi kaikkia YK:n turvallisuusneuvoston päätöksiä.¹¹¹

Uuskonservatiivit arvostelivat tiukasti Clintonin hallinnon ulkopoliittisia toimenpiteitä. Kummallakin osapuolella oli kuitenkin paperilla pitkälti samoja teemoja. Joukkotuhoaseet, terrorismin tukahduttaminen ja toisaalta laajempina arvoina

¹⁰⁷ A National Security for A New Century 1997, 3.

¹⁰⁸ A National Security for A New Century 1997, 3-5.

¹⁰⁹ A National Security for A New Century 1997, 8.

¹¹⁰ Irak oli käynyt pitkän sodan Irania 1980-1988, miehittänyt Kuwaitin 1990, käyttänyt kemiallisia aseita niin Irania kuin Irakin kurdeja vastaan, Saddamin vastustajia murhautettiin järjestelmällisesti ja Irakin tiedustelupalvelu oli yrittänyt salamurhata George H. W. Bushin vuonna 1993.

¹¹¹ A National Security for A New Century 1997, 31.

Yhdysvaltojen globaali johtajuus ja demokratian levittäminen. Eroavaisuus löytyy toimintatavoista: uskonservatiivit ajoivat hallintoa suoraviivaisempaa voimapolitiikkaa. Clintonin hallinto luotti vielä kansainväliseen yhteisöön, sääntöpohjaiseen maailmanjärjestykseen ja sovitteluun.

Vuonna 1997 uskonservatiivit eivät kuitenkaan enää nähneet yhteneväisyyksiä omien visioidensa ja Clintonin politiikan välillä. Washingtoniin keskittyneet uskonservatiivit perustivat William Kristolin johdolla *The Project for The New American Century* - ajatushautomon (PNAC), jota luonnehdittiin sen verkkosivuilla seuraavasti: "voittoa tavoittelematon, koulutuksellinen organisaatio, jonka tavoitteena on edistää amerikkalaista globaalia johtajuutta"¹¹². Ajatushautomon periaatelausemassa (*Statement of Principles*) Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikan julistettiin olevan tuuliajolla. Reaganin hallinnon keskeiset elementit olivat päässeet unohtumaan; vahvat asevoimat, rohkea ja tarkoituksenmukaisesti amerikkalaisia arvoja edistävä ulkopolitiikka sekä kansallinen johtajuus, joka hyväksyi Yhdysvaltojen globaalit velvollisuudet. Ajatushautomon tarkoituksena olikin muistuttaa kansalaisia kuluneen vuosisadan antamista amerikkalaisen johtajuuden oppitunneista ja saada heidät oivaltamaan niiden seuraamuksista. Ajatushautomon edustajat tarjosivat neljää ratkaisua:

Meidän tarvitsee korottaa merkittävästi puolustusmenoja, jos aiomme kantaa nykyisen globaalin vastuun ja modernisoida asevoimiamme tulevaisuutta varten;

Meidän tarvitsee vahvistaa siteitämme demokraattisiin liittolaisiimme ja haastaa intresseillemme ja arvoillemme vihamieliset hallinnot;

Meidän tarvitsee edistää ulkomailla poliittisen ja taloudellisen vapauden aatetta;

Meidän tarvitsee hyväksyä vastuu Amerikan ainutlaatuisesta roolista kansainvälisen järjestyksen ylläpitämisestä ja laajentamisesta, joka on ystävällismielinen turvallisuudellemme, menestyksellemme, ja arvoillemme.¹¹³

¹¹² <http://newamericancentury.org:80/aboutpnac.htm>, 24.7.2004, haettu Wayback Machinen kautta 6.9.2018. "Established in the spring of 1997, the Project for the New American Century is a non-profit, educational organization whose goal is to promote American global leadership."

¹¹³ newamericancentury.org:80/statementofprinciples.htm, 24.7.2004, haettu Wayback Machinen kautta 6.9.2018. "We need to increase defense spending significantly if we are to carry out our global responsibilities today and modernize our armed forces for the future; We need to strengthen our ties to democratic allies and to challenge regimes hostile to our interests and values; We need to promote the cause of political and economic freedom abroad; We need to accept responsibility for America's unique role in preserving and extending an international order friendly to our security, our prosperity, and our principles."

Ajatushautomon ajatusmaailma resonoi täydellisesti Kaganin ja Kristolin vuotta aikaisemmin kirjoittaman *Towards Neo-Reaganite Foreign Policy* -artikkelin sanoman kanssa. Kun alleviivatakse yhtäläisyyttä ajatushautomon periaatteiden ja artikkelin välillä, neljän kohdan kaneettia luonnehdittiin reaganilaiseksi.¹¹⁴

Mielestäni merkittävintä tekstissä on henkilöt, jotka ovat allekirjoittaneet sen. Kagan ja Kristol olivat vielä vuotta aikaisemmin valittaneet, kuinka *Foreign Policy* -lehdessä julkaistu artikkeli uusreaganilaisesta ulkopoliitikasta ei ollut saanut aikaiseksi toivottua vastakaikua. Nyt heidän ajatustensa taakse oli ryhmittynyt Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspoliittisen eliitin kärkinimiä niin politiikasta, valtionhallinnosta, akateemisesta maailmasta kuin mediasta.¹¹⁵ Painoarvoa toivat George W H Bushin varapresidentti Dan Quayle, mediamoguli Steve Forbes, yksi ensimmäisistä uuskonservatiiveista Norman Podhoretz ja historian loppumisesta kuuluisaksi tullut Francis Fukuyama. George W Bushin hallintoa ja hänen kaudellaan aloitettua Irakin sotaa silmällä pitäen listalta keskeisiksi henkilöiksi nousee hänen veljensä Jeb Bush, tuleva varapresidentti Dick Cheney ja tuleva ulkoministeri Donald Rumsfeld.

Ajatushautomon vaikuttavuutta arvioidessa huomionarvoisia dokumentteja ovat sen nimissä lähetetyt kirjeet poliittisille vaikuttajille. PNAC:n kautta lähetettiin kirjeitä presidentti Clintonille, Yhdysvaltain edustajainhuoneen puhemies Newt Gingrichille ja presidentti George W. Bushille vuosina 1998-2000. Lisäksi PNAC:n toimintaan osallistuneet uuskonservatiivit kävivät todistamassa senaatin ulkosuhteiden komiteassa useaan otteeseen ja lähettivät Irakiin kohdistuvien poliittisten päätösten tiimoilta muistioita mielipidejohtajille¹¹⁶. Jälkikäteen on kuitenkin mahdotonta päätellä, keitä kyseiseen mielipidejohtajien ryhmittymään on kuulunut.

Uuskonservatiivien tiukat turvallistamisteot eivät kuitenkaan tuottaneet toivottu tulosta. Toisaalta on epärealistista olettaa, että muutama artikkeli olisi muuttanut hetkessä aikansa vaikutusvaltaisimman valtion ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaa. Uuskonservatiivit

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ PNAC:n periaatteet allekirjoittivat: Elliott Abrams, Gary Bauer, William J. Bennett, Jeb Bush, Dick Cheney, Eliot A. Cohen, Midge Decter, Paula Dobriansky, Steve Forbes, Aaron Friedberg, Francis Fukuyama, Frank Gaffney, Fred C. Ikle, Donald Kagan, Zalmay Khalilzad, I. Lewis Libby, Norman Podhoretz, Dan Quayle, Peter W. Rodman, Stephen P. Rosen, Henry S. Rowen, Donald Rumsfeld, Vin Weber, George Weigel, Paul Wolfowitz; ks. Project for the New American Century, 24.7.2004.

¹¹⁶ Opinion leaders, PNAC:n sivuilla esillä olevien kirjeiden jäljennöksissä ei eritellä, keitä termillä tarkoitetaan.

jatkoivat uutterasti Clintonin hallinnon kritisointia ja uhkakuvan rakentamista Irakista. John Bolton kritisoi vielä loppuvuodesta 1997, kuinka YK oli antanut liikaa periksi Saddam Husseinille tämän päästettyä tarkastajat takaisin Irakiin¹¹⁷. Heti tammikuussa 1998 uuskonservatiivit jatkoivat turvallistamistekoja usealla rintamalla. *The Weekly Standardin* sivuilla julkaistiin 13 artikkelia Saddamiin ja Irakiin liittyen. Lisäksi Kagan ja Kristol saivat julkaistua näkemyksiään *New York Timesin* ja *Washington Timesin* sivuilla, joita luki huomattavasti laaja-alaisempi lukijakunta. Lisäksi PNAC:n kautta lähetettiin ensimmäinen presidentille osoitettu avoin kirje. Irak oli suostunut tarkastajien paluuseen, mutta se ei suostunut antamaan periksi niin kutsuttujen presidentillisten kohteiden tarkastusten suhteen. Tilanteen kiristytessä YK:n pääsihteeri Kofi Annan matkusti Irakiin tapaamaan Saddam Husseinia. Lopulta sopu löytyi 23. helmikuuta 1998 kirjoitetun sopimuksen myötä.¹¹⁸ Saddam Husseinin temppuilu presidentillisten kohteiden suhteen lisäsi vain vettä uuskonservatiivien myllyyn.

John Bolton kirjoitti tammikuun 19. päivänä ilmestyneessä *The Weekly Standardissa*, kuinka kongressin tulisi ottaa vahvempi rooli Yhdysvaltojen Irakin politiikassa Clintonin otteen heikennyttyä ja passivoiduttua.¹¹⁹ Uuskonservatiivit lähettivät julkisen kirjeen Clintonille päivää ennen hänen pitämäänsä vuotuista Kansakunnan tila -puhetta. Kirjeen allekirjoitti 18 ulko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntijaa, jotka olivat pitkälti samoja henkilöitä kuin PNAC:n periaatelausuman kohdalla.¹²⁰ Merkittävin muutos oli, että Dick Cheney ei enää ollut syystä tai toisesta allekirjoittaneiden joukossa.

PNAC:n kautta lähetetyssä kirjeessä tiivistyi uuskonservatiivien edeltävänä vuonna julkaisemien Saddam Husseinia ja Irakin tilannetta kritisoivien artikkeleiden ydinviesti: rajaamispolitiikka oli epäonnistunut, koalition jäseniin ei voinut enää luottaa ja tarkastusten mahdollisesti jatkuessa niiden tuloksiin ei voinut luottaa, koska kokemus oli osoittanut Irakin kemiallisten aseohjelmien tarkkailun mahdottomaksi. Uuskonservatiivit kokivat uhkaksi, että Saddam Hussein horjuttaisi koko Lähi-idän tilannetta. Jos Saddam Hussein saisi joukkotuhoaseita, vaakalaudalla olisivat niin alueella olevat Yhdysvaltojen

¹¹⁷ Bolton, *The Weekly Standard* 15.12.1997, 14-15.

¹¹⁸ Blix 2004, 47.

¹¹⁹ Bolton, *The Weekly Standard* 19.1.1998.

¹²⁰ kts. Project for the New American Century 26.1.1998; Elliott Abrams, Richard L. Armitage, William J. Bennett, Jeffrey Bergner, John Bolton, Paula Dobriansky, Francis Fukuyama, Robert Kagan, Zalmay Khalilzad, William Kristol, Richard Perle, Peter W. Rodman, Donald Rumsfeld, William Schneider, Jr., Vin Weber, Paul Wolfowitz, R. James Woolsey, Robert B. Zoellick.

joukot, liittolaiset, Israel, maltilliset arabiavaltiot kuin merkittävä osa maailman öljyvarannoista. Uhan mittasuhteet huomioon ottaen ainoa hyväksyttävä strategia oli varmistaa, että Irak ei saisi joukkotuhoaseita. Sotilaallista voimaa käyttämällä varmistettaisiin, että pitkällä aikavälillä Saddam Husseinin hallinnosta päästäisiin eroon pysyvästi. Kirjeen lopussa uuskonservatiivit toivoivat päättäväistä toimintaa, johon YK:n turvallisuusneuvoston erimielisyydet eivät saisi vaikuttaa.¹²¹

Säilyttään kirje oli paljon sovitteluvampi kuin uuskonservatiivien kirjoitukset *The Weekly Standardin* tai PNAC:n julkaisujen sivuilla. Näkisin uuskonservatiivien osoittaneen pelisilmää muotoileksaan turvallisamistekonsa Clintonin hallinnon muottiin osuvammaksi: Saddam Husseinin Irak oli uhka, koska joukkotuhoaseiden leviäminen oli todennäköistä, alueellinen tasapaino järkkyyisi ja Yhdysvaltojen pääsy öljyn äärelle häiriintyisi. Kaikki kolme kohtaa olivat kuin suoraan vuoden 1997 Kansallisesta turvallisuusstrategiasta. Ainoa särö tuli uuskonservatiivien ratkaisussa: diplomatian ja kansainvälisen yhteisön tilalle piti ottaa järeämmät keinot. Uuskonservatiivien avoin kirje julkaistiin sellaisenaan myös *The Washington Times* -lehden sivuilla seuraavana päivänä.¹²² On mahdotonta sanoa varmuudella lukiko Clinton hänelle osoitettua kirjettä. Ainakaan se ei vaikuttanut hänen puheensa sisältöön.

Clintonin vuoden 1998 puhe oli reilut 7400 sanaa pitkä. Sanoista vain yksi on Irak – Saddam Hussein mainitaan kolme kertaa. Clinton kiitti puheessaan YK:n asetarkastajia, jotka olivat hänen mukaansa tehneet erinomaista työtä. Saddam Hussein oli Clintonin mukaan kuluneen vuosikymmenen tuhlanut maansa vaurautta joukkotuhoaseiden kehittämiseen ja samalla laiminlyönyt kansansa ruokkimisen. Clinton osoitti lyhyessä Irakia käsittelevässä osiossa suorat sanat Saddam Husseinille: “Sinä et pysty vastustamaan maailman tahtoa...olet käyttänyt joukkotuhoaseita aikaisemmin. Me olemme päättäväisiä estämään sinua käyttämästä niitä uudelleen.”¹²³

Saddam Hussein antoi periksi kansainvälisille tarkastuksille ja voimatoimilta välttyttiin jälleen hiuksenhienosti. Tarkastuksien paluu ja niiden jouheva sujuminen eivät riittäneet uuskonservatiiveille. Tarkastukset olivat jatkuneet kuukauden verran, kun John Bolton

¹²¹ Project for the New American Century, Kirje presidentti Clintonille 26.1.1998.

¹²² The Washington Times 27.1.1998, A21.

¹²³ Clinton, State of the Union Address 27.1.1998. ”You cannot defy the will of the world. And when I say to him: You have used weapons of mass destruction before. We are determined to deny you the capacity to use them again.”

kirjoitti *The Weekly Standardiin* Persianlahden tilanteesta. Hän uskoi, että Irakin yhteistyö jatkuisi tasan niin pitkään, kunnes Yhdysvallat vetäisi joukkojaan pois alueelta tai Irakista löytyisi joukkotuhohaseisiin liittyvää toimintaa. Boltonin mukaan merkittävintä oli kuitenkin Yhdysvaltojen poliittinen hyytyminen ja tarkkojen päämäärien puuttuminen Irakin suhteen. Hänen mukaansa YK:n pääsihteeri Kofi Annan ja YK:n sihteeristö olivat saaneet tiukan otteen Persianlahden ja ehkä koko Lähi-idän politiikasta. Boltonin mukaan tämä tarkoitti jälleen yhtä menetettyä mahdollisuutta saada yhdysvaltalaiset Saddam Husseinin vallasta syöksemisen puolelle.¹²⁴ Hänen ajatusmaailmansa kuvastaa uuskonservatiivista maailmankuvaa, jossa liberaalin demokratian ja liberaalin talouden vastustajat eivät oleet ainoita uhkia. Hirviöiden metsästyksessä keskeistä oli se, että asiat tapahtuisivat Yhdysvaltojen johdolla. Monikansallinen yhteistyö kävi silloin, kun muut seurasivat Yhdysvaltojen säveliä. YK:n kohdalla kapellimestarina toimi kuitenkin muu kuin Yhdysvallat, jolloin mahdollisuus riitasoinnuille oli liian suuri.

Tarkastukset sujuivat kevään ja kesän 1998 aikana jouhevasti,¹²⁵ joten uuskonservatiivit laajensivat perspektiiviä Saddam Husseinista ja Irakista muihin epämieluisiin maihin. Kovan linjan haukkojen maailmassa Clintonin hallinnon vastahakoisuus tuntuvampien toimien toteuttamiseen nähtiin heikkoutena, jotka muut toimijat havaitsisivat, ja jota he pyrkisivät käyttämään hyväkseen. *The Weekly Standardin* 25.5.1998 julkaistussa pääkirjoituksessa todettiin, että Irakin varovainen kohtelu kannusti Slobodan Milosevicia laittamaan Kosovon albaanit kuriin, Venäjää ja Ranskaa vastustamaan yhdessä Yhdysvaltoja YK:ssa sekä Intiaa tekemään ydinasetestejä, jotka olivat merkki Yhdysvaltojen uskottavan johtajuuden puuttumisesta Aasiassa.¹²⁶

Lehdistökirjoittelun laantuminen ei kuitenkaan tarkoittanut, että yritykset muuttaa päättäjien näkemyksiä olisivat hälventyneet. PNAC:n kautta lähetettiin 29. toukokuuta 17 uuskonservatiivin¹²⁷ allekirjoittama kirje edustajainhuoneen puhemiehelle Newt Gingrichille ja senaatin enemmistöjohtajalle, senaattori Trent Lottille, jotka kummatkin olivat republikaaneja. Heidän merkittävän asemansa lisäksi uuskonservatiivit kohdistivat

¹²⁴ Bolton, *The Weekly Standard* 23.3.1998, 10-11.

¹²⁵ Blix 2004, 48.

¹²⁶ *The Weekly Standard*, 25.5.1998 11-12.

¹²⁷ kts. Project for the New American Century, 29.5.1998. Elliot Abrams, William J. Bennett, Jeffrey Bergner, John R. Bolton, Paula Dobriansky, Francis Fukuyama, Robert Kagan, Zalmay Khalilzad, William Kristol, Richard Perle, Peter Rodman, Donald Rumsfeld, William Schneider, Jr., Vin Weber, Paul Wolfowitz, R. James Woolsey, Robert B. Zoellick;

kirjeensä heille, koska Ginrich ja Lott olivat aikaisemmin ottaneet tiukasti kantaa Saddam Husseinin hallinnon kaatamisen puolesta.¹²⁸ Kirjeessä kerrottiin, kuinka tammikuussa Clintonille lähetetyn kirjeen sanoma oli kaikunut kuuroille korville ja sen sijaan, että Clinton olisi pidättäytynyt rajaamispolitiikassaan, hän oli antanut Kofi Annanin ottaa ohjat, ja alkanut luopua rajaamispolitiikasta. Uuskonservatiivien mukaan kansalaisten tulisi saada tietää, että pakotteiden poistamisella olisi kolme seuraamusta. Ensinnäkin Yhdysvaltojen johtajuus ja uskottavuus kokisi vakavan kolauksen, koska uuskonservatiivien mukaan joukkotuhoaseiden leviämisen eteen tehty työ kokisi tappion. Toisekseen omat joukot Persianlahden alueella joutuisivat Saddam Husseinin joukkotuhoaseiden uhan kohteeksi ja liittolaiset sekä Lähi-idässä että Euroopassa joutuisivat öljyvarantoja hallitsevan Irakin uhkailujen kohteeksi. Kolmanneksi, Clintonin hallinnon epäonnistumisen seuraamuksena, Saddam Husseinin uhan alla eläneet maat joutuisivat valitsemaan sovitteluvampia poliittisia ratkaisuja, jotka olisivat puolestaan vahvistaneet Irakin roolia Lähi-idän alueella. Kirjeessä ratkaisuksi tarjottiin Wolfowitzin ja Khalilzadin vajaata vuotta aikaisemmin The Weekly Standardissa esittelemää strategiaa Saddam Husseinin kukistamiseksi.¹²⁹

Turvallistamistekojen¹³⁰ pohja oli käytännössä sama kuin aikaisemminkin, mutta turvallistamisteko oli jälleen kohdennettu tarkemmin yleisöä huomioiden. Uuskonservatiivit korostivat kolmena kohtalokkaana seuraamuksena teemoja, jotka Clintonin hallinto oli linjannut keskeisiksi uhiksi Yhdysvaltojen intresseille. Käytännössä siis republikaanien kahdelle keskeiselle voimahahmolle tarjottiin ratkaisuehdotuksia, jotka eivät poikenneet liian radikaalisti presidentin linjauksista, mutta jotka kuitenkin erottuivat selkeästi hänen käytännön toimistaan. Näkisin, että uuskonservatiivien toiveena oli selkeästi saada republikaanienemmistöinen kongressi painostamaan Clintonia tuntuvampiin toimiin.

Uuskonservatiivit vahvistivat sanomaansa, kun PNAC:n Gary Schmitt lähetti 17. kesäkuuta mielipidevaikuttajille muistion, joka oli otsikoitu ytimekkäästi *Iraq*. Motiivi muistion lähettämiselle tulee selväksi heti sen alussa: YK:n asetarkastuksen johtaja Gerard Butler oli ilmoittanut yhdessä Irakin pääministerin Tariq Azizin kanssa, että Irakin joukkotuhoasetutkimus aiottaisiin saada päätökseen mahdollisimman pian.

¹²⁸ Project for The New American Century, Kirje Newt Ginrichille ja Trent Lottille 29.5.1998.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ kts. Buzan, Waever & de Wilde, 1998.

Myönnytyksenä tutkimuksen toteutumiselle oli Irakia koskevien pakotteiden poistaminen.¹³¹ Muistiossa maalataan kuvaa, kuinka Irakissa osattiin valmistaa omatoimisesti ballistisia ohjuksia ja kuinka viimeistään sanktioiden poistumisen myötä Saddam Hussein olisi pystynyt hankkimaan kyvykkyyden tuottaa joukkotuhoaseita. Schmitt painotti ajatushautomon olleen aikaisemmin yhteydessä niin presidenttiin kuin Ginrichiin ja Lottiin. Kongressin oli aika pakottaa Clintonin hallinto toimimaan nyt tai YK:n suunnitelma toteutuisi. Sen seurauksena Yhdysvallat liittolaisineen joutuisivat kohtaamaan voimakkaamman ja kostonhimoisen Saddam Husseinin.¹³²

Uuskonservatiivien kevään ja kesän 1998 vaikutusyritysten tehokkuutta on mahdotonta arvioida olemassa olevien lähteiden perusteella. Elokuun alussa Irakin hallinnossa päätettiin, että yhteistyö UNSCOM:n ja IAEA:n kanssa lopetettaisiin, kunnes YK:n turvallisuuskomitea lopettaisi sanktiot.¹³³ Irakin päätös lopettaa yhteistyö pysäytti samalla toiveet liennytyksen etenemisestä. Irakin uhmakas käytös heikensi sen mainetta entisestään, joka mahdollisesti sai päättäjiä kiinnostumaan uuskonservatiivien sanomasta.

Edustajainhuoneen kansallinen turvallisuuskomitea kutsui Paul Wolfowitzin pitämään todistajalausunnon Yhdysvaltojen Irakin politiikasta. Ytimekkäässä todistuksessaan Wolfowitz käytännössä toisti vuotta aikaisemmin kirjoittamansa strategian Saddam Husseinin hallinnon kaatamisesta. Hän painotti irakilaisten, Saddamin vastaisten joukkojen tukemista varsinkin Etelä- ja Pohjois-Irakiin luotavien turva-alueiden kautta. Turva-alueet toimisivat ryhmittymispisteinä Irakin armeijan loikkaaville yksiköille ja oppositiolle, jonka turvana olisi Yhdysvaltojen ilmavoimat. Wolfowitz jatkoi uuskonservatiivien diskurssia syyttämällä Clintonin hallintoa heikkoudesta ja toteamalla "Jos tämä hallinto voisi kerätä vaadittavan päättäväisyyden saavuttaa tavoitteet, olisi mahdollista vapauttaa itsemme, ystävämme ja liittolaisemme alueella, ja itse Irakin kansan, Saddam Husseinin uhasta".¹³⁴

¹³¹ Project for The New American Century, Iraq-muistio, 17.6.1998.

¹³² Ibid.

¹³³ Blix 2004, 47-48.

¹³⁴ Project for the New American Century & Schmitt, Wolfowitz Statement on U.S. Policy Toward Iraq -muistio 18.9.1998. "If this Administration could muster the necessary strength of purpose, it would be possible to liberate ourselves, our friends and allies in the region, and the Iraqi people themselves, from the menace of Saddam Hussein."

Uuskonservatiivit levittivät viestintäkanaviaan pitkin Wolfowitzin todistusta. PNAC:n Gary Schmitt välitti todistuksen mielipidevaikuttajille muistiona.¹³⁵ Reilua viikkoa myöhemmin Robert Kagan kirjoitti *A Way to Oust Saddam* -artikkelin The Weekly Standardiin, jossa hän totesi Irakin olleen kaksi kuukautta ilman kansainvälisiä tarkastajia. Olisi vain muutaman kuukauden kysymys ennen kuin Saddam Hussein esittelisi joukkotuhoaseensa maailmalle. Ratkaisuna ongelmaan Kagan tarjosi Wolfowitzin todistuksessaan esittelemää strategiaa, jota sekä republikaanien että demokraattien tulisi edistää.¹³⁶

Loppuvuodesta The Weekly Standard julkaisi vielä ruudinkatkuisia artikkeleita. Marraskuun puolivälissä lehti julkaisi Robert Kaganin kirjoittaman pääkirjoituksen *How to Attack Iraq*. Artikkelissa arvioitiin Clintonin hallinnon olleen vain muutamien viikkojen päässä voimatoimien käyttämisestä Irakia vastaan. Artikkelin julkaisuhetkellä kansainväliset tarkastustiimit eivät olleet päässeet toimimaan Irakissa kolmeen kuukauteen. Pääkirjoituksessa lainattiin CIA:n johtajaa George Tennenia, joka oli todennut jo tammikuussa, että Irakilla oli tarvittaessa tekninen kyky valmistaa biologisia aseita muutamissa viikoissa. Tekstissä todettiin konservatiivien ryhmittyneen kannattamaan Saddam Husseinin poistamista, koska se oli ainoa jäljellä oleva tehokas toimintavaihtoehto. Ratkaisuksi tarjottiin jälleen kerran Wolfowitzin strategiaa, jota lehden sivuilla oli esitelty jo reilun vuoden verran.¹³⁷ Levittääkseen sanomaansa lehden lukijakuntaa laajemmalle, PNAC:n Gary Schmitt lähetti Kaganin kirjoittaman pääkirjoituksen muistion mukana mielipidevaikuttajille kuusi päivää ennen lehden julkaisua¹³⁸. Kagan kirjoitti viikkoa myöhemmin käytännössä saman pääkirjoituksen uudelleen, mutta tällä kertaa käyttäen avoimesti omaa nimeään ja tiivistäen pääkirjoituksen pituudeltaan kolmannekseen siitä, mitä edeltävän viikon kirjoitus oli ollut.¹³⁹

Uuskonservatiivien toivomia väkivaltaisia vastatoimia koettiin vielä ennen vuoden loppua. Tosin ne eivät tapahtuneet kuten uuskonservatiivit olivat toivoneet tai edes uuskonservatiivien painostuksen tuloksena. UNSCOM:n johtaja Richard Butler luovutti

¹³⁵ Project for the New American Century & Schmitt, PNAC:n muistio mielipidejohtajille 10.11.1998.

¹³⁶ Kagan, The Weekly Standard 28.9.1998, 14-15.

¹³⁷ The Weekly Standard, 16.11.1998, 17-18.

¹³⁸ Project for the New American Century & Schmitt, PNAC:n muistio mielipidejohtajille 10.11.1998.

¹³⁹ Kagan, The Weekly Standard 23.11.1998, 7.

YK:n turvallisuusneuvostolle raportin, jossa hän esitti tylyn kuvan Irakin yhteistyökyvyn puutteesta. Hän oli koko toimikautensa ajan väittänyt, että Irakilla oli piilotettuja joukkotuhoaseita. Butlerin tulkinta erosi merkittävästi hänen edeltäjästään Rolf Ekeusista, joka oli vielä edeltävänä vuonna todennut Irakin aseistariisunnan olevan loppusuoralla.¹⁴⁰

Raportin luovuttamista seuranneena päivänä YK:n tarkastajat vedettiin pois Irakista.¹⁴¹ Sitä seuraavana päivänä Yhdysvallat ja Iso-Britannia aloittivat Butlerin raporttiin vedoten neljä vuorokautta kestäneen pommitusoperaation, jonka nimi oli Aavikkokettu (*Desert Fox*). Kaikkiaan Irakiin ammuttiin noin 100 risteilyohjusta eri kohteisiin, joiden seurauksena Irakin varapresidentti Taha Jassin Ramandan ilmoitti, että UNSCOM:lla ei ollut enää mitään asiaa Irakiin.¹⁴²

3.2. Irak Clintonin ulkopoliitiikan koetinkivenä

Aavikkokettu oli juuri sitä, mistä uuskonservatiivit olivat kritisoineet Clintonin hallintoa reilun vuoden. Risteilyohjusten vaikutus Irakin toimintaan oli rajallinen ja Saddam Hussein pysyi vallassa. Se toki näytti maailmalle Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian tekevän yhteistyötä ja käyttävän voimaa tarvittaessa. Silti operaatio Aavikkokettu ei ratkaissut tilannetta pidemmän päälle. Hyland kuvaa kirjassaan, kuinka Clintonia kritisoitiin yrityksistä viedä risteilyohjusiskuilla huomio pois hänen kotimaassa alati kiristyvistä tilanteista.¹⁴³ Tammikuussa 1998 julkisuuteen oli tullut tietoja presidentti Clintonin ja Valkoisessa talossa harjoittelijana toimineen Monica Lewinskyn välisestä suhteesta. Clinton kielsi aluksi suhteen, mutta lopulta huhut suhteesta osoittautuivat todeksi. Valehtelu vei Clintonin virkasyytekäsittelyyn, joka kävi kuumimmillaan juuri joulukuussa 1998. Uuskonservatiivien harmiksi jouluaattona 1998 sekä Saddam Hussein että Bill Clinton olivat vielä vankasti kiinni valta-asemissaan, eikä Irakin tilanne kiinnostanut suurta yleisöä.

Uuskonservatiivit laativat vastineensa vuoden viimeiseen lehteen. Pääkirjoituksessa, *The End of The Clinton Iraq Policy*, Kagan totesi Saddam Husseinin kohdistuneen eristämispoliitiikan olleen myytti: kaikki Clintonin hallinnon kolme tärkeintä tavoitetta

¹⁴⁰ Elbaradei 2011, 34.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Blix 2004, 48.

¹⁴³ Hyland 1999, 182.

Irakin suhteen olivat Kaganin mukaan romutettu. YK:n turvallisuusneuvoston herkkä konsensus oli sirpaloitunut, YK:n tarkastajien pääsy tarkastuskohteisiin oli evätty ja mahdollisuudet Saddam Husseinin vastaiseen vallankaappaukseen olivat jälleen hälventyneet. Pitkän pohjustuksen jälkeen Kagan pääsi jälleen samaan tulokseen kuin aikaisemmissa kirjoituksissaan: Wolfowitzin suunnitelmaan.¹⁴⁴ Uhkakuvien rakentamisen ja turvallistamistekojen kannalta artikkelin lopussa tuodaan ensimmäistä kertaa esille uusi vaihtoehto: Yhdysvaltojen asevoimien mittava hyökkäys Irakiin ilman muita osapuolia “George Bushin vuonna 1991 aloittaman työn saattamiseksi päätökseen”¹⁴⁵.

Uuskonservatiivit liittyivät Clintonia kritisoineeseen kuoroon liittämällä operaatio Aavikkoketun ajankohdan virkasyyteprosessiin ja Clintonin seksiskandaaliin. Boltonin mukaan Clintonin perustelut iskujen ajankohdalle olivat harhaanjohtavia. Bolton kirjoitti, että Butlerin raportilla ei ollut mitään merkitystä iskujen kannalta ja toisaalta juuri ennen ramadania tehty iskut oltaisiin voitu tehdä myös ramadanin aikana. Ramadanin välttelyä hän kritisoi hyökkäysten tehon rajaamiseksi. Hän piti perustavanlaatuisesti perusteettomana kannanottona sitä, että iskujen ajankohtaa ei olisi voitu selittää arabimaiden johtajille – olivathan arabimaat aloittaneet Jom kippur -sodan vuonna 1973 kesken ramadanin.¹⁴⁶

Irak ei saanut osakseen kohtelua, jota uuskonservatiivit olivat toivoneet, mutta vuosi 1998 oli tuonut mukanaan yhden edistysaskeleen. Republikaanien edustajat Benjamin A. Gilman¹⁴⁷ ja Christopher Cox¹⁴⁸ esittelivät 29.9.1998 edustajainhuoneessa lakiehdotuksen, jonka tarkoituksena oli edistää Saddam Husseinin hallinnon syrjäyttämistä vallasta ja saada tilalle demokraattinen hallinto. Lakiesitys eteni edustajainhuoneesta kongressiin ja Clinton hyväksyi 31.10.1998 lain, jonka nimeksi tuli H.R.4655 - Iraq Liberation Act of 1998.¹⁴⁹ Lakia perusteltiin 12 kohdalla, jotka alkoivat Irakin ja Iranin välisestä sodasta, sisälsivät Irakin kurdeihin kohdistuneet kansanmurhat,

¹⁴⁴ Kagan, The Weekly Standard 28.12.1998, 9-10.

¹⁴⁵ Kagan, The Weekly Standard 28.12.1998, 10. “Another course would be to use U.S. military force directly to complete the job George Bush began in 1991.”

¹⁴⁶ Bolton, The Weekly Standard 28.12.1997, 18-19.

¹⁴⁷ Yhdysvaltojen kongressi, <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=C000830>, haettu 1.10.2018.

¹⁴⁸ Yhdysvaltojen kongressi, <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=G000212>, haettu 1.10.2018.

¹⁴⁹ H.R.4655 - Iraq Liberation Act of 1998.

Persianlahden sodan, George H. W. Bushin murhayrityksen, Persianlahden sodan jälkeen Irakin toteuttamat sotilasoperaatiot ja UNSCOM:n sekä IAEA:n tekemien tarkastusten estämisen sekä presidentti Clintonin aikaisemman tahdon lahjoittaa rahaa Irakin opposition toiminnan tukemiseksi. Lain kolmannessa artiklassa todetaan, että “Yhdysvaltojen politiikan tulisi tukea yrityksiä Saddam Husseinin hallinnon poistamiseksi vallasta Irakissa ja edistää demokraattista hallintoa, joka korvaa sen [Saddam Husseinin] hallinnon”.¹⁵⁰

Laissa linjataan toimintatapoja, joilla Saddam Husseinin hallinnon vallasta syöksemistä voitiin tukea. Saddam Husseinin vastaista viestintää voitiin tukea vuonna 1999 kahdella miljoonalla dollarilla, sotilaallista tukea ja koulutusta voitiin tarjota korkeintaan 97 miljoonalla dollarilla ja humanitääristä apua voitiin tarjota yksilöille ja ryhmittymille, jotka eivät osallistuneet sotilaalliseen yhteistyöhön Saddam Husseinin hallinnon kanssa. Lain kuudennessa artiklassa kehoitetaan, että presidentti pyytäisi YK:ta perustamaan kansainvälinen rikostuomioistuin, joka syyttäisi, tuomitsisi ja vangitsisi Saddam Husseinin ja muita irakilaisia viranomaisia rikoksista ihmisyyttä vastaan, kansanmurhasta ja muista kansainvälisen lain rikkomuksista.¹⁵¹

Lakia ajaneet Cox ja Gilman olivat kumpikin erikoistuneet ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja istuneet pitkään eri Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan keskittyneissä komiteoissa. Kaksikosta Gilman istui kansainvälisten suhteiden komiteassa¹⁵², jossa Wolfowitz oli käynyt todistamassa Yhdysvaltojen Irakin politiikkaan liittyen vain paria viikkoa ennen lakiesityksen panemista vireille. Käytännössä laissa myötäillään pitkälti Wolfowitzin esittämää strategiaa riisuttuna lakoniseksi lakitekstiksi. Kun ottaa huomioon, kuinka merkittävä askel laki oli tiukemman Irak-politiikan toteuttamiselle, pidän uuskonservatiivien julkista kommentointia aiheesta verrattain laimeata. PNAC:n kautta ei lähetetty tiedotteita mielipidevaikuttajille, eikä suuriin medioihin kirjoitettu ylistäviä artikkeleita. Melkein kaksi viikkoa lain voimaantulon jälkeen *The Weekly Standard*issa julkaistiin Kaganin kirjoittama reilun puolen sivun artikkeli *Defeat Saddam*. Kagan kirjoitti, että

¹⁵⁰ Iraq Liberation Act of 1998, sec 3. “It should be the policy of the United States to support efforts to remove the regime headed by Saddam Hussein from power in Iraq and to promote the emergence of a democratic government to replace that regime.”

¹⁵¹ Iraq Liberation Act of 1998, 3-5.

¹⁵² Yhdysvaltojen kongressi. <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=G000212>, haettu 1.10.2018.

lopultakin kongressissa ja luultavasti Clintonin hallinnossa oli havahduttu siihen, että ainoa ratkaisu kriisiin oli Saddam Husseinin poistaminen vallasta. Hän ei ollut kuitenkaan tyytyväinen vaan totesi, että tilanteen ratkaisemiseksi vaadittiin maajoukkoja Saddamiin syrjäyttämisen varmistamiseksi. Lopuksi Kagan esitti ennusteensa:

Irak on Bill Clintonin ylivertaisin ulkopoliittinen testi. Jos päädymme lyhytkestoiseen, sotilaalliseen toimintaan, joka ei muuta mitään, kaikki mitä hän saa aikaan on se, että kriisi siirtyy seuraavalle presidentille Yhdysvaltojen uskottavuus tuhoutuneena ja Yhdysvaltojen intressit vaarantuneina.¹⁵³

Vuosi 1999 alkoi siitä, mihin vuodet 1997 ja 1998 olivat johtaneet. Tosin uuskonservatiivien Irakista rakentaman uhkakuvan kannalta vuosi 1999 rauhoitti tilannetta. Kaksi keskeisintä syytä olivat vuoden 1999 aikana käynnistynyt presidentinvaalikampanja ja maaliskuussa alkanut Yhdysvaltojen johtama NATO-operaatio, joka käytännössä lopetti Kosovon sodan. Clintonin viimeinen kausi oli päättymässä ja skandaaleissa ryvettyneen presidentin tilalle oli mahdollisuus saada jälleen konservatiivista verta. Presidenttikampanjoiden alkumetrien ruotiminen söi runsaasti palstatilaa. Varsinkin republikaanien keskuudessa oman presidenttiehdokkaan valitseminen ja ehdolle asettaminen oli keskeisessä roolissa verrattuna demokraatteihin, jotka asettivat ehdolle Clintonin varapresidenttinä toimineen Al Gore. Kosovon sodasta kirjoitettiin verrattain vähän *The Weekly Standardin* sivuilla. Clintonin hallinnon kiivaille kommentoijille onnistuneen operaation ruotiminen ei ilmeisesti maittanut. Vielä helmikuussa 1999 Lawrence F. Kaplan suosi Clintonin hallinnon haluttomuutta puuttua autoritaaristen hallintojen toimintaan. Hän kommentoi: "Sillä välin, kun se [Clintonin hallinto] syyttää Milosevicin käskyläisiä sotarikoksista Bosniassa, Valkoinen talo on korottanut rauhankumppanin asemaan miehen, joka johti sitä rikollista hanketta ja jonka joukot parhaillaan ryöstävät Kosovoa."¹⁵⁴

Kritiikki oli terävää, mutta virallisten asiakirjojen perusteella pystyn osoittamaan, että Clintonin hallinnon suunta oli kääntymässä ainakin paperilla tiukempaan suuntaan. Vuoden 1998 Kansallisessa turvallisuusstrategiassa listattiin viisi uhkaa Yhdysvaltojen

¹⁵³ Kagan, *The Weekly Standard* 23.11.1998, 7. "Iraq is Bill Clinton's supreme foreign-policy test. If we have a short-term military action that changes nothing, all he will be doing is passing on this crisis to the next president, with U.S. credibility destroyed and U.S. interests imperiled."

¹⁵⁴ Kaplan, *The Weekly Standard* 8.2.1999, 28. "While it accuses Milosevic's lieutenants of committing war crimes in Bosnia, the White House has elevated to the status of peace partner the man who directed that criminal enterprise and whose forces are presently ransacking Kosovo."

intresseille; alueelliset tai maakeskeiset uhat, transnationalistiset uhat, vaarallisten teknologioiden leviäminen, ulkomainen tiedustelutoiminta ja epäonnistuneet valtiot.¹⁵⁵ Käytännössä katsoen Irak raksitti kaikki viisi kohtaa.

Vuonna 1999 Irak ylsi ensimmäistä kertaa strategian johdanto-osioon, jossa osana pitkää ulko- ja turvallisuuspoliittista tehtävälistausta todettiin: “ylläpidetään valppautta Irakia suhteen ja työskennellään hallinnon vaihtamisen puolesta”.¹⁵⁶ Vielä vuoden 1998 strategiassa alueellisia lähestymistapoja kuvattaessa Irak ja Iran olivat tasaväkisesti edustettuina yhteensä reilun sivun mittaisessa osiossa. Lokakuussa 1998 julkaistussa strategiassa vannottiin vielä Irakin eristämispolitiikan nimiin.¹⁵⁷ Joulukuussa 1999 julkaistussa strategiassa Irakia käsiteltiin selkeästi enemmän. Clintonin hallinnon viesti strategiassa oli kaksijakoinen. Toisaalta luotettiin YK:n turvallisuusneuvoston juuri joulukuussa 1999 tekemään päätökseen UNSCR 1284, joka tulkittiin strategiassa eristämispolitiikkaa tukevaksi. Päätöksen tarkoituksena oli lievittää humanitääristä kärsimystä Irakissa ja esitellä samalla uusi aseistariisuntaohjelma, joka saattaisi päätökseen UNSCOM:n aloittaman työn.¹⁵⁸ Tämä antaa ymmärtää, ettei Clintonin usko kansainvälisen yhteisön kykyyn ratkaista kriisiä ollut kokenut merkittävää takaiskua. Strategiassa todettiin kuitenkin heti perään, että kuluneen vuosikymmenen mittaan Saddam Husseinin toiminta oli todistanut, ettei Irak aikonut luopua joukkotuhoaseistaan. Strateginen päämäärä Saddam Husseinin korvaamisesta demokraattisella hallinnolla toistetaan heti rauhanomaisen ratkaisun esittämisen jälkeen.¹⁵⁹

Kansallisten turvallisuusstrategioiden sivuilta on luettavissa, että Irakissa muhivaa kriisiä sanoitettiin uuteen muotoon. Turvallistamisteoissa sävy kiristyi vuodessa. Vaikka Irakin tilanne haluttiin näennäisesti ratkaista rauhanomaisesti, uudeksi vaihtoehdoksi tarjottiin Saddam Husseinin syrjäyttämistä vallasta välillisesti. Kyse saattoi olla siitä, että Clintonin hallinto ei enää aidosti uskonut Saddam Husseinin luopuvan pyrkimyksistään saada joukkotuhoaseita. Toisaalta kyseessä saattoi olla osittain myös Clintonin hallinnon

¹⁵⁵ A National Security Strategy for A New Century 1998, 6-7.

¹⁵⁶ A National Security Strategy for A New Century 1999, iv. “maintaining vigilance against Iraq and working to bring about a change in regime;”

¹⁵⁷ A National Security Strategy For A New Century 1998, 52-53.

¹⁵⁸ A National Security Strategy For A New Century 1999, 43.

¹⁵⁹ Ibid.

turvallistamisteolla viestitty kädenojennus julkilausumissaan kovaa linjaa edustaneille konservatiiveille.

Näkisin, että Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulevaisuuden kannalta vuosien 1998 ja 1999 Kansallisissa turvallisuusstrategioissa keskeistä on myös terrorismin turvallistaminen¹⁶⁰. Terrorismi turvallistettiin ensimmäistä kertaa Kansallisessa turvallisuusstrategiassa George H. W. Bushin viimeiseksi jääneessä vuoden 1993 strategiassa. Siinä terrorisminuhka turvallistettiin Libanonissa vuosien 1982 ja 1992 välillä tapahtuneiden kidnappausten nk. "Libanonin panttivankikriisin" kautta. Strategiassa tyydyttiin toteamaan, että panttivangeista ei makseta lunnaita ja terrorismin harjoittamiseen sekaantuvia maita uhkasi kansainvälinen eristäminen ja taloudelliset sanktiot.¹⁶¹ Clintonin kaudella terrorismiin suhtauduttiin tiukemmin. Jo vuonna 1994 julkaistussa strategiassa esimerkkinä terrorismista toimi Irakin tiedustelupalvelun suunnittelema presidentti George H. W. Bushin salamurhayritys Kuwaitissa. Myös edeltävän vuoden World Trade Centerin pommi-isku mainittiin. Terrorismin saama palstatila moninkertaistui edeltävään vuoteen verrattuna. Samalla terrorismin uhkaa militarisoitiin toteamalla, että terrorismia tukevia valtioita vastaan voitaisiin tarvittaessa kohdentaa sotilaallisia iskuja.¹⁶² Vuosina 1998 ja 1999 terrorismiin kohdistuvat turvallistamisteot personoituivat Osama bin Ladeniin, joka oli Kenian Nairobissa ja Tansanian Dar es Salaamissa Yhdysvaltojen suurlähetystöjä vastaan tehtyjen pommi-iskujen takana. Vastaiskuna Yhdysvallat oli ampunut risteilyohjuksia sekä Afganistanissa sijainneeseen Al-Qaidan koulutusleiriin että Sudanin Khartoumiin, jossa epäiltiin olleen Al-Qaidan toimintaa.¹⁶³

The Weekly Standardin sivuilla kritisoitiin vuoden 1999 mittaan Clintonin hallinnon Kiinan politiikkaa lepsuilusta¹⁶⁴, puolustusbudjetin pienuutta¹⁶⁵ ja Kofi Annanin julistusta, jossa hän sanoi YK:n turvallisuusneuvoston olevan ainoa kansainvälisiä voimatoimia laillisesti valtuuttava taho.¹⁶⁶ Irak palasi agendalle vasta YK:n turvallisuusneuvoston UNSCR 1284 -päätöksen myötä. Bolton kirjoitti artikkelissaan

¹⁶⁰ kts. Buzan, Waever & de Wilde 1998.

¹⁶¹ National Security Strategy of The United States 1993, 18.

¹⁶² National Security Strategy of Engagement And Enlargement 1994, 8-9.

¹⁶³ National Security Strategy For A New Century 1998, 15-16. ja National Security Strategy For A New Century 1999, 14-15.

¹⁶⁴ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 24.5.1999, 9-10.

¹⁶⁵ Tell, *The Weekly Standard* 9.8.1999, 11-12.

¹⁶⁶ Bolton, *The Weekly Standard* 4.10.1999, 13-14.

Saddam Husseinin saavuttaneen Persialahden sodan jälkeiset tavoitteensa; ajoittaisista pommituksista ja poliittisesta eristämisestä huolimatta hän pystyi uhkailemaan naapureitaan ja länsimaita sekä vaikuttamaan öljyn hintaan.¹⁶⁷ Bolton toisti uuskonservatiivien näkemyksen epäonnistuneesta ulkopolitiikasta ja tarjosi näkemyksensä tilanteen korjaamiseksi. Yhdysvaltojen tuli julistaa kovaan ääneen tavoitteensa Saddamin jälkeisestä Irakista: Saddamin eliminoimisen tuli olla kansainvälinen prioriteetti, pakotteet tuli palauttaa täydelle teholle ja Yhdysvallat tarvitsi koherentin voimankäyttöpolitiikan, jolla olisi sekä kansallinen että kansainvälinen tuki. Boltonin mukaan onnistuneista iskuista tulisi viestiä ja Saddam tulisi ottaa kohteeksi, koska Irakin asevoimien komentajana tämä oli laillinen kohde. Käynnissä olleiden presidentinvaalikampanjoiden takia Yhdysvaltojen Irakin politiikan tuli harkita uudelleen entistä tarkemmin.¹⁶⁸

Boltonin paluu aiheeseen ei käynnistänyt uutta intensiivistä Irak-kirjoittelun jatkumoa. Lehden sisältö painottui selkeästi presidentinvaaleihin. Irakiin keskittyviä artikkeleita julkaistiin ainoastaan kaksi kappaletta. Bolton kirjoitti Irakista artikkelin kesäkuussa 2000 ja *The Weekly Standardin* uusi kirjoittaja, Jeffrey Gedmin, kirjoitti toisen artikkelin lokakuun 16. päivänä ilmestyneeseen lehteen. Bolton arvosteli UNSCOM:n entisen johtajan Richard Butlerin teoksen, jossa Butler kävi läpi Irakin joukkotuhousteiden tarkastuksen ja aseistariisuntaan liittyneitä vaihteita. Bolton kiittää Butleria siitä, että tämä oli tajunnut Irakin todella olevan suurin uhka. Bolton kuitenkin kritisoi Butleria siitä, että ratkaisuna ongelmaan Butler tarjosi YK:n turvallisuusneuvoston julistusta toimia aina yhteistyössä ratkaisun löytämiseksi.¹⁶⁹ Vaikutusvaltaisen *American Enterprise Instituten* (AEI) tutkija Gedmin oli erikoistunut Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteisiin. Artikkelissaan hänen näkemyksensä oli, että Ranska ja Venäjä halusivat kaikin tavoin horjuttaa Yhdysvaltojen kansainvälistä asemaa ja ne olivat siten valmiita päästämään Saddam Husseinin pakotteista.¹⁷⁰

Kummatkin artikkelit jatkoivat uskollisesti lehdessä aikaisemmin julkaistujen kannanottojen sanomaa. *The Weekly Standardissa* julkaistiin vuonna 2000 ennätyksellisen vähän Irakiin liittyviä artikkeleita. Artikkeleita oli julkaistu näin vähän

¹⁶⁷ Bolton, *The Weekly Standard* 27.12.1999, 13.

¹⁶⁸ Bolton, *The Weekly Standard* 27.12.1999, 14-15.

¹⁶⁹ Bolton, *The Weekly Standard* 27.6.2000, 3-36.

¹⁷⁰ Gedmin, *The Weekly Standard* 16.10.2000, 20-21.

viimeksi vuonna 1996. Lehdessä julkaistujen artikkelien määrän ei pidä antaa hämätä. Useat lehteen kirjoittaneet uuskonservatiivit olivat olleet kiireisiä muiden ulostulojen kanssa. PNAC julkaisi syyskuussa 2000 ajatushautomon ykköstuotteen *Rebuilding America's Defenses: Strategy, Forces and Resources For a New Century* -raportin. Donald Kaganin, Gary Schmittin ja Thomas Donnellyn¹⁷¹ luotsaaman raportin valmisteluun osallistui lähes 30 virkamiestä, sotilasta, tutkijaa ja poliitikkoa.¹⁷² Tämän tutkimuksen kannalta raportti menee ohi aiheen, mutta se toimii hyvänä esimerkki siitä, kuinka monia merkittävässä tehtävissä työskennelleitä ihmisiä uuskonservatiivit pystyivät saada tekemään yhteistä projektia ja ryhmittymään samojen näkemysten taakse.

Sen sijaan PNAC:n siivellä julkaistu *Present Dangers Crisis And Opportunity In American Foreign And Defense Policy* -kirja kokosi 401 sivuun uuskonservatiivien rakentamat uhkakuvat. Kirjan päätoimittivat Robert Kagan ja William Kristol, mutta kirjan artikkeleiden kirjoitukseen osallistui myös 14 muuta kirjoittajaa, jotka olivat tutkijoita ja entisiä virkamiehiä¹⁷³. Kirjan nimi oli suora viittaus *Committee on Present Dangers* -työryhmään, jossa osa alkuperäisistä uuskonservatiiveista olivat vaikuttaneet. Kirjan sisällöstä suurin osa käytettiin ihanteellisen ulkopoliitikan kuvaamiseen, kansallisten intressien pohdintaan, amerikkalaisen johtajuuden määrittelyyn ja liittolaissuhteiden tarkasteluun. Uhkakuvaskenaarioiden kuvaamiseen käytettiin alle 100 sivua. Kirjan toisessa osiossa, *The Mounting Threat*, Yhdysvalloille määritellään viisi konkreettista uhkaa; nouseva Kiina, sortuneen suurvalta-Venäjän haaste, Saddamin Irak,

¹⁷¹ Thomas Donnelly on sittemmin korjannut sukupuoltaan ja käyttää nykyään nimeä Giselle Donnelly.

¹⁷² kts. Donnelly, Kagan & Schmitt et al 2000, 76: Roger Barnett (U.S. Naval War College), Alvin Bernstein (National Defense University), Stephen Cambone (National Defense University), Eliot Cohen (Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University), Devon Gaffney Cross (Donors' Forum for International Affairs), Thomas Donnelly (Project for the New American Century), David Epstein (Office of Secretary of Defense, Net Assessment), David Fautua (Lt. Col., U.S. Army) Dan Goure (Center for Strategic and International Studies), Donald Kagan (Yale University), Fred Kagan (U. S. Military Academy at West Point), Robert Kagan (Carnegie Endowment for International Peace), Robert Killebrew (Col., USA (Ret.)), William Kristol (The Weekly Standard), Mark Lagon (Senate Foreign Relations Committee), James Lasswell (GAMA Corporation), I. Lewis Libby (Dechert Price & Rhoads), Robert Martinage (Center for Strategic and Budgetary Assessment), Phil Meilinger (U.S. Naval War College), Mackubin Owens (U.S. Naval War College), Steve Rosen (Harvard University), Gary Schmitt (Project for the New American Century), Abram Shulsky (The RAND Corporation), Michael Vickers (Center for Strategic and Budgetary Assessment), Barry Watts (Northrop Grumman Corporation), Paul Wolfowitz (Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University), Dov Zakheim (System Planning Corporation).

¹⁷³ kts. Kagan & Kristol et al 2000, 363-366: Elliott Abrams, William J. Bennett, James W. Ceasar, Nicholas Eberstrandt, Aaron L. Friedberg, Jeffrey Gedmin, Reuel Marc Gerech, Donald Kagan, Frederick W. Kagan, Ross H. Munro, Richard N. Perle, Peter W. Rodman, William Schneider, Paul Wolfowitz.;

fundamentalismin ja uudistusten Iran sekä myönnytyspolitiikan ulkopuolella oleva Pohjois-Korea.¹⁷⁴

Irakia käsittelevän 11-sivuisen artikkelin kirjoitti keskeinen pitkänlinjan uuskonservatiivi Richard N. Perle, jolla oli jo kirjan kirjoitushetkellä monipuolinen ura ajatushautomoiden, Naton ja Reaganin hallinnon parissa.¹⁷⁵ Hänen tekstinsä oli käytännössä lavennettu versio ja yhteenveto *The Weekly Standardissa* aikaisemmin julkaistuista artikkeleista, vaikka hän ei kirjoittanut lehteen kertaakaan ennen Irakin sotaa. Perle nosti esille *Iraq Liberation Act of 1998* mainitsematta sitä nimeltä. Hän kritisoi, kuinka Clintonin hallinto oli jättänyt käyttämättä lain suoman potentiaalin.¹⁷⁶ Samalla hän käytti runsaasti palstatilaa kuluneen vuosikymmenen Irak-politiikan ruotimiseen ja kritiikkiin. Ratkaisuksi hän tarjosi käytännössä Wolfowitzin kolme vuotta aikaisemmin esittelemää strategiaa pienin päivityksin: Saddam Husseinin hallinnon kanssa yhteistyötä tekeviltä tahoilta estettäisiin pääsy Yhdysvaltojen markkinoille ja Irakilta jäädytetyjä varoja tulisi käyttää Irakin kansallisen kongressin tukemiseen, joka edusti Saddamin vastaista oppositiota Irakin rajojen ulkopuolella.¹⁷⁷

Näkisin, että Perlen kirjoituksen merkitys löytyy Perlestä itsestään. Kirjan julkaiseminen Yhdysvaltojen merkittävimpien konservatiivisten ulko- ja turvapoliittisten ajattelijoiden yhteistyönä toi huomiota ja uskottavuutta. Perlen kaltaisten hahmojen sanomisia kuunneltiin yli puoluerajojen ja kirjalla saavuttaa *The Weekly Standardin* kaltaisia lehtiä laajempaa lukijakuntaa.

Perle toisti artikkelinsa lopussa Kaganin puolentoista vuoden takaisen ennusteen omin sanoin:

Saddamin kanssa toimimiseksi tulee tehdä vielä paljon työtä uskottavan strategian kehittämiseksi; vuosien ajelehtimisen ja heikkouden jälkeen vaaditaan merkittäviä ponnistuksia alueellisten valtioiden kokoamiseksi sopivan aggressiivisen politiikan tukemiseksi. Se on raskas taakka Amerikan seuraavalle presidentille.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Kagan & Kristol 2000, 47-178.

¹⁷⁵ Kagan & Kristol 2000, 365.

¹⁷⁶ Perle 2000, 99-100.

¹⁷⁷ Perle 2000, 108-109.

¹⁷⁸ Perle 2000, 110. "Much work need to be done to develop a credible strategy for dealing with Saddam; after years of adrift and weakness, it will take a major effort to assemble a coalition of regional

4. Bushin valtakausi ja Irakin sota

4.1. Uuskonservatiivit vallan ytimessä

George W. Bush voitti valitsijamiesäänillä demokraattien Al Goren oikeusistuimessa asti kiistellyissä vuoden 2000 presidentinvaaleissa. Uuskonservatiivit olivat jo innostuneet uudesta presidentistä varhaisessa vaiheessa. Marraskuussa 1999 Kagan ja Kristol kirjoittivat George W. Bushin pitämästä puheesta, että se oli ”voimakkain ja selkein lausunto merkittävältä poliittiselta hahmolta globaalin amerikkalaisen johtajuuden politiikasta sitten neuvostoimperiumin sortumisen”.¹⁷⁹ Keskeisten uuskonservatiivien suhtautuminen George H. W. Bushiin oli vuosien mittaan ollut kylmäkiskoista,¹⁸⁰ joten Bush-dynastian uuden edustajan lämmintä vastaanottoa ei ollut taattu. Nuoremman Bushin virkaanastujaisten jälkeen 29.1.2001 julkaistun *The Weekly Standardin* kannessa oli kuva virkaanastujaisista ja otsikko ”Pitkä kansallinen painajaisemme on ohi”.¹⁸¹

George W. Bush oli kokenut poliittisella kentällä. Hän oli avustanut isäänsä tämän kaikissa poliittisissa kampanjoissa, osallistunut kongressissa vaikuttaneen Edward Gurneyn senaattikampanjaan, toiminut Red Blountin poliittisena neuvonantajana Blountin pyrkiessä senaattiin Alabamasta ja avustanut presidentti Fordin presidenttikampanjassa Länsi-Texasin alueella.¹⁸² George W. Bush kirjoitti presidenttikausiensa jälkeen muistelmat, *Decision Points*, jossa hän kuvaa kattavasti ajatuksiaan ja kokemuksiaan presidenttiyttä edeltäneestä ajasta. Muistelmissaan hän toteaa Carterin presidenttikauden ja demokraattien dominoiman kongressin olleen tekijöitä, jotka saivat hänet hakeutumaan politiikan pariin.¹⁸³ Presidenttikampanjansa alkuun mennessä Georg W Bush oli omien sanojensa mukaan huolissaan maan tulevaisuudesta ja hänellä oli selkeä visio siitä, kuinka maa menisi oikeaan suuntaan: ”Halusin leikata verotusta, korottaa julkisten koulujen standardeja, uudistaa sosiaaliturvaa ja MediCarea, nostaa esille uskonnolliset hyväntekeväisyysjärjestöt, ja

states to support an appropriately aggressive policy. It is a heavy burden for the next American president.”

¹⁷⁹ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard*, 29.11.1999, 7.

¹⁸⁰ Unger 2007, 115.

¹⁸¹ *The Weekly Standard* 29.1.2001. ”Our Long National Nightmare Is Over”.

¹⁸² Bush 2010, 38.

¹⁸³ Ibid.

nostaa Amerikan kansan katseet kannustamalla [heitä] uuteen henkilökohtaisen vastuullisuuden aikakauteen”.¹⁸⁴

Muistelmissaan George W. Bush kävi läpi verrattain vähän hänen ulkopoliittisia näkemyksiään ennen presidenttiyttään. Nuorempi Bush oli ehkä ottanut opikseen isänsä ensimmäisen presidenttikauden jälkeen kokemasta tappiostaan nuorelle Bill Clintonille, jonka vaalikampanja oli painottunut talouteen iskulauseella ”It’s economy, stupid”.¹⁸⁵ Ulkopoliitiikkaan hän viittasi toteamalla ainoastaan, että hän oli altistunut presidenttiydelle Reaganin¹⁸⁶ ja isänsä kausien aikana, jolloin kummatkin olivat saavuttaneet historiallisia tavoitteita: Reagan oli haastanut Neuvostoliiton ja auttanut voittamaan kylmän sodan. George H. W. Bush oli ”vapauttanut Kuwaitin ja ohjannut Euroopan kohti yhtenäisyyttä ja rauhaa”.¹⁸⁷

George W. Bush oli ehdottanut isälleen vaalien alla 1992, että tämä olisi vaihtanut varapresidenttinsä Dan Quaylen Dick Cheneyhin. George H. W. Bush oli kuitenkin epäillyt vaihdon viestivän epätoivosta, joten hän ei ollut tarttunut ehdotukseen.¹⁸⁸ Nuorempi Bush päätti kuitenkin kahdeksan vuotta myöhemmin taivutella Dick Cheney omaksi vaalikumppaniksi ja varapresidenttiehdokkaaksi. Cheney kieltäytyi aluksi ja ehdotti neljää muuta ehdokasta ennen kuin Bush sai puhuttua hänet ympäri.¹⁸⁹

George W. Bush jatkoi isänsä jalanjäljissä myös hallintonsa muiden ulko- ja turvallisuuspoliittisesti keskeisten henkilöiden valinnassa. Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden neuvonantajaksi valittu Condoleezza Rice palveli Neuvostoliiton asiantuntijana Yhdysvaltojen kansallisessa turvallisuusneuvostossa George H. W. Bushin kaudella. Ulkoministeriksi valittu Colin Powell oli noussut kuuluisuuteen Panaman miehityksen ja Persianlahden sodan myötä, joista kummatkin olivat isä-Bushin kauden keskeisiä yhdysvaltalaisia voimannäyttöjä.¹⁹⁰ Puolustusministeriksi Bush valitsi Donald Rumsfeldin, joka oli palvellut tehtävässä reilut 25 vuotta aikaisemmin Fordin

¹⁸⁴ Bush 2010, 36. ”I wanted to cut taxes, raise standards in public schools, reform Social Security and Medicare, rally faith-based charities, and lift the sights of the American people by encouraging a new era of personal responsibility.”

¹⁸⁵ Bush 2010, 49. ”Dad had liberated Kuwait and guided Europe toward unity and peace.”

¹⁸⁶ George H W Bush toimi CIA:n johtajana Reaganin hallinnon aikana.

¹⁸⁷ Bush 2010, 36.

¹⁸⁸ Bush 2010, 49.

¹⁸⁹ Bush 2010, 65-69.

¹⁹⁰ Bush 2010, 82-84.

hallinnossa.¹⁹¹ Varapuolustusministeriksi valittiin Paul Wolfowitz, joka oli toiminut George H. W. Bushin hallinnossa puolustusministeriön vara-alivaltiosihteerinä.

Uuden presidentin lähimmistä ulko- ja turvallisuuspoliittisista asiantuntijoista kolme viidestä linkittyi uuskonservatiiveihin selkeästi. Rumsfeld, Wolfowitz ja Cheney olivat kaikki kolme allekirjoittaneet PNAC:n toimintaperiaatteiden julistuksen. Lisäksi Wolfowitz oli kirjoittanut *The Weekly Standard* -lehteen Irakiin ja Saddam Husseinin vallasta syrjäyttämiseen liittyviä näkemyksiään, joita muut uuskonservatiivit olivat vuosien mittaan toistaneet lukuisia kertoja omissa kirjoituksissaan. Käytännössä ulkopoliittisesti kokematon George W. Bush oli ympäröinyt itsensä ulko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntijoilla, joista kolmella oli vahvat näkemykset. Rice ja Powell olivat kummatkin kokeneita, mutta he eivät olleet yhtä kärkeä.

Pitkän linjan journalisti Marcus Mabry kirjoitti Condoleezza Ricen etenemisestä vallan huipulle kirjan vuonna 2007. Hän tiivistä pääteesinsä *Foreign Policy* -lehdessä julkaistussa artikkelissa. Mabry antoi ymmärtää, että Ricen lojaliteetti ja maailmankuvat vaihtuivat tehtävän mukana. Rice oli näyttäytynyt kivenkovana realistina toimiessaan Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden neuvonantajan Brent Snowcroftin alaisuudessa isä-Bushin hallinnon aikana. Seitsemän vuotta myöhemmin hän oli pyörtänyt näkökantansa ja hän oli ”idealistisen George W. Bushin ja hänen ’vapausagendansa’ kiivain akolyytti”.¹⁹² Täyskäännös ei ollut ainoa, joka osui Ricen uralle. Mabry toteaa, että Ricen keskeinen filosofia oli valta, ei realistinen, idealistinen tai marxilainen, vaan henkilökohtainen valta.¹⁹³ Hallinnossa Rumsfeld ja Cheney olivat vahvoja toimijoita. Rumsfeld jyräsi hallinnossa kaikkien yli – jopa presidentin. Mabryn mukaan Rice menetti hallinnon sisällä ulkopoliittisen vaikutusvaltansa, kun Bush antoi Cheneylle ennennäkemättömän mandaatin ulkopoliittikan pyörittämiseksi. Käytännössä Cheney anasti päätäntävällän, joka oli perinteisesti kuulunut Yhdysvaltain kansalliselle turvallisuusneuvostolle. Rice sai ajettua agendojaan läpi, mutta vasta Bushin toisen presidenttikauden puolella.¹⁹⁴

¹⁹¹ Bush 2010, 84.

¹⁹² Mabry, *Foreign Policy* May/June 2007, 22. “It happened with former National Security Advisor (nsa) Brent Scowcroft, who thought Rice was a rock-ribbed realist only to see her become the most ardent acolyte of idealist President George W. Bush and his “Freedom Agenda.”

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Mabry, *Foreign Policy* May/June 2007, 24-25.

Ulkoministeriksi valittu Colin Powell oli puolestaan kahden jamaikalaisen maahanmuuttajan poika, joka oli edennyt lapsuuden niukkuudesta Yhdysvaltojen sotilasmahdin huipulle. Powellin toimia tulkitessa on mielestäni keskeistä ymmärtää juuri se, että hän oli sotilas. Karen DeYoungin Powellista kirjoittama virallinen elämänkerta on nimetty yksinkertaisesti: *Soldier*. Kirjan ensimmäinen luku alkaa lainauksella Powellilta: ”Minä en tule koskaan olemaan olematta sotilas”.¹⁹⁵ Näkisin, että hän suhtautui virkaansa velvollisuutena, eikä hänellä ollut muiden kollegoidensa tapaan henkilökohtaista etua pönkittäviä poliittisia ambitioita. Hänen elämänkertansa alkaa kuvauksella, kuinka Bushin tultua valituksi toiselle kaudelle Valkoisen talon kansliapäällikkö Andrew Card soitti Powellille tammikuussa 2005 ja pyysi häntä kirjoittamaan eroamiskirjeensä ja osoittamaan sen presidentille, joka ei missään vaiheessa vaivaantunut ottamaan Powellin yhteyttä henkilökohtaisesti.¹⁹⁶ Powell toimi jälleen kerran kuuliaisuudesta ja käskystä.

Powellin neljä vuotta ulkoministerinä olivat olleet raskaat. Ulkopoliitiikkaan erikoistunut kolumnisti ja tutkija Christopher Hitchens kirjoitti loppuvuodesta 2004 *Foreign Policy* -lehteen esseen, joka oli nimetty enteellisesti *Powell Valediction*¹⁹⁷. Esseessään hän kuvasi Powellin turhautuneisuutta ja väsymystä Powellin kansliapäällikön Larry Wilkersonin antamien haastatteluiden pohjalta. Hitchens tulkitsee Powellin uupuneen ”kaikkiin uuskonservatiiveihin, jotka presidentti oli myös katsonut hyväksi palkata” mainitsematta kuitenkaan nimeltä, keitä hän piti uuskonservatiiveina.¹⁹⁸ Tulehtuneista väleistä kertoo paljon se, että Wilkerson oli todennut, että ”en välitä ovatko utopistit Vladimir Lenin sinetöitynä junaan matkalla Moskovaan vai Paul Wolfowitz”¹⁹⁹ ja se, että Powell oli itse kuvannut Dick Cheneyyn tukijoita Pentagonissa Gestapo-virastoksi.²⁰⁰

Uuskonservatiivien pääsy vallan ytimeen ei taannut pelkästään suopeaa kommentointia muiden uuskonservatiivien keskuudesta. Puolustusbudjetti ei noussut uuskonservatiivien toivomalla tavalla, joka näkyi pitkin kevättalvea ja kesää jatkuneena kiivaana kirjoitteluna *The Weekly Standardin* sivuilla. Tammikuussa PNAC:n kaksi aktiivista

¹⁹⁵ DeYoung 2006, 3. ”I will never not be a soldier”.

¹⁹⁶ DeYoung 2006, 6-7.

¹⁹⁷ Powellin jäähyväiset

¹⁹⁸ Hitchens, *Foreign Policy* Nov/Dec 2004, 45. ”In addition to this, we gathered from Wilkerson, it had been a bit much putting up with all the neoconservatives the president had also seen fit to hire.”

¹⁹⁹ Ibid. ”I don't care whether utopians are Vladimir Lenin on a sealed train to Moscow or Paul Wolfowitz.”

²⁰⁰ Ibid.

toimijaa Gary Schmitt ja Thomas Donnelly kirjoittivat, että osoittaakseen olevansa tosissaan Bushin tulisi korottaa puolustusbudjettia välittömästi 18 miljardilla dollarilla. Korotus toimisi heidän mukaansa piristysruiskeena muuttuvan maailman haasteisiin varautuville asevoimille.²⁰¹ Kesäkuussa Bush perui alkuperäisen linjauksensa, jonka mukaan puolustusbudjettiin ei tulisi korotuksia vuodelle 2001. Kun lisäbudjetiksi paljastui vain 5,6 miljardiksi dollariksi Donnelly kutsui hallintoa piheiksi haukoiksi ja kritisoi Bushia puolustuskyvyn kehittämiseen liittyvien vaalilupauksensa jättämisestä puoli tiehen.²⁰² Heinäkuussa Kristol ja Kagan tarjosivat pääkirjoituksessaan ”pyytämätöntä neuvoa kahdelle vanhalle ystävälle, Donald Rumsfeldille ja Paul Wolfowitzille: irtisanoutukaa”.²⁰³ Kaksikko järkeili, että ainoastaan Bushin hallinnon kahden keskeisen puolustuspoliittisen toimijan irtisanoutuminen saisi kiinnitettyä suuren yleisön huomion ”Yhdysvaltojen asevoimia uhkaavaan suolistamiseen”.²⁰⁴ Kovanainen kaksikko kiitteli Wolfowitziä senaatille antamastaan rehellisestä lausunnosta, jossa hän oli sanonut puolustusbudjetin käytön olevan ”edesvastuutonta onnemme koettelua tai uhkapeliä lastemme tulevaisuudella”.²⁰⁵ Wolfowitz vertasi tilannetta vuoteen 1950, jolloin asevoimien edustajat olivat pyytäneet lisää rahoitusta ilman vastakaikua ja maa oli joutunut puolta vuotta myöhemmin sotaan Koreassa.²⁰⁶ Tällä kertaa sodan syttymiseen oli kaksi kuukautta.

Bushin virkaanastumisen jälkeen Irakiin ja Saddam Husseinin liittyvä kirjoittelu vilkastui *The Weekly Standardin* sivuilla. Heti tammikuussa Kagan ja Kristol kirjoittivat pääkirjoituksessaan, *The Good Fight*²⁰⁷, kuinka Bushin kokemattomuus ulkopoliittisissa asioissa tarkoitti sitä, että hän delegoi valtaa kabinetinsa jäsenille.²⁰⁸ Ottaen huomioon, että Bush oli ympäröinyt itsensä uuskonservatiivipiireissä vaikuttaneilla ulko- ja

²⁰¹ Donnelly & Schmitt, *The Weekly Standard* 22.1.2001, 25-26.

²⁰² Donnelly, *The Weekly Standard* 11.6.2001, 14-15.

²⁰³ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 23.7.2001, 11. ”Here’s some unsolicited advice for two old friends, Donald Rumsfeld and Paul Wolfowitz: Resign.”

²⁰⁴ Ibid. ”Right now that may be the best service they could perform for their country, for it may be the only way to focus the attention of the American people— and the Bush administration—on the impending evisceration of the American military.”

²⁰⁵ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 23.7.2001, 13. ”Wolfowitz went on to say that it was ”reckless to press our luck or gamble with our children’s future” by spending only 3 percent of GDP on defense.”

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Otsikko viittaa ilmaisuun ”Fighting the good fight”, joka tarkoittaa pyrkimystä tehdä se, mikä on oikein.

²⁰⁸ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 22.1.2001, 9.

turvallisuuspolitiikan konkareilla, artikkelin sisältö oli suunnattu todennäköisesti heille. Kaganin ja Kristolin mukaan suurin muutoksen tarve oli ulko- ja puolustuspolitiikassa.

Amerikan turvallisuuden tulevat haasteet, Amerikan periaatteet, ja Amerikan intressit eivät ole välttämättä yhtä selkeästi nähtävissä kuin vuonna 1980, mutta monessa mielessä presidentti Clinton kaivoi seuraajalleen yhtä syvän kuopan kuin Jimmy Carter jätti Reaganille. Tarve radikaalille suunnanmuutokselle on selkeä vähintään neljän aiheen kohdalla: puolustusbudjetin, ohjuspuolustuksen, Kiinan ja Irakin.²⁰⁹

Bushilla ei ollut Reaganin ulkopoliittista osaamista, mutta Kagan ja Kristol halusivat maalata kuvaa uudesta toivosta: kovan linjan presidentistä, joka uskalsi toimia päättäväisesti ja tarvittaessa voimatoimia käyttäen. He syyttivät Clintonia presidentin tehtäviensä laiminlyömisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Perintönä hän oli jättänyt Bushin hallinnolle lähes epätoivoisen tilanteen, jonka ratkaisemiseksi piti tehdä töitä kaksin käsin – mieluiten heidän ehdottamien askelmerkkien mukaan. Kagan ja Kristol jatkoivat turvallistamistekojen²¹⁰ kehittämistä tuttujen teemojen pohjalta. Uuden konservatiivisen hallinnon myötä turvallistamisteon yleisö oli kuitenkin otollisempaa.

George W. Bush oli oppinut isänsä vaalitappiosta ja halusi uskoakseni välttää omia heikkouksiaan kansainvälisen politiikan aiheissa. Hän piti ensimmäisen Kansankunnan tila -puheensa 27.2.2001, joka painottui pääosin Yhdysvaltain sisäpoliittisiin kysymyksiin, kuten valtion budjettiin, sosiaaliturvaan, MediCareen, matalampaan verotukseen, koulutuksen uudistamiseen ja uskontotaustaiseen hyväntekeväisyyteen. Kansakunnan tila -puheissa ilmennyt Irakin sodan oikeutuksen retoriikkaa pro gradu -työssään tutkinut Jyrki Koskinen toteaa, että Bushin 4367 sanaa sisältäneestä puheesta ainoastaan 807 sanaa (18,5 prosenttia) käsitteli Amerikan tai amerikkalaisuuden määrittelyä, puolustusbudjettia tai Yhdysvaltojen ulkopoliittista roolia asevoimien käyttöön liittyen. Tästä osiosta ainoastaan 328 sanaa (7,5 prosenttia) liittyi armeijaan tai turvallisuuspolitiikkaan. Bush linjasi, että puolustusbudjettia tulisi nostaa 5,7 miljardilla dollarilla ja että Yhdysvallat halusi edistää vapautta ja arvojansa maailmalla. Hänen mukaansa Yhdysvallat edisti rauhaa ja sen takaamiseksi tarvittiin vahvat asevoimat.

²⁰⁹ Kagan & Kristol, The Weekly Standard 22.1.2001, 10. "The coming challenges to American security, American principles, and American interests may not be as immediately visible as they were in 1980, but in many ways President Clinton has dug a hole for his successor as deep as the one Jimmy Carter left for Reagan. The need for a radical change of course is clear on at least four issues: the defense budget, missile defense, China, and Iraq."

²¹⁰ kts. Buzan, Waever & de Wilde 1998.

Koskinen nostaa puheesta esille Bushin toteamuksen siitä, että Yhdysvallat tarvitsi selkeän strategian uuden vuosisadan uhkien kohtaamiseksi.²¹¹ Nämä uhkat olivat Bushin mukaan pommeilla uhkaavat terroristit ja ”roistovaltioiden tyrannit, joiden tarkoituksena on kehittää joukkotuhoaseita”.²¹²

Yhdysvaltojen presidentin pitämää Kansakunnan tila -puhetta seurattiin kattavasti kaikissa maailman medioissa. Se saavutti kuulijakunnan, jonka kokoluokasta eliitin aatteellisesti painottunut lehti olisi voinut vain unelmoida. Samalla Bush loi julkisesti pohjaa hänen hallintonsa ulko- ja turvallisuuspolitiikalle.

4.2. Kohti Babylonian portteja

Sitten tuli syyskuun 11. päivä. Ihmisten katsoessa kaksoistornien sortumista suorana lähetyksenä oli ilmiselvää, että Yhdysvallat vastaisi terrori-iskuihin voimatoimilla. Vielä saman päivän iltana George W. Bush piti ytimekkään puheen Valkoisessa talossa. Puheessaan hän tulkitsi Yhdysvaltojen joutuneen iskujen kohteeksi, koska ”olemme maailman kirkkain vapauden ja mahdollisuuksien majakka”.²¹³ Bush totesi puheessaan, että ei tiennyt, kuka oli iskujen takana, mutta ”Me emme tule erottelemaan tekoihin syyllistyneitä terroristeja ja heitä, jotka suojelevat heitä”.²¹⁴ Puheen loppupuolella hän kiitti maailman johtajia surunvalitteluista ja tuen osoittamisesta. Hän totesi: ”Amerikka ja ystävämme ja liittolaisemme liittyvät [yhteen] kaikkien niiden kanssa, jotka haluavat rauhaa ja turvallisuutta maailmaan, ja yhdessä me seisomme voittaaksemme sodan terrorismia vastaan”.²¹⁵

Käytännössä George W. Bush julisti sodan suorassa lähetyksessä. Samalla hän jakoi maailman kahtia: on maita, jotka haluavat rauhaa ja turvallisuutta ja niitä, jotka eivät halua. Ensimmäiseen kastiin kuuluvat maat ovat Yhdysvaltojen ystäviä – jälkimmäiseen kastiin kuuluvat ovat vihollisia. Se, että Bush kutsui sotaan osalliseksi rauhaa ja

²¹¹ Koskinen 2017, 25-27.

²¹² Bush, State of the Union Address 27.2.2001. ”They range from terrorists who threaten with bombs to tyrants and rogue nations intent on developing weapons of mass destruction.”

²¹³ Bush, 9/11 Address to the Nation 11.9.2001. ”America was targeted for attack because we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world.”

²¹⁴ Ibid. ”We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them.”

²¹⁵ Ibid. ”America and our friends and allies join with all those who want peace and security in the world, and we stand together to win the war against terrorism.”

turvallisuutta arvostavia maita, on tietyllä tasolla oksymoroni, mutta se ei estänyt kutsun leviämistä.

Uuskonservatiivien haukkamaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan edistämiseksi terrori-iskut toivat lisää kuulijakuntaa. Näkisin, että ennen kaikkea laajempi yleisö oli vastaanottavaisempaa ajatuksille voimatoimista. Kansakunnan vielä surressa ja etsiessä syyllistä uuskonservatiiveilla oli jo osoittaa vuodesta 1996 asti havaittu vihollinen, joka oli suurelle yhdysvaltalaiselle yleisölle tuttu vuosikymmen takaa.

Vajaat kaksi viikkoa terrori-iskujen jälkeen *The Weekly Standardin* kannessa oli kuva Colin Powellista, George W. Bushista ja Dick Cheneystä. Otsikkona oli ytimekäs *A War Presidency*. Kirja- ja taidearvosteluja lukuun ottamatta koko numero oli omistettu terrori-iskujen ruotimiseen. Pääkirjoituksessa *A War to Win*, Kagan ja Kristol totesivat kansakunnan reagoineen ”upeasti kauhistuttaviin tapahtumiin”²¹⁶ ja nostivat esille heti alkuun Paul Wolfowitzin lausunnon siitä, että hallinto suunnitteli kampanjaa, eikä yksittäistä toimea vastineeksi terrori-iskuille.²¹⁷ Kaksikko totesi kansan ymmärtäneen, että Yhdysvallat oli sodassa, mutta jatkossa olisi tarvetta muistaa myös, minkä takia Yhdysvallat oli sodassa. Tulevaa sotaa varten oli kasvatettava budjettia ja mahdollisesti Afganistaniin kohdistuvien iskujen lisäksi varauduttava kahden rintaman sotaan, johon varautumisesta hallinto oli aikaisemmin luopunut.²¹⁸ Pääkirjoituksen lopussa he totesivat, että Bush ei ollut ainakaan vielä inspiroiva johtaja, mutta

Amerikan kansa tietää ja arvostaa sitä faktaa, että presidentti on ympäröinyt itsensä vaikuttavilla, luottamustaherättävillä yksilöillä, miehillä kuten Dick Cheney, Colin Powell ja Don Rumsfeld, Paul Wolfowitz ja Richard Armitage. Bushin tulisi päästää heidät valloilleen ja antaa heidän auttaa tärkeässä tehtävässä johtaa Amerikan kansa yli tulevien kuukausien ja vuosien. Hänestä on nyt tullut sotapresidentti; se millä on väliä, on sodan voittaminen.²¹⁹

²¹⁶ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 24.9.2001, 7. “The nation has reacted magnificently to the horrific events of September 11.”

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Kagan & Kristol, *The Weekly Standard* 24.9.2001, 8. “The American people know and respect the fact that the president has surrounded himself with impressive, confidence-inspiring individuals, men like Dick Cheney, Colin Powell and Don Rumsfeld, Paul Wolfowitz and Richard Armitage. Bush should unleash them and let them help in the important task of leading the American people over the coming months and years. His has now become a war presidency; what matters is to win the war.”

Bushin presidenttikauden alun rajallinen kiinnostus ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ei ollut vakuuttanut *The Weekly Standardin* kirjoittajia. Lehdessä julkaistuissa muissa artikkeleissa tulevaa sotaa hahmoteltiin enemmän tai vähemmän hienovaraisten sivukommenttien kautta. Lehden päätoimittajiin lukeutuva Fred Barnes kirjoitti, että Bushin pitämässä puheessa oli ainoastaan yksi vahva linjaus, joka oli se, että terroristeja suojelevia ryhmittymiä tai valtioita pidetään vastuullisina.²²⁰ Samassa artikkelissa Barnes leikitteli ajatuksella siitä olisiko Bushista kohtaamaan Saddam Hussein. Lopulta hän totesi, että Bush pysyisi lujana, koska hänen presidenttiydellään oli sodan tuoma tarkoitus.²²¹

Gary Schmitt ja Thomas Donnelly tulkitsevat artikkelissaan, että terrori-iskujen tarkoitus oli työntää Yhdysvallat pois Lähi-idästä ja vastineena Yhdysvaltojen tuli estää se. Heidän mielestään terrorismin vastainen sota oli liian ympäripyöreä termi, koska Yhdysvaltoja vastaan kohdistunut terrorismi tuli Lähi-idästä, eikä ”Kolumbia huumeterroristeilta, Kaakkois-Aasian huumelordeilta tai Venäjän mafialta”.²²² Schmitt ja Donnelly niputtivat Osama bin Ladenin ja Saddam Husseinin yhteen ja totesivat Bushin tulkinnan vastaisesti, että kyseessä ei ollut sota amerikkalaisia arvoja vastaan vaan kyseessä oli valtapeli Persianlahdesta. Heidän mukaansa kyse oli antiamerikkalaisesta akselist, jonka takia laajemman kampanjan täytyi lähteä myös Saddam Husseinin perään.²²³ Kaksikko viittaa siihen, että Saddam Hussein oli jo pidemmän aikaa tunnistettu viholliseksi, joka iskisi Yhdysvaltoja vastaan tilaisuuden tullen.²²⁴

Schmitt ja Donnelly totesivat, että Saddam Husseinin ja bin Ladenin eliminoiminen olisi laajempi viesti Iranille, Syyrialle ja muille ”osa-aikaisille antiamerikkalaisen koalition jäsenille Lähi-idässä”.²²⁵ Heidän mukaansa eliminointi palauttaisi Clintonin kaudella tuhratun uskottavuuden ja globaalin vakauden. Samalla he arvioivat, että Afganistaniin

²²⁰ Barnes, *The Weekly Standard* 25.9.2001, 14.

²²¹ Ibid.

²²² Donnelly & Schmitt, *The Weekly Standard* 24.9.2001, 14. ”But no one believes that this week’s attacks came from Colombian “narcoterrorists,” Southeast Asian drug lords, or the Russian mafia. The attacks came from the Middle East.”

²²³ Donnelly & Schmitt, *The Weekly Standard* 24.9.2001, 15.

²²⁴ Ibid. ”Not only has Saddam been the greatest threat to the United States, its interests, and its allies in the past, but his drive to acquire weapons of mass destruction and ballistic missiles makes him the great danger for the immediate future.”

²²⁵ Ibid. ”It will deter Iran, Syria, and the other part-time members of the anti-American coalition in the Middle East, and reassure our regional friends.”

ei olisi välttämättä pakko hyökätä, jos Talibanin vastustajia tuettaisiin tarpeeksi. Sen sijaan presidentillä oli:

harvinainen mahdollisuus kieltää vastustajiltamme strategiset tavoitteet Lähi-Idässä ja palauttaa Amerikan ylivoimaisuus maailman kriittisillä alueilla. Selkeällä, kouriintuntuvalle ja koherentilla strategialla Amerikka voi kostaa kaupunkiemme kohdistuneen hyökkäyksen ja palauttaa kansallisen kunnian, ja lopulta voittaa laajemman sodan Lähi-Idässä.²²⁶

Vaikka Schmitt ja Donnelly totesivat, että hyökkäys ei kohdistunut amerikkalaisiin arvoihin, he silti puolustavat loppukaneetissaan hyökkäystä osittain uuskonservatiivien tavoitteisiin vedoten. Hyökkäys edistäisi amerikkalaisen hyväntahtoisin imperiumin hegemoniaa ja palvelisi heidän käsitystään amerikkalaisuudesta. Heidän silmissään Clintonin hallinnon multilateraalinen liberalismi on epäonnistunut ja tilanne on korjattava mahdollisimman nopeasti. Uuskonservatiivien aatteellista latausta kuvastaa myös se, että he olivat kytkeneet Osama bin Ladenin ja Saddam Husseinin toisiinsa ilman konkreettisia todisteita. Sekä bin Laden että Hussein edustivat uuskonservatiiveille täysin vastakkaista maailmankatsomusta ja olivat entistä suurempi uhka. Jotteri kenellekään olisi jäänyt epäselväksi uuskonservatiivien näkemys, seuraavan viikon *The Weekly Standardin* kannessa²²⁷ oli *Wanted*-tekstin alla kuvat Osama bin Ladenista ja Saddam Husseinista.

Syyskuun 11. päivästä aina vuoden 2001 loppuun asti *The Weekly Standardissa* julkaistiin yhtä paljon Irakin vastaisiin toimiin kannustavia artikkeleita kuin edeltävien lähes viiden vuoden aikana yhteensä. Vuosien 2002 ja vuoden 2003 hyökkäystä edeltävissä numeroissa päästiin hädän tuskin samaan artikkelimäärään kuin vuoden 2001 viimeisten kolmen kuukauden aikana. *The Weekly Standardin* sivuilla uuskonservatiivit vahvistivat turvallistamistekojaan vetoamalla edeltävien vuosien kirjoituksiinsa. Lokakuun 2001 ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa Kagan ja Kristol totesivat, että vuonna 1998 Clintonille osoitetun kirjeen allekirjoittajat, joista useat olivat päätyneet Bushin hallinnon

²²⁶ Ibid." The president thus has a rare opportunity to deny our enemies their strategic goals in the Middle East and to restore American preeminence in a critical region of the world. With a clear, concrete, and coherent strategy, America can avenge the attack on our cities, restore national honor, and finally win the larger war in the Middle East."

²²⁷ The Weekly Standard 1.10.2001.

keskeisiin tehtäviin²²⁸, olivat olleet oikeassa. Jos heitä ei oltu uskottu kolmea vuotta aikaisemmin, nyt oli hyvä hetki.²²⁹

Mielestäni artikkeli on mainio esimerkki siitä, kuinka syvälle Bushin hallintoon uuskonservatiivisen ajatusmaailman jakavat ulko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntijat olivat porautuneet. Lehdessä pääkirjoitusta seurasi syyskuun 20. päivälle kirjattu avoin kirje presidentti Bushille. Siinä Irak esitettiin yhtenä viidestä keskeisestä askeleesta, jotka tulisi huomioida kattavassa strategiassa ”21. vuosisadan ensimmäisen sodan onnistuneessa voittoon viemisessä”²³⁰. Avoimessa kirjeessä presidenttiä neuvottiin Irakin suhteen varsin suorasukaisesti:

Olemme samaa mieltä ulkoministeri Powellin viimeaikaisen lausunnon kanssa siitä, että Saddam Hussein ’on yksi aikamme johtavista terroristeista maan päällä...’ Saattaa olla, että Irakin hallitus antoi apua jossain muodossa äskettäiseen hyökkäykseen Yhdysvaltoja vastaan. Vaikka todistusaineisto ei linkittäisi Irakia suoraan hyökkäykseen, mikä tahansa strategia, joka tähtää terrorismin ja sen tukijoiden hävittämiseen, täytyy sisältää päättäväisen pyrkimyksen Saddam Husseinin syöksemiseksi vallasta Irakissa. Epäonnistuminen kyseiseen pyrkimykseen ryhtymisessä muodostaa aikaisen ja mahdollisesti merkittävän antautumisen sodassa kansainvälistä terrorismia vastaan.²³¹

Avoimen kirjeen allekirjoitti 42 tunnettua ulko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntijaa niin uudemman ja vanhemman sukupolven uuskonservatiivien keskuudesta kuin myös uuskonservatiivien leirin ulkopuolelta.²³² Näkisin erityisen merkittäväksi sen, että he

²²⁸ kts Kagan & Kristol, The Weekly Standard 1.10.2001, 9. Donald Rumsfeld, ulkoministeri; Robert Zoellick, Yhdysvaltain ulkomaankaupan ministeri; Richard Armitage, varaulkoministeri; Paul Wolfowitz, varapuolustusministeri; John Bolton, Ulkoministeriön alivaltiosihteeri; Paula Dobrinsky, ulkoministeriön alivaltiosihteeri; Peter Rodman, puolustusministeriön vara-alivaltiosihteeri ja Kansallisen turvallisuuden neuvoston vanhemmat virkamiehet Elliott Abrams ja Zalmay Khalilzad.

²²⁹ Kagan & Kristol, The Weekly Standard 1.10.2001, 9-10.

²³⁰ Kristol et al., The Weekly Standard 1.10.2001, 10. ”In order to carry out this “first war of the 21st century” successfully.”

²³¹ Ibid. ”We agree with Secretary of State Powell’s recent statement that Saddam Hussein “is one of the leading terrorists on the face of the Earth....” It may be that the Iraqi government provided assistance in some form to the recent attack on the United States. But even if evidence does not link Iraq directly to the attack, any strategy aiming at the eradication of terrorism and its sponsors must include a determined effort to remove Saddam Hussein from power in Iraq. Failure to undertake such an effort will constitute an early and perhaps decisive surrender in the war on international terrorism.”

²³² Kristol et al, The Weekly Standard 1.10.2001, 10. Allekirjoittaneet olivat: William Kristol, Richard V. Allen, Gary Bauer, Jeffrey Bell, William J. Bennett, Jeffrey Bergner, Rudy Boshwitz, Eliot Cohen, Seth Cropsey, Midge Decter, Thomas Donnelly, Nicholas Eberstadt, Hillel Fradkin, Aaron Friedberg, Francis

olivat avoimesti Saddam Husseinin vallasta syöksemisen puolella riippumatta siitä, oliko hänen hallinnollaan mitään tekemistä syyskuun 11. päivän iskujen kanssa. Heidän ehdottamansa ratkaisu oli jälleen johdettu suoraan Wolfowitzin vuonna 1997 kirjoittamasta artikkelista: Yhdysvaltojen armeija takaisi Irakin oppositiolle ”turva-alueita” ja Yhdysvaltojen joukot olisivat valmiita tarjoamaan kaiken avun oppositiolle. *The Weekly Standardin* sivuilla syyskuun 11. päivä iskut laajensivat kontekstia, johon sitoa Saddam Husseinin ja Irakiin liittyviä turvallistamistekoja. Kagan ja Kristol olivat olleet huolissaan vuoden 1996 manifestissaan, kuinka Yhdysvaltojen kansaa ei kiinnostanut sitoutua maan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Heidän keskeisenä teesinään oli ollut Yhdysvaltojen aktiivinen rooli kansainvälisen vaikuttamisessa ja hirviöiden metsästäminen. Nyt heidän agendansa läpilyömiselle oli löytynyt koko kansakuntaa koskettava tragedia, jonka siivittämänä agenda oli helpompi turvallistaa. Heidän turvallistamistekonsa eivät enää vaipuneet unholaan presidentin seksiskandaalien tai talouskysymysten rinnalla. Uuskonservatiivit ymmärsivät takoa rautaa, kun se oli kuumaa.

Clintonin hallinto oli julkaissut järkälemäisen, 83-sivuisen ”Globaalin ajan” Kansallisen turvallisuusstrategian vielä joulukuussa 2000. Siinä Clintonin hallinto kirjasi turvallisuuspoliittisen perintönsä uuden vuosituhannen kynnyksellä olevalle kansakunnalle. Clintonin signeeraamassa alkupuheessa todettiin, että ”olemme identifioineet uuden turvallisuusagendan, joka käsittelee ajankohtaisia uhkia, kuten ydinaseiden, kemiallisten ja biologisten aseiden leviämistä, terrorismia, ja kansainvälistä rikollisuutta”.²³³ Alkupuhe oli puhdasta retoriikkaa, koska kyseiset uhat oli turvallistettu jo Clintonin ensimmäisen presidenttikauden aikana. Ainoastaan sävy oli tiukentunut. Terrorismi oli vakiinnuttanut paikkansa strategian sivuilla. Vuoden 2000 strategiassa todettiin, että ”Yhdysvallat on järjestänyt aggressiivisen vastauksen terrorismille.

Fukuyama, Frank Gaffney, Jeffrey Gedmin, Reuel Marc Gerecht, Charles Hill, Bruce P. Jackson, Eli S. Jacobs, Michael Joyce, Donald Kagan, Robert Kagan, Jeane Kirkpatrick, Charles Krauthammer, John Lehman, Clifford May, Martin Peretz, Richard Perle, Norman Podhoretz, Stephen P. Rosen, Randy Scheunemann, Gary Schmitt, William Schneider, Jr., Richard H. Shultz, Henry Sokolski, Stephen J. Solarz, Vin Weber, Leon Wieseltier, Marshall Wittmann.

²³³ A National Security Strategy for A Global Age 2000, 3. “We have identified a new security agenda that addresses contemporary threats such as the proliferation of nuclear, chemical and biological weapons, terrorism, and international crime.”

Strategiamme painostaa terroristeja, estää hyökkäyksiä ja vastaa voimalla terroritekoihin”.²³⁴ Linjausta täydennettiin sivua myöhemmin linjaamalla, että:

Niin pitkään kuin terroristit jatkavat Amerikan kansalaisten maalittamista, me pidämme kiinni oikeudesta itsepuolustukseen iskemällä heidän tukikohtiinsa ja heitä vastaan, jotka rahoittavat, avustavat tai aktiivisesti tukevat heitä [terroristeja], kuten me olemme tehneet kuluneina vuosina eri maissa.²³⁵

Irakia ja Saddam Husseinin hallintoa ei kuitenkaan pidetty terrorismin tukijoina, vaikka hallintoa pidettiin uhkana. Kautensa loppusuoralla Clinton linjasi Yhdysvaltojen Irakin-politiikan koostuvan kolmesta keskeisestä elementistä: Saddamin Persianlahden alueen vakaudelle aiheuttaman uhkan hallinnasta, Irakin kansan olojen helpottamisesta YK:n Oil-for-Food -ohjelman kautta ja niiden irakilaisten tukemisesta, jotka pyrkivät Saddamin hallinnon korvaamiseen hallituksella, joka pystyisi elämään rauhassa naapureidensa ja oman kansansa kanssa.²³⁶

Syyskuussa 2002 Bushin hallinto julkaisi päivitetyn 35-sivuisen Kansallisen turvallisuuden strategian, jonka nimi palasi jälleen alkuperäiseen muotoonsa: *The National Security Strategy of the United States*. Terrorismin vastaista sotaa käynyt Yhdysvallat oli iskenyt Afganistaniin ja onnistunut syrjäyttämään Taliban-hallinnon vallasta joulukuun 2001 mennessä. Päivitetty strategia valoi pohjan ulko- ja turvallisuuspolitiikalle, josta puhutaan yleisesti Bushin oppina (*Bush Doctrine*). Kaksi yliopisto tutkijaa, Mary Buckley ja Robert Singh, toimittivat kirjan Bushin doktriinista ja terrorismin vastaisesta sodasta vuonna 2006. Heidän mukaansa vuoden 2002 Kansallisen turvallisuuden strategia oli lopputulos syyskuun 11. päivän myötä Bushille valjenneista tulevaisuuden turvallisuuden haasteista ja sarjasta keskeisiä puheita, jotka ”kristallisoivat ja edistivät Yhdysvaltojen toimintatapojen uudelleen arviointia”.²³⁷ Buckleyn ja Singhin mukaan Bushin doktriinilla oli neljä pilaria; ”Amerikan sotilaallisen ylivoimaisuuden

²³⁴ A National Security Strategy for A Global Age 2000, 27. “The United States has mounted an aggressive response to terrorism. Our strategy pressures terrorists, deters attacks, and responds forcefully to terrorist acts.”

²³⁵ A National Security Strategy for A Global Age 2000, 28. “As long as terrorists continue to target American citizens, we reserve the right to act in self-defense by striking at their bases and those who sponsor, assist, or actively support them, as we have done over the years in different countries.”

²³⁶ A National Security Strategy for A Global Age 2000, 73.

²³⁷ Buckley, Singh et al. 2006, 3. “Following a series of landmark speeches that crystalized and advanced the re-evaluation of US policies, the National Security Strategy (NSS) of September 2002 was the result.”

ylläpito; ennaltaehkäisevä sota perinteisen deterenssin tukena; terrorismin vastainen sota; ja demokratisointi”.²³⁸

Kun vertaan vuoden 2002 strategiaa vuoden 2000 strategiaan, Buckleyn ja Sighin näkemykselle löytyy tukea. Bushin hallinnolla oli paljon yhtymäkohtia Clintonin hallinnon strategiaan, mutta Bushin hallinto onnistui kiteyttämään kokonaisuuden, jolla on selkeä fokus. Strategia oli jaettu yhdeksään lukuun. Niistä kaksi ensimmäistä kuvasivat Yhdysvaltojen roolia vapauden, liberaalin demokratian ja globaalin talouskasvun edistäjänä. Ainoa uusi ydinteesi oli taistelu ihmisarvoon pyrkimisen puolesta. Sen sijaan terrorismin vastainen toiminta ja Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten suojeleminen joukkotuhoaseilla uhkailevilta vihollisilta nousi aikaisempien strategianpaperien leipätekstistä strategian keskeisiksi pilareiksi.²³⁹ Niitä käsiteltiin kolmen luvun verran. Lisäksi Buckleyn ja Singhin kuvaama ennaltaehkäisy deterenssin tukena oli oma lukunsa.

Vuoden 2002 strategiassa linjattiin Bushin puheessaan esittämä näkemys, että Yhdysvallat ei erottelisi terroristeja heitä suojelevista tai tukevista tahoista ja prioriteettilistan ensimmäisellä sijalla olivat terroristit ja heitä tukevat valtiot, jotka havittelevat joukkotuhoaseita.²⁴⁰ Edeltäjiänsä tiukempien linjauksien lisäksi teksti oli aatteellisempaa. Terrorismia käsittelevän luvun viimeisessä kappaleessa sanottiin, että ”Globaalissa terrorismin vastaisessa sodassa me emme koskaan unohda, että perimiltään me taistelemme demokraattisten arvojemme ja elämäntapamme puolesta. Vapaus ja pelko ovat sodassa, eikä konfliktille ole nopeaa tai helppoa loppua”.²⁴¹

Strategia on myös siitä merkittävä, että siinä lopulta määritellään selkeästi viidellä ranskalaisella viivalla Clintonin hallinnon käyttämä termi roistovaltioista. Roistovaltiot kaltoin kohtelevat kansaansa ja tuhlaavat luonnonvaroja hallitsijoiden edun nimissä, ne eivät välitä kansainvälisistä sopimuksista tai laista ja uhkaavat naapureitaan, aikovat hankkia joukkotuhoaseita ja kehittynyttä sotateknologiaa vihamielisten suunnitelmiensa

²³⁸ Buckley, Singh et al 2006, 4. “the maintenance of American military primacy; the embrace of preventive war as a supplement to traditional deterrence; the war on terrorism; and democratization.”

²³⁹ The National Security Strategy of the United States 2002, 1-2.

²⁴⁰ The National Security Strategy of the United States 2002, 5-6.

²⁴¹ The National Security Strategy of the United States 2002, 7. “In the war against global terrorism, we will never forget that we are ultimately fighting for our democratic values and way of life. Freedom and fear are at war, and there will be no quick or easy end to this conflict”

toteuttamiseksi, tukevat kansainvälistä terrorismia ja hylkivät perusihmisoikeuksia sekä vihaavat Yhdysvaltoja ja kaikkea, mitä se edustaa.²⁴²

Vuoden 2002 strategia asetti raamit, joiden avulla tunnistettiin vihollinen ja vihollisen tapa aiheuttaa eksistentiaalinen uhka Yhdysvalloille niin fyysisesti kuin aatteellisesti. Turvallistamisteossa hätäratkaisu uhille oli ennaltaehkäisy. Huomattavaa on kuitenkin se, että itse strategiassa Irakia ei nimetty suoraan viholliseksi. Saddam Husseinia ei mainita kertaakaan ja Irak mainitaan ainoastaan kerran, kun tekstissä viitataan Persianlahden sotaan²⁴³. Nähdäkseni selkeän vihollisen nimeämättä jättäminen antoi tulevaisuutta silmällä pitäen mahdollisuuden tähdätä useampaan kohteeseen. Kun yhdestä kohteesta päästäisiin eroon, voisi samoja kriteerejä soveltaa muihinkin.

Roistovaltioista puhuminen oli lievempi versio siitä, mitä Bush oli sanonut Kansakunnan tila -puheessaan tammikuussa 2002. Tuolloin hän käytti ensimmäisen kerran termiä pahuuden akseli (*Axis of Evil*). Puheessaan hän puhui Pohjois-Korean, Iranin ja Irakin aggressiosta Yhdysvaltoja kohtaan ennen kuin hän totesi

Irak jatkaa rehentelyään vihamielisyydestään Amerikkaa kohtaan ja tukeaan terrorille. Irakin hallinto on juonitellut pernaruton ja hermokaasun ja ydinaseiden kehittämistä yli vuosikymmenen. Tämä on hallinto, joka on jo käyttänyt myrkykaasua murhatakseen tuhansia kansalaisiaan jättäen äitien ruumiit painautuneina lastensa päälle. Tämä on hallinto, joka suostui kansainvälisiin tarkastuksiin – sitten potki pois tarkkailijat. Tämä on hallinto, jolla on jotakin salattavaa sivistyneeltä maailmalta. Tämänlaiset valtiot [Pohjois-Korea, Iran ja Irak] ja heidän terroristiliittolaisensa muodostavat pahan akselin [joka] aseistautuu uhatakseen maailmanrauhaa. Tavoittelemalla joukkotuhoaseita nämä hallinnot muodostavat vakavan ja kasvavan uhan. He voivat tarjota näitä aseita terroristeille antaen heille keinot, jotka vetävät vertoja heidän vihalleen. He voivat hyökätä liittolaisiamme vastaan tai yrittää kiristää Yhdysvaltoja. Joka tapauksessa välinpitämättömyyden hinta on katastrofaalinen.²⁴⁴

²⁴² The National Security Strategy of the United States 2002, 14.

²⁴³ The National Security Strategy of the United States 2002, 14.

²⁴⁴ Bush, State of the Union Address 2002. "Iraq continues to flaunt its hostility toward America and to support terror. The Iraqi regime has plotted to develop anthrax, and nerve gas, and nuclear weapons for over a decade. This is a regime that has already used poison gas to murder thousands of its own citizens -- leaving the bodies of mothers huddled over their dead children. This is a regime that agreed to international inspections -- then kicked out the inspectors. This is a regime that has something to hide from the civilized world. States like these, and their terrorist allies, constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger. They could provide these arms to terrorists, giving them the means to match their

Puheessaan Bush asetti Pohjois-Korean, Iranin ja Irakin moraaliselle janalle. Toisessa päässä olivat pahuutta edustavat epädemokraattiset voimat, jotka pyrkivät epävakauttamaan hallitsevaa maailmanjärjestystä. Toisessa päässä oli Yhdysvallat, joka seisoi liittolaisineen vastavoimana pahuutta vastaan. Bushin turvallistamisteko esitti kolmen epädemokraattisen maan pyrkimykset eksistentiaalisena uhkana, jonka sivuuttaminen aiheuttaisi entistä pahemmat seuraamukset.

Koskisen tutkimuksen analyysin perusteella vuoden 2002 Kansakunnan tila -puhe erosi merkittävästi Bushin edeltävän vuoden puheesta. Peräti 80,2 prosenttia puheen sisällöstä liittyi sotilaalliseen toimintaan, kotimaan turvallisuuteen ja sotaretoriikkaan.²⁴⁵ Se on yli neljä kertaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Terrorismin vastainen sota ja turvallisuus olivat vallanneet poliittisen päätöksen teon huomion. Toisaalta ne muodostivat aiheen, josta Bush halusi viestiä kansalle. Hänellä oli turvallistamisteoilleen²⁴⁶ suuri yleisö, joka oli kokenut valtavan shokin vain neljää kuukautta aikaisemmin.

Clintonin hallinto oli ajanut deterenssiä ja eristämispolitiikkaa. Bushin hallinto koki, että se ei enää riittänyt. Muutosta perustellaan kylmän sodan jälkeen seuranneella vuosikymmenellä, jonka aikana roistovaltioiden ja terroristien tavoitteet olivat luoneet uuden uhkan. Yhdysvallat ei voinut enää olla reaktiivinen osapuoli vaan ”kyvyttömyys estää iskuja, nykyisten iskujen välittömyys ja mahdollisten tuhojen laajuus”²⁴⁷ asetti Yhdysvallat tilanteeseen, jos se ei voinut antaa vihollistensa iskeä ensin. Buckleyn ja Singhin toimittama kirja sisältää tutkija Alistair Finlainin esseen, joka käsittelee vuoden 2002 strategiaa. Finlain käy läpi strategian aiheuttamaa akateemista keskustelua ja nostaa esille, kuinka strategiassa puhuttiin uhkien ennaltaehkäisystä (*preemption*), kun todellisuudessa tarkoitus oli estää (*prevent*) uhkia. Termien ero on hiuksen hieno, mutta merkittävä. Finlain lainaa Robert Jarvisin esimerkkiä: ennaltaehkäistessä vastustajan käsi on jo nyrkissä ja valmiina iskemään. Ehkäistessä vastustajan käsi ei ole vielä edes nyrkissä.²⁴⁸ Toisin sanoen uuden strategian ratkaisuna turvallistettuihin uhkiin oli poistaa

hatred. They could attack our allies or attempt to blackmail the United States. In any of these cases, the price of indifference would be catastrophic.”

²⁴⁵ Koskinen 2017, 29.

²⁴⁶ kts. Buzan, Waeber & de Wilde 1998.

²⁴⁷ The National Security Strategy of the United States 2002, 15. “The inability to deter a potential attacker, the immediacy of today’s threats, and the magnitude of potential harm that could be caused by our adversaries’ choice of weapons, do not permit that option.”

²⁴⁸ Finlain 2006, 157.

potentiaaliset uhan aiheuttajat ennen kuin ne pääsivät aiheuttamaan enemmän tai vähemmän konkreettisia uhkia.

Tutkiva journalisti Bob Woodward kirjoitti teoksessaan *Bush at War*, että Irakiin hyökkäämistä pohdittiin vakavasti jo Kansallisen turvallisuudenneuvoston kokouksessa (NSC) 12.9.2001. Neuvoston jäsenet keskustelivat, mitä terrorismin vastaisella toiminnalla ymmärrettäisiin. Oliko pelkästään Al-Qaida maalitauluna vai ymmärrettäisiinkö terrorismi laajemmin ja pitäisikö toimille hakea laajempaa tukea? Kaikki läsnä olleet uskoivat, että laajempi tuki, koalitio, oli tarpeen. Lopulta Rumsfeld nosti esille kysymyksen siitä, miksi Yhdysvaltojen pitäisi tyytyä Al-Qaidaan, kun Irak oli myös mahdollisuus. Woodwardin mukaan Rumsfeldin apulaisjohtaja Wolfowitz oli omistautunut linjaukselle, jonka myötä Irakista tulisi terrorismin vastaisen sodan tärkein kohde. Ennen syyskuun 11. päivän terrori-iskuja Pentagonissa oltiin valmisteltu kuukausien ajan sotilaallista vaihtoehtoa Irakin politiikalle. Rumsfeldin mukaan terrori-iskut antoivat mahdollisuuden toimia välittömästi. Powell ja Bush eivät kuitenkaan kannattaneet välitöntä toimintaa Irakia ja Saddam Husseinia vastaan.²⁴⁹

Kolmea päivää myöhemmin NSC kokoontui uudelleen Camp Davidissa. Välitauolla Bush kävi käytäväkeskustelun Wolfowitzin, Cheneyin ja I. Lewis ”Scooter” Libbyn, kolmen uuskonservatiivin, kanssa. Wolfowitz sanoi, että sota Irakia vastaan olisi helpompaa kuin sota Afganistania vastaan. Wolfowitz ei kuitenkaan halunnut astua Yhdysvaltain puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtajan, kenraali Sheltonin varpaille, joka vastusti hyökkäystä Irakiin. Keskustelu Irakista kävi kuumana seuraavan vuoden.²⁵⁰

Powell oli huolissaan mahdollisen sodan seuraamuksista ja siitä, että Yhdysvallat ei saisi liittolaisia rinnalleen.²⁵¹ Cheney ei välittänyt kummastakaan – Yhdysvallat toimisi tarvittaessa yksin. Hän vaati kiihkeästi Saddam Husseinin vastaista toimintaa.²⁵² Rice oli vakuuttunut siitä, että Irakista muodostuisi enemmän tai myöhemmin ydinasevaltio. Hän totesikin, että ”Syyskuun 11. opetus: huolehdi uhkista ajoissa”.²⁵³ Lopulta Bush pyysi YK:lta tukea Irakia vastaan kohdistuviin voimatoimiin. YK:n vielä miettiessä

²⁴⁹ Woodward 2002, 48-49.

²⁵⁰ Woodward 2002, 84-85.

²⁵¹ Woodward 2002, 332-333.

²⁵² Woodward 2002, 346.

²⁵³ Woodward 2002, 350. ”The lesson of September 11: Take care of threats early.”

Yhdysvalloissa edustajainhuone ja senaatti antoivat 11.10.2002 pidetyssä äänestyksessä Bushille täyden luvan aloittaa sotatoimet.²⁵⁴

The Weekly Standardin sivuilla sotarumpu ei vaiennut hetkeksikään. Stephen F. Hayes julisti heinäkuussa 2002, että sota ei ollut enää jos- vaan kun-kysymys.²⁵⁵ Elokuussa Kristol hyökkäsi avoimesti sodan vastustajia vastaan haukkumalla heitä heikoksi ja toteamalla, että ”eurooppalainen toiveikkuus kansainvälisestä laista ja täysimittainen Pat Buchananin isolationismi ovat ainoat kaksi intellektuellisesti rehellistä vaihtoehtoa Bushin doktriinille”.²⁵⁶ Kun Bush piti YK:ssa puheensa, Fred Barnes totesi epäröinnin olevan ohi. Pääkirjoituksessa Barnes ylisti Bushia rohkeasta toiminnasta; maailmalle oli selvää, että Saddam Husseinin päivät olivat luetut ja Yhdysvallat toimisi tarvittaessa omatoimisesti.²⁵⁷

Vielä keväällä 2003 *The Project for the American Century* -ajatushautomon keskeiset toimijat julkaisivat kirjoja. Niistä keskeisin oli Lawrence F. Kaplanin ja William Kristolin kirjoittama *The War Over Iraq* -kirja, jossa he kertoivat Husseinin hallinnon hirmuteoista, naapureihin kohdistuneesta aggressiosta ja joukkotuhoaseiden tavoittelusta. Lisäksi he syyttivät Clintonia toiveikkaasta liberalismista ja kuvailivat nuoremman Bushin ulkopoliittikkaa terveeksi muutokseksi. Kirjan jälkimmäisessä osiossa he kertoivat toimintatapojen muutoksen deterrenssistä ennaltaehkäisyyn ja eristämispolitiikasta hallinnonvaihdukseen.²⁵⁸ Teos oli käytännössä historiikki uuskonservatiivien Irakiin kohdistuvasta uhkakuvan rakentamisesta, joka oli naamioitu Yhdysvaltojen lähihistorian ulkopoliittiseksi analyysiksi. Se muistuttilukijoita uhkista, joita Irak Yhdysvalloille edusti.

Kolmea viikkoa ennen Irakin sodan alkua George W. Bush saapui *American Enterprise Instituten* gaalailalliselle pitämään puhetta. Samassa rakennuksessa toimi sekä *The Project for the New American Century* -ajatushautomo että *The Weekly Standardin* päätoimitus. Bush aloitti puheensa vitsailemalla, kuinka hän rikkoo tilaisuuden pukukoodia ja kuinka häntä ei meinattu päästää sisälle ennen kuin Irving Kristol kertoi

²⁵⁴ Woodward 2002, 350-351.

²⁵⁵ Hayes, *The Weekly Standard* 29.7.2002, 21.

²⁵⁶ Kristol, *The Weekly Standard* 26.8.2002 / 2.9.2002, 7. ”European international-law wishfulness and full-blown Pat Buchanan isolationism are the two intellectually honest alternatives to the Bush Doctrine.”

²⁵⁷ Barnes, *The Weekly Standard* 23.9.2002.

²⁵⁸ Kaplan & Kagan 2002.

tuntevansa hänet ja käski päästämään sisälle. Bush kehui, kuinka instituutissa työskentelee Yhdysvaltojen kirkkaimpia mieliä haastavimpien kysymyksien parissa. Hän totesi: ”Te teette niin hyvää työtä, että minun hallintoni on lainannut 20 sellaista [kirkasta] mieltä”.²⁵⁹ Bush vakavoitui ja totesi Yhdysvaltojen oppineen syyskuun 11. päivän terrori-iskuista. Hän sanoi, että ”Aikamme vaarat täytyy kohdata aktiivisesti ja voimakkaasti ennen kuin kohtaamme ne uudelleen taivaallamme ja kaupungeissamme.”²⁶⁰ Puheessaan Bush kertoi näkemyksensä, kuinka Irakissa diktaattori hamuaa joukkotuhoaseita dominoidakseen koko Lähi-idän aluetta. Yhdysvaltalaisen turvallisuus oli riippuvainen uhan suorasta ja välittömästä lopettamisesta. Bushin mukaan maailmalla oli selkeät intressit demokraattisten arvojen leviämiseen, koska stabiilit ja vapaa kansakunnat eivät levittäneet murhaamisen ideologiaa. Puheessa Bush viittasi monta kertaa kansainväliseen yhteistyöhön ja kansainväliseen järjestelmään. Hän kuitenkin toi kiertoteitse esille Yhdysvaltojen valmiuden toimintaan ilman YK:n turvallisuusneuvoston suostumusta:

Turvallisuusneuvostolla on jälleen yksi päätös käsiteltävänä. Jos neuvosto vastaa Irakin uhmakkuuteen lisätekosyillä ja viivyttelyillä, jos kaikki sen auktoriteetti osoittautuu tyhjäksi, Yhdistyneet kansakunnat stabiliteetin ja järjestyksen lähteenä heikkenee vakavasti. Jos jäsenet tarttuvat hetkeen, neuvosto täyttää sen perustamistarkoituksen.²⁶¹

Bushin puheen, vuoden 2002 strategian ja uuskonservatiivisen ajattelun yhteneväisyydet ovat merkittäviä. Ne perustuivat ajatukseen siitä, että Yhdysvallat on universaalien hyveiden ja arvojen majakka synkässä, vaaroja täynnä olevassa maailmassa. Yhdysvallat oli ”kaupunki kukkulalla”, jonka tehtävänä on metsästäämään hirviöitä. Hirviöt ovat hirviöitä, koska pohjimmiltaan ne eivät edusta amerikkalaisia arvoja; liberaalia demokratiaa, vapaata taloutta ja yksilön vapautta. Kyseessä on täydellinen esimerkki uuskonservatiivisesta ajatusmaailmasta. Bushin hallinnon ja uuskonservatiivien arvomaailmat kohtasivat ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä. Tämä edesauttoi uuskonservatiivien turvallistamistekojen yleisöä, Bushin hallintoa, hyväksymään uhkakuvien turvallistamisen. Uuskonservatiivit saivat haluamansa.

²⁵⁹ Bush 2003. ”You do such good work that my administration has borrowed 20 such minds.”

²⁶⁰ Ibid. ”The dangers of our time must be confronted actively and forcefully, before we see them again in our skies and in our cities.”

²⁶¹ Bush 2003. ”Another resolution is now before the Security Council. If the council responds to Iraq's defiance with more excuses and delays, if all its authority proves to be empty, the United Nations will be severely weakened as a source of stability and order. If the members rise to this moment, then the Council will fulfill its founding purpose.”

4. Johtopäätökset

Kylmän sodan kuumimpina vuosina uuskonservatiivien ensimmäinen sukupolvi kannatti äänekkäästi järeitä toimia Neuvostoliiton ja kommunismin ajamiseksi perikatoon. Tieteellistä keskustelua uuskonservatiivien vaikutuksesta Reaganin hallinnon toimiin voidaan jatkaa vielä pitkään. Merkittävintä on kuitenkin se, että kylmän sodan päättymisen jälkeen, jos se ylipäättänsä päättyi eikä vain väliaikaisesti lauhtunut, ilmestyi uusi sukupolvi uuskonservatiiveja, jotka jatkoivat siitä, mihin heidän isänsä olivat jääneet. He uskoivat Yhdysvaltoihin, mutta omaan versioonsa siitä, mitä Amerikka ja amerikkalaisuus edustavat. He näkivät, että Yhdysvallat oli voittanut kylmän sodan. Reaganin hallinto näytteli merkittävää roolia kylmän sodan loppupuolella ja koska Reagan oli ollut ainakin jossain määrin jakanut saman näkökannan kuin uuskonservatiivit, oli uuskonservatiivisuus ollut siten myös merkittävässä roolissa, kun Berliinin muuri murtui ja Neuvostoliitto murentui. Ensimmäiset uuskonservatiivit olivat olleet luomassa menestysreseptiä, jota uuden sukupolven tuli kehittää uusien uhkien selättämiseksi. Kylmän sodan jälkeen Yhdysvallat oli ainoa suurvalta, hegemonia. Uuskonservatiivien mielestä Yhdysvallat oli hyväntahtoinen imperiumi, joka oli vapauttanut maailman.

Näytti todella siltä, että historian loppu oli käsillä. Liberaali demokratia ja markkinatalous olivat selittäneet kommunismin ja totalitaariset järjestelmät. Siinä missä monet keskittyivät nauttimaan voiton hedelmistä, uuden polven uuskonservatiivit olivat huolissaan. He ajattelivat, että voitosta huolimatta laakereille ei saanut jäädä lepäämään. He uskoivat, että Yhdysvalloilla oli erityinen asema maailmassa universaalien arvojen puolustajana ja esitaistelijana. Yhdysvallat oli vapauden majakka, kaupunki kukkulalla, jonka tuli jatkossakin taistella pahuutta ja hirviöitä vastaan. Kyse ei ollut pelkästään muun maailman pelastamisesta. Yhdysvaltojen täytyi olla aktiivinen maailmalla, jotta sen omat arvot säilyisivät kotimaassa omien kansalaisten keskuudessa. Jos yltäkylläisyys ja voiton huumaa valtaisi kansan syvien rivien sielut, kylmän sodan voitto ja sitä myöten saavutettu globaali dominanssi menetettäisiin.

Kagan ja Kristol tiivistävät uuden sukupolven uuskonservatiivien arvot ja tehtävän *Foreign Policy* -lehdessä julkaistussa artikkelissaan *Towards Neo-Reagite Foreign Policy*. Uuskonservatiivit pitivät myös kiinni artikkelissa esitetyistä arvoista ja

näkemyksistä kaikissa tekemisissään. Se on jo saavutus sinällään, kun ottaa huomioon, millainen yhteisö uuskonservatiivit olivat. Osaa heistä yhdisti sukulaisuus, yhteinen opinahjo tai aikaisemmat työtehtävät. Silti uuskonservatiivit eivät koskaan muodostaneet esimerkiksi puolueen kaltaista selkeää, hierarkkista yhteisöä. He olivat verrattain pieni, muutamista kymmenistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan erikoistuneista intellektuelleista koostuva löyhä episteeminen yhteisö, jonka jäsenet jakoivat yhteisen vision amerikkalaisuudesta, Yhdysvaltojen tulevaisuudesta ja Yhdysvaltojen tehtävästä. He muodostivat aatteellisesti yhtenäisen, mutta muutoin hajanaisen epäkollektiivin, jonka jäsenet uskoivat samaan asiaan.

Irakin sodan syttymisen myötä esitetyt näkemykset uuskonservatiivien osallisuudesta sodan syttymiseen eivät ole tuulesta temmattuja. *The Weekly Standardin* sivuilla kampanjointi Saddam Husseinin hallinnon syrjäyttämiseksi alkoi jo vuonna 1997. Jo tuolloin ratkaisuksi esitettiin Wolfowitzin suunnitelmaa. Uhkakuvan rakentaminen jatkui vaihtelevalla aktiivisuudella syyskuuhun 2001 asti, jonka jälkeen se oli tauotonta: lähes jokaisessa *The Weekly Standardin* numerossa ajettiin Saddam Husseinin tuhoa. Lisäksi keskeiset uuskonservatiivit julkaisivat kirjoja päämääriensä tueksi. Olisi absurdia väittää, etteivätkö uuskonservatiivit saaneet periaatteessa sitä, mitä halusivat. Saddam Hussein syöstiin vallasta, mutta toisaalta samalla Lähi-idän alue syöstiin sekasortoon, joka jatkuu edelleen tämän työn kirjoitushetkellä.

Uuskonservatiivit rakensivat ahkerasti uhkakuvaa Irakista jo siinä vaiheessa, kun Clintonin hallinto ajoi sovittlevampaa eristämispolitiikkaa ja aseistariisuntaa. Clintonin hallinto halusi yhtä lailla edistää Yhdysvaltojen johtavaa roolia maailmalla ja levittää liberaalin demokratian ja markkinatalouden ilosanomaa. Saddam Husseinin hallinto oli ongelmallinen, mutta hallinnon tulkintaan ja uhkakuvan rakentamiseen ei sekoittunut aatteellisuutta siinä määrin kuin uuskonservatiiveilla. Uuskonservatiiveille pelkkä Saddam Husseinin totalitaarisen hallinnon olemassaolo oli jo sinänsä syy hankkiutua siitä eroon. Saddam Husseinin Irak oli juuri sellainen hirviö, jota kylmän sodan voittajan tulee metsästää säilyttääkseen omat arvonsa. Irakin vastahakoisuus päästää YK:n ja UNSCOM:n tarkkailijoita maahan oli oiva syy turvallistaa kysymys Saddam Husseinin hallinnosta.

Uuskonservatiiveja ei voi syyttää laiskottelusta turvallistamistoimien suhteen. Silti yleisö ei aluksi antanut vastakaikua heidän turvallistamisteoilleen. Syyskuun 11. päivän terrori-

iskut muuttivat kaiken. Yhdysvaltojen presidenttinä oli ulko- ja turvallisuuspoliittisesti kokematon George W. Bush, jonka hallinnon lähipiirissä oli useita uuskonservatiiveja. Terrori-iskut kotimaan kamaralla herättivät kansan syvien rivien kiinnostuksen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin mittakaavalla, josta Kagan ja Kristol olivat vain voineet unelmoida kesällä 1996. Syyllisiä etsittäessä uuskonservatiiveilla oli osoittaa suunta ja vihollinen. Heidän turvallistamistoimilleen oli nyt myötemielisempi yleisö, joka oli valmiimpaa hyväksymään uhkakuvan ja antamaan tukensa sen mukaiselle toiminnalle. Yhdysvallat oli joutunut hyökkäyksen kohteeksi, jonka takana ei ollut yksikään valtio. Kylmän sodan päättymisen myötä sodankuvan muutos oli kyllä havaittu etukäteen strategia-asiakirjoissa, mutta tosipaikan tullen näyttävää vastaiskua oli vaikea suunnata. Globaalin terrorismin vastaisen sodan käymiseksi tarvittiin kohteita.

Irakin sodan syttymisestä keskusteltaessa näkökulma keskittyy liian helposti pelkästään uuskonservatiiveihin ja heidän rooliinsa Bushin taustajoukoissa. Toki hallinnossa oli Cheney, Rumsfeldin ja erityisesti Wolfowitzin kaltaisia vaikuttajia, mutta Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden strategiat antavat mielenkiintoisen näkökulman Yhdysvaltojen ja Irakin väliseen suhteeseen pidemmältä aikaväliltä. George H. W. Bushin hallinto oli voittanut Persianlahden sodan vain reilua kymmentä vuotta aikaisemmin. Saddam Husseinin hallinto oli aiheuttanut sekasortoa Lähi-idän alueella jo ennen Persianlahden sotaa ja jatkoi omapäistä toimintaansa myös sen jälkeen. Irak oli käyttänyt surutta kemiallisia aseita sodassa Irania vastaan ja Irakin kurdeja vastaan. Olipa Valkoisessa talossa presidenttinä republikaani tai demokraatti, Irakin kysymys oli turvallistettuna lähes koko ajan vähintään epäsuorasti. Kysymyksessä ei ollut uuskonservatiivien aatteellisuus vaan klassisen realistisen koulukunnan huolet: geopolitiikka, voimasuhteet ja Yhdysvaltojen sisämarkkinoiden jatkuva öljyntarve. Clintonin presidenttikauden loppua kohden strategioiden sävy tiukentui. Clintonin vuonna 1998 hyväksymä laki, *Iraq Liberation Act*, oli jo sinänsä suunnannut Yhdysvallat syrjäyttämään Saddam Husseinin vallasta.

Tutkimuksessani olen kartoittanut uuskonservatiivien Irakista rakentamaa uhkakuvaa tavalla, jota ei olla aikaisemmin tehty. Uuskonservatiiveista on tehty rajallisesti aikaisempaa tutkimusta. Niissä teoksissa, joissa uuskonservatiivien ja Bushin hallinnon toimia on tutkittu, fokus on ollut enemmän henkilösuhteissa ja kabineteissa käydyissä keskusteluissa. Siten tutkimukseni tuo uutta tietoa liittyen uuskonservatiivien 1990-luvun

jälkimmäisen puoliskon ja 2000-luvun alun turvallistamistekoihin liittyen. Tämän tutkimuksen pohjalta olisi helppoa laajentaa tutkimusta entistään ja lähestyä aihetta myös kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmien kautta. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, miten uuskonservatiivisuuden ajatusmaailma ja periaatteet ovat mahdollisesti säilyneet 2010-luvulla ja ketkä ovat uuskonservatiivisuuden äänenkantajia, jos sellaisia enää löytyy. Esimerkiksi tutkimusaikavälilläni aktiivisesti Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kommentoinut John Bolton on edelleen aktiivinen toimija ja keskeisessä roolissa Yhdysvaltojen hallinnossa. Strategian tutkimuksen puolelta lainattu Kööpenhaminan koulukunnan menetelmä osoittautui käyttökelpoiseksi myös historian tutkimuksen puolella. Olisikin suotavaa, että jatkossa vastaavanlaisia aiheita tutkittaessa kyseistä menetelmää käytettäisiin enemmän.

Tutkimukseni lähdemateriaaliksi ja tutkimuskirjallisuudeksi on päätynyt vain murto-osa siitä aineistosta, jota kävin läpi tutkimuksen tekemiseen valmistautuessani, ja jota luin tutkimusta tehdessäni. Uskallan väittää tutustuneeni merkittävään osuuteen Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksen tekoon liittyvästä kirjallisuudesta, jota on saatavilla Suomessa. Yllätyksekseni huomasin, että Yhdysvaltojen hallinnon strategiapapereita käsitellään heikosti. Oman tutkimusaiheeni kautta huomasin myös sen, että Yhdysvalloissa vaikuttavien ajatushautomoiden toimintaa, toimijoita ja vaikuttavuutta on tutkittu minimaalisesti. Yleisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymysten parissa työskenteleviä ajatushautomaita huomioidaan lähinnä sivuhuomautuksissa siitä, kuinka alan osaaminen, mutta erityisesti keskusteluyhteys on siirtynyt yliopistojen ja hallinnon väliltä ajatushautomoiden ja hallinnon välille. Ennen kaikkea näkisin tarvetta kattavalle tutkimukselle, jossa selvitetäisiin, minkälainen strateginen kulttuuri Yhdysvalloissa vallitsee, minkälaiset tekijät siihen vaikuttavat ja toisaalta, kuinka paljon se vaihtelee presidentistä riippuen. Tutkimus auttaisi hahmottamaan yhden maailman merkittävimmän maan toimintaa ja siten esimerkiksi ennakointityötä.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Alkuperäislähteet: Project for the New American Century

Project for the New American Century 200. Rebuilding America's Defenses: Strategy, Forces and Resources For a New Century

Project for the New American Century. *PNAC:n toimintaa esittelevä verkkosivun näkymä 24.7.2004*. Haettu Wayback Machinen kautta 6.9.2018.
(<http://newamericancentury.org:80/aboutpnac.htm>)

Project for the New American Century. *Ajatushautomon periaatelausumaa esittelevä verkkosivun näkymä 24.7.2004*. Haettu Wayback Machinen kautta 6.9.2018.
(<http://newamericancentury.org:80/statementofprinciples.htm>)

Project for the New American Century, *Letter to President Clinton on Iraq*. 26.1.1998. Haettu Wayback Machinen kautta 13.9.2018
(<http://www.newamericancentury.org:80/iraqclintonletter.htm>)

Project for the New American Century. *PNAC:n toimintaperiaatteet allekirjoittaneiden nimet*. Haettu Wayback Machinen kautta 6.9.2018.
(<http://newamericancentury.org:80/aboutpnac.htm>)

Project for the New American Century. *Letter to Gingrich and Lott on Iraq*. 29.5.1998. Haettu Wayback Machinen kautta 13.9.2018.
(<http://www.newamericancentury.org:80/iraqletter1998.htm>)

Project for the New American Century & Schmitt, Gary. *Iraq – Memorandum to Opinion Leaders*. 13.9.1998. Haettu Wayback Machinen kautta 13.9.2018.
(<http://www.newamericancentury.org:80/iraqjun1798.htm>)

Project for the New American Century & Schmitt, Gary. *Wolfowitz Statement on U.S. Policy Toward Iraq – Memorandum to Opinion Leaders*. 18.9.1998. Haettu Wayback Machinen kautta 13.9.2018.
(<http://www.newamericancentury.org:80/iraqsep1898.htm>)

Project for the New American Century & Schmitt, Gary. *Iraq – Memorandum to Opinion Leaders*. 10.11.1998. Haettu Wayback Machinen kautta 13.9.2018.
(<http://www.newamericancentury.org:80/iraqnov1098.htm>)

Alkuperäislähteet: The Weekly Standardin artikkelit

Anonyymi. The Weekly Standardin kansi. 29.1.2001.

Anonyymi. The Weekly Standardin kansi. 1.10.2001.

Anonyymi pääkirjoitus. *Between Iraq and a hard place*. 30.9.1996.

Anonyymi pääkirjoitus. *Saddam must go*. 1.12.1997.

Anonyymi pääkirjoitus. *Clinton's feckless foreign policy*. 25.5.1998

Barnes, Fred. *W. stands for War*. 24.9.2001.

Barnes, Fred. *Bush Indicts Saddam*. 23.9.2002.

Bolton, John R. *The U.N. rewards Saddam*. 15.12.1997.

Bolton, John R. *Congress versus Iraq*, 19.1.1998

Bolton, John R. *Adrift in the Gulf*. 23.3.1998

Bolton, John R. *Bombing Before Ramadan*. 28.12.1998.

Bolton, John R. *Kofi Annan's Power Grab*. 4.10.1999.

Bolton, John R. *Who really won the Gulf War?*. 27.12.1999.

Bolton John R. *Arms inspection and the men*. 26.6.2000.

Donnelly, Tom. *Cheap hawks*. 11.6.2001.

Donnelly, Tom & Gary Schmitt. *Spend More on Defense – Now*. 22.1.2001.

Donnelly, Tom & Gary Schmitt. *What our enemies want....* 24.9.2001.

Gedmin, Jeffrey. *Saddam Hussein's French kiss*. 16.10.2000.

Hayes, Stephen F. *The Coming War with Saddam*. 29.7.2002.

Kagan, Fredrick W.. *Not by air alone*. 1.12. 1997.

Kagan, Robert. *A Way to Oust Saddam*. 28.9.1998.

Kagan, Robert. *How to Attack Iraq*. 16.11.1998.

Kagan, Robert. *Defeat Saddam*. 23.11.1998.

Kagan, Robert. *The end of the Clinton Iraq policy*. 28.12.1998.

Kagan, Robert & Kristol, William. *Call Off the Engagement*. 24.5.1999.

Kagan, Robert & Kristol, William. *'A distinctly American internationalism'*. 29.11.1999.

Kagan, Robert & Kristol, William. *No defense?*. 19.2.2001.

Kagan, Robert & Kristol, William. *No defense*. 23.7.2001.

Kagan, Robert & Kristol, William. *A war to win*. 24.9.2001.

Kagan, Robert & Kristol, William. *The Right War*. 1.10.2001.

Kaplan, Lawrence F. *Dictatorships and no standards*. 8.2.1999.

Khalilzad, Zalmay M. & Wolfowitz, Paul. *Overthrom him*. 1.12.1997.

Kristol, William et al. *An Open Letter to the President*. 1.10.2001.

Kristol, William. *The Axis of Appeasement*. 26.8./2.9.2002.

Rodman, Peter W. *U.N. Paralysis*. 1.12.1997.

Tell, David. *Spend it on Defense*. 9.8.1999.

Alkuperäislähteet: muut lehtiartikkelit

Beinart, Peter 2010. *Think Again: Ronald Reagan*. Foreign Policy July/August 2010.

Fukuyama, Francis 1989. *End of History*. National Interest Summer 1989.

Hitchens, Christopher 2004. *Powell Valediction*. Foreign Policy November/December 2004.

Kagan, Robert & Kristo, William 1996. *Towards Neo-Reaganite Foreign Policy*, Foreign Policy July/August 1996.

Kristol, Irving 1990. *There Is No Military Free Lunch*. The New York Times 2.2.1990.

Marby, Marcus 2007. *Think Again: Condoleezza Rice*. Foreign Policy May/June 2007.

Goldberg, Jonathan. *It's time to put the term 'neoconservative' out to pasture*. Los Angeles Times 5.1.2016.

Stelzer, Irwin. *Irving Kristol's gone – we'll miss his clear vision*. The Telegraph 22.9.2009.

Alkuperäislähteet: puheet, lait, strategiat ja muut.

A National Security Strategy of Engagement and Enlargement.1994.

A National Security for A New Century. 1997

A National Security Strategy For A New Century, 1998.

A National Security Strategy For A New Century. 1999.

A National Security Strategy for A Global Age. 2000.

Bush, George W. 2001. *State of the Union Address*. 27.1.2001.

Bush, George W. 2001. *9/11 Address to the Nation*. 11.9.2001.

Bush, George W. 2002. *State of the Union Address*. 29.1.2002.

Bush, George W. 2003. *President George W. Bush Speaks at AEI's Annual Dinner*. 28.2.2003.

Clinton, William "Bill" 1998. *State of the Union Address*. 27.1.1998.

Goldman-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986. Public Law 99-433-Oct. 1, 1986. 99th Congress.

H.R.4655 - Iraq Liberation Act of 1998. Public Law No: 105-338. 105th Congress

National Security Presidential Directive 1, 13.2.2001.

National Security Strategy. 1987.

National Security Strategy. 1990.

National Security Strategy. 1993.

The National Security Act of 1947. Public Law 253. 80th Congress;

The U.S. Department of Defense 2009. *The Dictionary of Military Terms*.

The National Security Strategy of the United States. 2002

Yhdysvaltojen kongressi. *Biografia kongressiedustaja Coxista*. Haettu 1.10.2018.
(<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=C000830>)

Yhdysvaltojen kongressi. *Biografia kongressiedustaja Gilmanista*. Haettu 1.10.2018.
(<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=G000212>)

Alkuperäiskirjallisuus

Blix, Hans 2004. *Irakin Aseriistunta*. Otavan Kirjapaino Oy.

Bush, George W. 2010. *Decision Points*. Virgin Books.

DeYoung, Karen 2006. *Soldier The Life of Colin Powell*. Alfred A. Knopf New York.

Elbaradei, Mohamed 2011. *The Age of Deception Nuclear Diplomacy in Treacherous Times*. Bloomsbury.

Frum, David & Perle, Richard 2003. *An End to Evil How to Win the War on Terror*. Random House New York.

Gerson, Mark (toim.) 1996. *The Essential Neoconservative Reader*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.

Kagan, Robert & Kristol, William (toim.) 2000. *Present Dangers Crisis and Opportunity in American Foreign and Defence Policy*. San Francisco: Encounter Books.

Kaplan, Lawrence F. & Kristol, William 2003. *The War Over Iraq Saddam's Tyranny and America's Mission*.

Kristol, Irving 1995. *Neoconservatism The Autobiography of an Idea*. Chicago: Elephant Paperbacks Ivan R.

Morgenthau, Hans J.

Tenet, George & Harlow, Bill 2007. *At The Center of the Storm My Years at the CIA*. HarperCollinsPublishers.

Perle, Richard N. Iraq: Saddam Unbound. Teoksessa *Present Dangers Crisis and Opportunity in American Foreign and Defence Policy*. Toim. Kagan, Rober & Kristol 2000, William. San Francisco: Encounter Books, 99-110.

Painettu tutkimuskirjallisuus

Badie, Dina. *Groupthink, Iraq, and the War on Terror: Explaining US Policy Shift toward Iraq*. Foreign Policy Analysis Volume 10, Issue 4 October 2010

Buckley, Mary & Singh, Robert (toim.) 2006. *The Bush Doctrine and the War on Terrorism Global Responses, Global Consequences*. Routledge Taylor & Francis Group.

Blombergs, Fred. 2013. Realismi strategian tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Toim. Sivonen, Pekka. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitos julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia no 33. Tampere: Juvenes Print. 5-38.

Buzan, Barry; Waeber, Ole & de Wilde, Jaap 1998. *Security: A New Framework For Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Clarke, Jonathan & Halper, Stefan A. 2004. *America Alone: the neo-conservatives and global order*. New York: Cambridge University Press.

Connaughton, Ricard 2008. *A Brief History of Modern Warfare*. Constable & Robinson Ltd.

Dunn, Charles W. & Woodward, J. David 1996. *The Conservative Tradition in America*. Rowan & Littlefield Publishers, Inc.

Ehrman, John 1995. *The Rise of Neoconservatism : Intellectuals and Foreign Affairs, 1945-1994*. New Haven: Yale University Press.

Finlain, Alistair 2006. International Security. Teoksessa *The Bush Doctrine and the War on Terrorism Global Responses, Global Consequences*. Toim. Buckley, Mary & Singh, Robert. Routledge Taylor & Francis Group.

Gries, Peter Hays 2014. *The politics of American foreign policy : how ideology divides liberals and conservatives over foreign affairs*. Stanford: Stanford University Press.

Hart, Jeffrey 2005. *The Making of the American Conservative Mind National Review and its Times*. Wilmington: ISI Books.

Henriksen , Thomas H. 2012. *America and the Rogue States*. Palgrave Macmillan

Hyland, William G. 1999. *Clinton's World Remaking American Foreign Policy*. Praeger Publishers.

Jordan, Amos A.; Taylor Jr, William J. & Mazarr, Michael J. 1999. *American National Security 5th Edition*. The John Hopkins University Press Baltimore and London.

Limnell, Jarno 2009. *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu strategian laitos Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia no 29. Helsinki: Edita Prima Oy.

Morgenthau, Hans J. & Thompson, Kenneth W 1985. *Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace (6. ed)*. Alfred A Knopf.

Newmann, William W. 2003. *Managing National Security Policy The President and the Process*. University of Pittsburgh Press.

Perheentupa, Christian 2013. Konstruktivismi. Teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Toim. Sivonen, Pekka. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitos julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia no 33. Tampere: Juvenes Print. 91-103.

Sivonen, Pekka (toim.) 2013. *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*.

Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitos julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia no 33. Tampere: Juvenes Print.

Unger, Craig 2007. *The Fall of the House of Bush*. Scribner.

Väisse, Justin 2010. *Neoconservatism The Biography of a Movement*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.

Velasco, Jesús 2010. *Neoconservatives in U.S Foreign Policy under Ronald Reagan and George W. Bush Voices Behind the Thorne*. Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

Woodward, Bob 1991. *The Commanders*. Simon & Schouster.

Woodward, Bob 2002. *Bush at War*. Simon & Schouster.

Woodward, Bob 2004. *Plan of Attack*, Simon & Schouster.

Wiarda, Howard J. 2011. *American Foreign Policy in Regions of Conflict*. Palmgrave Macmillan.

Painamaton tutkimuskirjallisuus

Koskinen, Jyrki 2017. *Justification for War A Conceptual Metaphor Study on George W Bush's 2001-2004 State of the Union Addresses*. Helsingin yliopisto.

Lehtoaro, Tomi 2016. *Securitizing of failing states in the national security strategy of the United States of America*. Maanpuolustuskorkeakoulu.